

Hovedadministrasjon

Statkraft SF
Postboks 200 Lilleaker
0216 Oslo
Tlf.: 24 06 70 00
Faks: 24 06 70 01
Besøksadresse: Lilleakerveien 6
E-post: info@statkraft.no
Internett: www.statkraft.no

Region Nord

Postboks 163
8512 Narvik
Tlf.: 76 96 40 00
Faks: 76 96 40 01
Besøksadresse: Stasjonsveien 60

Region Midt

Gaupnegrandane
6868 Gaupne
Tlf.: 57 68 28 00
Faks: 57 68 15 69

Region Vest

Postboks 249
4201 Sauda
Tlf.: 52 78 64 00
Faks: 52 78 64 01

Region Øst

Postboks 4
3880 Dalen
Tlf.: 35 07 75 64
Faks: 35 07 72 27

Statkraft Markets BV

Prof. J. H. Bavincklaan 13
NL-1183 AT Amstelveen
Nederland
Tlf.: +31 20 347 2780
Faks: +31 20 347 2799

Statkraft Markets GmbH

Niederwasseler Lohweg 18
DE- 40547 Düsseldorf
Tyskland
Tlf.: +49 211 60 244 000
Faks: +49 211 60 244 199

Statkraft Grøner AS

Postboks 400
1327 Lysaker
Tlf.: 67 12 80 00
Faks: 67 12 58 40
Besøksadresse: Fornebuveien 11
E-post: post@statkraftgroner.no
Internett: www.statkraftgroner.no

Ridgiving: Gaefnuvden Kesse. Design: Lala Kylling. Illustrasjon: Nordahl og Solheim. Foto: Stein Henningsen, Christian Houge, Tommy Normann Hansen, John Petter Reinertsen. Prod.: Jonny Fladdy. Trykk: RK Grafisk A.S.

perspektiver Statkraft årsrapport 2002

perspektiver

Statkraft årsrapport 2002

Vilje til varig verdiskaping   **4**

Hva Statkraft er **6**

Dette preget Statkraft i 2002 **7**

Ved et vannskille **8**

Miljøvennlighet som konkurransefaktor **12**

Statkrafts forretningsområder **16**

Statkrafts verdikjede **20**

Presentasjon av konsernledelsen **26**

Presentasjon av styret **27**

Årsberetning fra styret **28**

Regnskap **39**

Regnskapsprinsipper **42**

Noter til regnskapet **46**

Revisjonsberetning **66**

Kredittverdighet som konkurransefaktor **70**

En verdidrevet virksomhet **72**

Statkraft i et økonomiperspektiv **78**

Hovedtall **82**

Statkraft i et miljøperspektiv **88**

Statkraft i et samfunnsperspektiv **94**

Se også Statkrafts bærekRAFTrapport 2002

Over 100 års historie gir Statkraft god erfaring med å se vår virksomhet i perspektiv. Våre installasjoner gir avkastning i minimum 60 år. Det forutsetter et langsiktig og bredt perspektiv. Som en av Norges største virksomheter må Statkrafts verdiskaping ses som et samspill mellom økonomi, miljø og samfunn. Vår modell for verdiskaping illustrerer hvordan de tre perspektivene henger sammen, og synliggjør helheten i Statkrafts verdiskaping. Modellen viser også at verdiskaping har et internt perspektiv som tar utgangspunkt i klare mål og verdier, og krever høy kompetanse og en sterk felles kultur for å la seg realisere.

Vilje til varig verdiskaping

Økonomi

Statkraft er et kommersielt selskap som leverer økonomiske resultater i form av langsiktig verdiskaping for våre eiere. Produksjon og utvikling av miljøvennlige energiformer, og handel med slike energiprodukter, er kjernen i denne verdiskapingen. Markedet etterspør stadig mer miljøvennlig energi, og Statkraft skal være en ledende aktør i dette markedet.

skatt og utbytte fra Statkraft store verdier til fellesskapet. Vi er en betydelig arbeidsgiver, og har et sosialt ansvar overfor våre ansatte og våre omgivelser både lokalt, nasjonalt og i økende grad også internasjonalt.

Miljø

Norge og Statkraft tilbyr et av verdens mest unike og attraktive produkter. Vår fleksible, miljøvennlige energi er overlegen de energikildene som i dag dominerer i Europa. Våre produkter og vår kompetanse etterspørres i et stadig mer betalingsvillig europeisk marked. Samtidig legger vi stor vekt på å bevare naturen, som er kilden til vårt produkt.

Mål og verdier

Statkraft har sertifiserte styringssystemer som bidrar til at våre definerte mål gir resultater. Solid forankring i felles verdier støtter opp om selskapets visjon og strategi. Statkraft skal være engasjert og kompetent, dristig og ansvarlig, og skape varige verdier i et økonomi-, miljø- og samfunnsperspektiv.

Samfunn

Som Norges tredje største selskap har Statkraft en viktig samfunnsrolle. Våre anlegg utgjør store deler av den lokale verdiskapingen i våre vertskommuner. Nasjonalt leverer vi en helt nødvendig innsatsfaktor for den øvrige verdiskapingen i samfunnet. Samtidig representerer

Kompetanse og kultur

Ved siden av naturressurser er kompetanse Statkrafts viktigste innsatsfaktor. Både innen handel og produksjon av miljøvennlig energi har Statkraft kompetanse i verdensklasse. For å bevare og videreutvikle denne kompetansen satser Statkraft på å bygge en sterk felles bedriftskultur som tiltrekker og utvikler kunnskapsrike mennesker. Statkraft driver FoU-virksomhet innen teknologi, økologi, økonomi og organisasjon.

Miljø

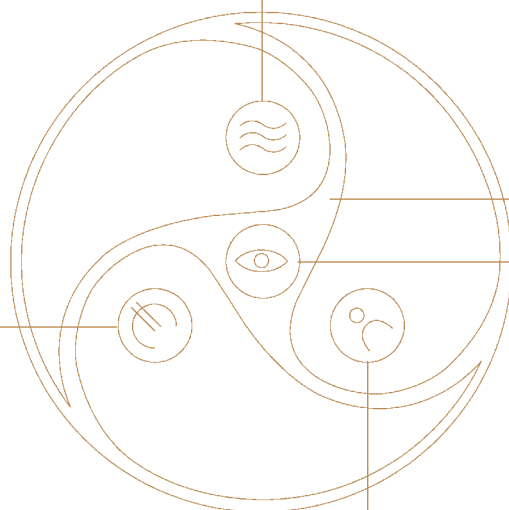
Statkrafts fleksible miljøvennlige energi er overlegen de energikildene som i dag dominerer i Europa. Vi legger stadig større vekt på å bevare naturen, som er kilden til vårt produkt.

Kompetanse og kultur

Ved siden av naturressurser er kompetanse Statkrafts viktigste innsatsfaktor. Statkraft har kompetanse i verdensklasse. En sterk felles bedriftskultur er nødvendig for å bevare og videreutvikle kompetansen og tiltrekke og utvikle kunnskapsrike mennesker.

Økonomi

Statkraft er et kommersielt selskap som leverer økonomiske resultater i form av langsiktig verdiskaping for våre eiere.

Mål og verdier

Statkraft har sertifiserte styringssystemer som bidrar til at våre definerte mål gir resultater. Solid forankring i felles verdier støtter opp om selskapets visjon og strategi.

Samfunn

Som Norges tredje største selskap har Statkraft en viktig samfunnsrolle. Vi er en betydelig arbeidsgiver, og har et sosialt ansvar overfor våre ansatte og våre omgivelser både lokalt, nasjonalt og i økende grad også internasjonalt.

Hva Statkraft er kommer an på perspektivet

*Statkrafts visjon er
å være ledende i
Europa innen
miljøvennlig energi.*

Statkraft er Norges største produsent av elektrisk kraft, og Norges tredje største selskap. Egen produksjonskapasitet utgjør gjennomsnittlig ca. 42 TWh årlig. Til sammen er dette rundt 1/3 av landets vannkraftproduksjon. Konsernet har ca. 2 400 ansatte, inklusive selskapene Skagerak Energi, Trondheim Energiverk og Statkraft Grøner.

Statkraft er Norges største landbaserte skattyter. Selskapet har eierandeler i de norske kraftselskapene Agder Energi, Bergenshalvøens

kommunale kraftselskap (BKK) og Fjordkraft, som alle inngår i Statkraftalliansen. Målt i størrelse er Statkraftalliansen nummer tre i det nordiske produksjonsmarkedet og nummer to i det norske forbrukermarkedet. I tillegg har Statkraft eierandeler i E-CO, Hedmark Energi og svenske Sydkraft.

I et europeisk perspektiv er Statkraft en liten kraftprodusent, men samtidig Europas nest største produsent av fornybar energi.

Hovedtall for Statkraft i 2002:

	2002	2001	2001	2000	1999	1998
Beløp i MNOK	justert*					
Driftsinntekter	10 889	7 942	10 394	5 285	5 601	5 314
Driftsresultat	5 476	4 273	6 725	2 178	2 174	2 198
Resultat tilknyttede selskaper	871	1 054	1 054	729	442	315
Resultat før skatt	4 098	4 117	6 569	1 765	1 691	1 631
Årsresultat	2 478	2 577	4 342	847	947	890
Utbytte	2 192	3 640	3 640	631	600	309
Investeringer i eierandeler	15 850**	4 767	4 767	9 145	6 861	723
Investeringer i driftsmidler	1 150	370	370	266	165	221
Kraftproduksjon i konsern (TWh)	48,8	35,1	35,1	40,2	32,5	32,4
Årsverk (antall)	2 370	2 035	2 035	1 276	1 430	1 535

* Justert for inntektsførte engangserstatninger

** Årsaken til de høye investeringene i 2002 er oppkjøp av nye eierandeler i Trondheim Energiverk, Agder Energi, BKK og Sydkraft.

En fullstendig nøkkeltaloversikt finnes i artikkelen «Statkraft i et økonomiperspektiv» på side 82.

Dette preget Statkraft i

2002

Hendelser av strategisk karakter

- Godkjenning av kjøpet av Agder Energi (45,5 %), men med krav om nedsalg av Hedmark Energi (49 %) og E-CO Vannkraft (20 %). Norske konkurransemyndigheter krever at nylig ervervede Trondheim Energiverk (100 %) eller tilsvarende produksjonskapasitet må avhendes.
- Økte eierandeler i BKK til 49,9 % og i Sydkraft til 44,6 %.
- Statkraft disponerer 66,7 % i Baltic Cable (mellom Sverige og Tyskland).
- Opprettelse av Statkraft Norfund Power Invest (SNPI) sammen med investerings-selskapet Norfund for utvikling, bygging og kjøp av miljøvennlige vannkraftanlegg i Asia og Latin-Amerika.
- Opprettelse av selskapet Småkraft, som har som mål å etablere miljøvennlige småkraftverk i samarbeid med grunneiere over hele landet.
- Endring i lov om statsforetak medfører at Statkraft mister statsgarantier på lån.
- Behandlingen av St.meld. nr. 22 (2001–2002) om statlig eierskap gir positive føringer for utvikling av Statkraft.

Hendelser av operativ karakter

- Første byggetrinn av vindkraftverket på Smøla ferdigstilt.
- Inngått avtale med nederlandske Nuon, der Nuon kjøper grønne sertifikater som sammen med investeringsstøtte fra norske myndigheter kan gjøre videre utbygging av vindkraft på Smøla og Hitra lønnsomt.
- Inngått samarbeidsavtale med Elektrizitätswerk der Stadt Zürich om porteføljeforvaltning, risikostyring og krafthandel.
- Mest nedbørsfattige høst og forvinter noensinne, samtidig med en meget kald forvinter i Norge og Sverige.
- St.prp. nr. 1 la opp til et utbytte på 90 % fra Statkraft i 2002. Budsjettforliket i desember forhøyet dette til 95 % av årets overskudd.

Ved et vannskille

Av konsernsjef Bård Mikkelsen

Statkraft er Norges største kraftprodusent og nest størst i Europa innen fornybar energi. Dette er et godt utgangspunkt for å bli Europas ledende selskap innen miljøvennlig energi. Statkraft vil bygge fremtidig lønnsomhet på produksjon og handel med miljøvennlig energi på en samfunnsansvarlig måte.

En slik visjon krever evne til å ha riktige perspektiver og bygge bro mellom ulike verdier – samt vilje til å kombinere hensyn til økonomi, miljø og samfunn.

2002 har vært et gjennombruddsår for handel med grønne sertifikater og sertifisert fornybar energi. Det grønne markedet åpnet seg for alvor i fjor, og vil sannsynligvis vokse fremover. Drivkraften er EUs direktiv om satsing på fornybar energi og en økende miljøbevissthet blant folk flest. Statkraft har lyktes i å kombinere kompetanse innen marked og økonomi, miljø og samfunn, slik at vi er blitt en offensiv europeisk aktør.

Grønn elektrisitet

Vårt kontor i Nederland satset da nederlandske myndigheter åpnet for import av sertifisert fornybar energi – grønn elektrisitet fra andre land. Bare to måneder etter åpningen mottok Statkraft Markets Continental 25 000 grønne sertifikater pålydende 1 MWh for grønn elektrisitet fra norske småskala vannkraftverk. I november 2002 inngikk Statkraft et samarbeid med det nederlandske energiselskapet Nuon om grønne sertifikater utstedt i forbindelse med vindkraft på Smøla og Hitra. Investeringsstøtte fra norske myndigheter kombinert med grønne sertifikater stimulert av nederlandske myndigheter, bidrog til at

Statkraft og Nuon kunne satse på grønn, fornybar elektrisitet til markedene i Norge og Nederland. Uten grønne sertifikater ville ikke vindkraftutbygging vært lønnsomt nå.

Statkraft er pådriver for at Norge skal tilslutte seg EU-direktivet og etablere et obligatorisk system for grønne sertifikater. Et slikt markedsbestemt system vil være bedre for utvikling av ny, fornybar energi i Norge enn dagens støtteordninger. Ordningen må være teknologinøytral, slik at all dokumentert miljøvennlig kraftproduksjon defineres som grønn elektrisitet – også ny miljøvennlig vannkraft. Med ny kompetanse og nye tekniske løsninger kan opprusting og utvidelse av eksisterende kraftverk gjøres med netto miljøgevinst eller ubetydelige miljøbelastninger. Dette er en kostnads- og miljøeffektiv måte å utvikle ny fornybar energi i Norge på. Samtidig tror vi at fremtiden vil bringe nye løsninger. Derfor satser Statkraft betydelige ressurser på å være i forkant i utviklingen av ny fornybar energi.

Muligheter i et europeisk marked

I desember 2002 inngikk Statkraft en samarbeidsavtale med Elektrizitätswerk der Stadt Zürich i hard konkurranse med andre energiselskaper. Vi skal bistå det sveitsiske selskapet med porteføljeforvaltning, risikostyring og krafthandel. Avgjørende for at vi ble valgt, var vår høye kredittverdighet og vår kompetanse innen krafthandel.

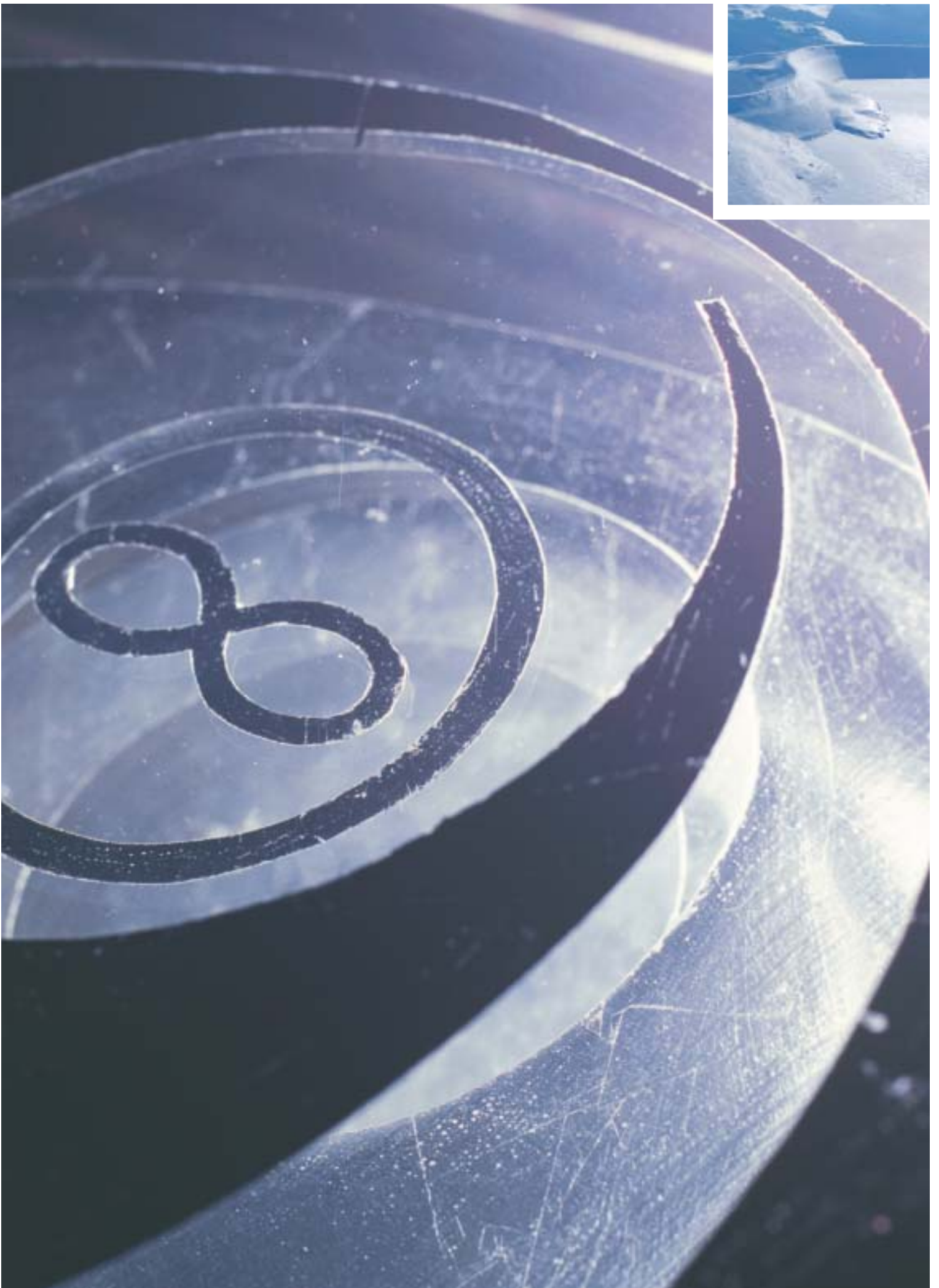
Avtalen anerkjenner Statkrafts kompetanse i Europa, og viser at vi er en tillitvekkende partner. Vår kredittverdighet er avgjørende for å oppnå slik tillit. Som kommersiell aktør ønsker ikke Statkraft særbehandling. Men vi behøver handlingsrom for å oppfylle de målene vi og våre eiere har satt.

Som statsforetak har Statkraft hittil hatt låne-

garantier fra den norske stat. Disse særfordelene falt bort da Stortinget i desember 2002 omgjorde lov om statsforetak. Vi må betale en garantipremie for tidligere inngåtte lån, og vår kredittverdighet avgjør kostnadene for fremtidige låneopptak. Så lenge staten har garantert for lånene Statkraft har utstedt, har store utbyttebetalinger og pålagte sektorpolitiske oppgaver ikke hatt avgjørende betydning for Statkrafts handlingsrom. Når Statkrafts egenkapital og likviditet alene blir grunnlaget for vurdering av vår kredittverdighet, vil dette endre selskapets handlingsrom betydelig. Statkraft er optimistisk i forhold til at våre eiere ser behovet for å opprettholde selskapets finansielle stilling som bidrag til å sikre oppnåelse av de målene som er satt for selskapet.

Statkraft forvalter betydelige ressurser og er en stor bidragsyter til fellesskapet. Det er vi stolte av. I 2002 betalte Statkraft ca. 1,9 milliarder kroner i skatt og konsesjonsavgifter og ca. 2,2 milliarder kroner i utbytte til staten. Når staten som eier tar 95 % av Statkrafts overskudd i utbytte, påvirkes vår evne til å realisere lønnsomme og miljøvennlige prosjekter. De pålagte industrikontraktene reduserer resultatet med ytterligere ca. 1,7 milliarder kroner i forhold til om denne kraften hadde blitt solgt i markedet. Vi tjener fellesskapet best ved at vi fortsatt har evnen til å drive verdiskapende virksomhet. Statkraft ønsker å ha de samme betingelsene som våre konkurrenter.

Vi er Norges tredje mest verdifulle selskap etter Statoil og Norsk Hydro. Vår ambisjon er å være en viktig miljøaktør i det europeiske energimarkedet og samtidig gi en god avkastning til våre eiere. Lønnsom og miljøvennlig produksjon og salg av fornybar norsk kraft hører fremtiden til og er grunnlaget for vår videre utvikling.

Hva er miljøvennlig energi?

Miljøvennlig energi kan defineres langs flere akser. For eksempel kan energiproduksjon måles mot kravet til bærekraftig utvikling. Dette tilsier at dagens teknologiske løsninger må utformes slik at dagens samfunn kan tilfredsstille sine behov uten å ødelegge kommende generasjoners muligheter. I et slikt perspektiv vil utnyttelse av ikke-fornybare energikilder, som fossile brensler, være lite miljøvennlig. De fornybare kildene, som vann, vind og i fremtiden kanskje tidevann og saltgradienter, er evigvarende og kan utnyttes i like stor grad også av kommende generasjoner.

Miljø- vennlighet

som konkurransefaktor

Virkningene av energiproduksjonen definerer også miljøvennligheten. Vannkraften er en skånsom energiform, der virkningene først og fremst er lokale. Atomkraft anses som en svært ren energiform, men er forbundet med høy risiko. De fossile kildene påvirker klimaet og forurensrer store regioner. Naturgass plasseres i en mellomstilling, fordi dens miljøkonsekvenser kan vurderes relativt i forhold til konkurrerende energibærere. Gass fremstår som et vesentlig bedre alternativ enn kull og olje, så lenge den kan bidra til utfasing av disse. I en fremtid der kull og olje ikke lenger benyttes som energikilde, vil også gass måtte regnes til de ikke-miljøvennlige kildene.

Miljøvennlig vannkraft til Europa

Vannkraft er en del av løsningen på både globale og europeiske miljøproblemer. Den er overlegent mye mer miljøvennlig enn de dominerende energikildene i Europa. Vannkraftens verdi internasjonalt vil øke, blant annet i takt med gjennomføringen av Kyoto-avtalen, men også fordi utslipp fra atomkraft og fossile kilder har akkumulerende negative miljøvirkninger.

De største miljøutfordringene energiproduksjon står overfor, er klimavirkninger og forurensning som spres over store landområder. Utslippene rammer både natursystemer og menneskeskapt, urbane miljøer, og er helseskadelige for befolkningen. Vannkraft møter alle disse utfordringene bedre enn de dominerende energikildene i Europa. Som den største fornybare energikilden har vannkraft derfor en særlig rolle å spille i europeisk energiforsyning. Statkraft tilbyr vannkraft og annen miljøvennlig energi til et voksende marked nasjonalt og internasjonalt.

Energimiks i europeiske land

Sammensetningen av energikilder for produksjon av elektrisitet kalles energimiks. Figuren viser energimiksen i fire europeiske land – Danmark, Tyskland, Nederland og Norge. Både i Danmark og Tyskland er kull den dominerende energikilden, mens gassen dominerer i Nederland. I Norge utgjorde andelen vannkraft 99 % i 1999.

Energiproduksjon skader klimaet

Klimavirkningene fra energiproduksjon skyldes bruk av fossile brenslere – særlig kull og olje, men også gass. FNs klimapanel (IPCC) har dokumentert at klimaet på jorden endrer seg, og at endringene i stor grad er menneskeskapt. Selv om det hersker en vitenskapelig uenighet om klimavirkningene knyttet til utslipp fra fossile kilder, er verdenssamfunnet stort sett enig om å begrense utslipp av stoffer som CO₂, metan og andre klimagasser. I dette bildet bidrar Statkraft med energi som i svært liten grad påvirker klimaet.

Livsløpsanalyser (LCA) gir et godt grunnlag for sammenligning av ulike energikilders innvirkning på miljøet. Slike analyser viser potensielle

miljøeffekter av ulike energikilder. Analysene følger produktet, 1 kWh, fra bygging av kraftverket, gjennom driftsfasen til eventuell riving og avhending.

Globale og regionale virkninger i livsløpsanalysene omfatter blant annet global oppvarming, sur nedbør, overgjødning av elver og vann, dannelse av giftig bakkenært ozon, nedbrytning av ozonlaget i atmosfæren, produksjon av farlig avfall (spesialavfall, også radioaktivt) samt helseeffekter. Livsløpsanalyser av energimiksen gir et tydelig bilde av forskjellene i miljøvennlighet mellom ulike energikilder.

Global oppvarming

Figuren viser bidraget til global oppvarming omregnet til CO₂-ekvivalenter. Bidraget fra norsk vannkraft er ubetydelig.

Global oppvarming vil medføre store konsekvenser for klimaet på jorden. Økosystemene vil utsettes for kraftigere variasjoner, og menneskene vil måtte tilpasse seg mindre stabile betingelser. Internasjonalt har man satt fokus på mulige klimagassutslipp fra vannmagasiner, først og fremst i varme strøk. Vannmagasiner i kalde strøk har trolig ikke målbare utslipp. For å dokumentere dette starter Statkraft i 2003 et forskningsprosjekt om utslipp av klimagasser fra egne vannmagasiner.

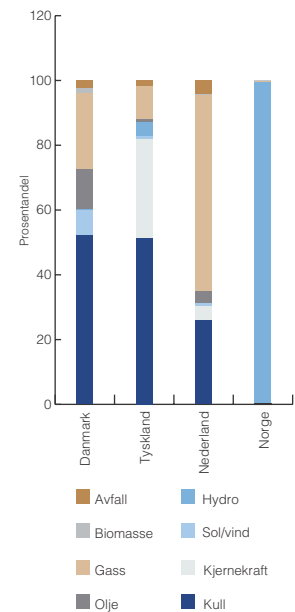

Forsuring

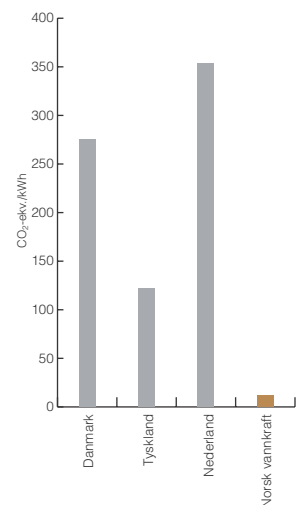
Figuren viser bidraget til sur nedbør omregnet til SO₂-ekvivalenter. Bidraget fra norsk vannkraft er ubetydelig.

Sur nedbør spres over store områder og er et regionalt europeisk problem. Svovel- og nitrogenforbindelser (NO_x, SO_x) fra fossile brenslere utgjør størstedelen av dette problemet. Internasjonale avtaler om utslippsreduksjoner, og forbedret rense- og forbrenningsteknologi, har ført til at sur nedbør har avtatt de siste ti årene. Særlig har svovelutslippene gått tilbake, mens utslippene av nitrogen relativt sett er uendret. Sur nedbør har alvorlige effekter på økosystemene, og har blant annet ført til fiskedød i store deler av Sør-Norge.

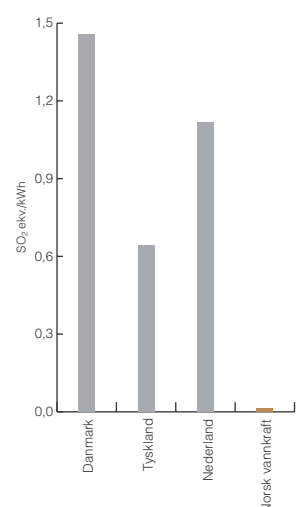
Energimiks i noen europeiske land

Global oppvarming

Forsuring

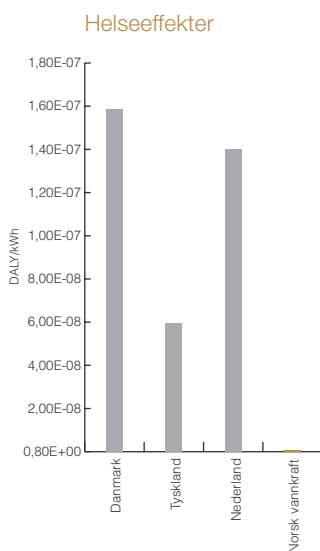

Helseeffekter

Figuren viser negative helseeffekter. Bidraget fra norsk vannkraft er ubetydelig.

En av de mest benyttede indikatorene for å vise helseeffekter er DALY (Disability-Adjusted Life Years), som blant annet brukes av Verdensbanken og WHO. DALY-enheter antyder potensialet for påvirkning av helse i form av redusert livskvalitet og livslengde. Indikatoren omfatter virkningen av blant annet global oppvarming, virkninger for ozonlaget og kreftfremkallende stoffer. Blant de kreftfremkallende stoffene finner vi tungmetaller. Disse finnes i aske og i luftutslipp fra fossile brensler. I tillegg til tungmetaller slipper kullkraftverk også ut små, helsefarlige partikler (PM_{2,5} og PM₁₀). Disse er sykdomsfremkallende og regnes som alvorlige. Det pågår i dag et internasjonalt arbeid for å begrense utslipp av små partikler.

Vannkraft stadig mer miljøvennlig

Livsløpsanalysene for ulike energimikser viser at dagens vannkraft gir miljøvennlig elektrisitet. Vannkraft bidrar ikke, eller i ubetydelig grad, til klimaforverring, regional forurensning eller helseskader. Vannkraftens

negative konsekvenser for naturmiljøet er lokale, og kan begrenses kraftig med ulike virkemidler.

Ny vannkraft, inkludert opprustning av eldre kraftverk, vil gjøre fremtidens vannkraft enda mer miljøvennlig. Statkraft planlegger, i tett dialog med lokalsamfunn og berørte interesser, både utbygging og drift av anlegg. Vi har tilgang på verdensledende kompetanse innen miljø, arealplanlegging og vannkraftteknikk, og har fokus på å utvikle vannkraftprosjekter med små miljøkonsekvenser også lokalt. Vi har implementert strenge prinsipper for miljøvennlig drift av alle våre anlegg. Bedre styring og effektivitet er i seg selv et miljøgode.

Opprustning og utvidelse av kraftverk kan gjøre anleggene mer lønnsomme for selskapet. Dette er også et samfunnsgode, fordi økt energieffektivitet tilfører husholdninger og næringsliv mer elektrisitet. Ikke minst er opprustning og utvidelse av eldre kraftverk en stor miljømulighet. Slike prosjekter gir rom for å bote på tidligere naturinngrep, og for å modernisere eldre anlegg i tråd med nye nasjonale og internasjonale miljøkrav.

Modernisering av kraftverk kan gi grunnlag for å søke en internasjonal miljøvaredeklarasjon for kraftverket. Med slik miljømerking kan elektrisiteten lettere omsettes på det europeiske markedet. Statkraft arbeider aktivt med dette. Vi arbeider også for å få nasjonale og europeiske myndigheter til å stimulere handel med ny vannkraft som energi med grønne sertifikater.

Andre fornybare energikilder

Vannkraft er kjernen i Statkrafts virksomhet, men vi arbeider også målrettet med utvikling og utbygging av andre miljøvennlige energikilder. I 2002 åpnet vi en av Europas største vindkraftparker på Smøla. Vind alene er imidlertid en ustabil energikilde, og er et supplement til andre kilder. Statkrafts kraftportefølje av vind og vann er en uslåelig kombinasjon som sikrer stabil levering av ren fornybar kraft. Vårt mål er å levere 2 TWh vindkraft innen 2010 og ytterligere 1 TWh innen 2015. Vindkraftinvesteringer gjøres lønnsomme fordi handel med grønne sertifikater stimuleres av stadig flere europeiske land. En avtale om kjøp av grønne sertifikater med det nederlandske selskapet Nuon bidrar til lønnsomhet for neste

utbyggingstrinn på Smøla, og en ny vindpark på Hitra.

I 2002 installerte Statkraft verdens første feltlaboratorium på Sunndalsøra for å teste membraner til saltkraftverk. Dersom testene blir vellykkede kan det bli aktuelt å bygge et saltkraftverk her i fremtiden. Vi ønsker også å utnytte tidevannstrømmer til å produsere elektrisitet. Ulike teknologiske løsninger er nå til vurdering. Mulige miljøvirkninger er selvfølgelig en del av dette utviklingsarbeidet.

Hydrogen som energibærer kan utnyttes både som drivstoff, direkte eller i brenselceller, og til strøm- og varmeproduksjon. Fremstilling av hydrogen er energikrevende. Hydrogen kan være både «brun» og «grønn», avhengig av om man benytter for eksempel kullkraft eller vannkraft ved fremstillingen. Statkraft tar sikte på å bli en ledende hydrogenprodusent. Vi tror, på samme måte som for vann- og vindkraft, at grønn hydrogen vil bli etterspurt av markedet.

Statkrafts forretnings- områder

Integrasjon og konsolidering i kraftmarkedet

I de senere år er elektrisitetmarkedene i de fleste europeiske land deregulert, og det foregår en internasjonalisering av både energi- og finansmarkedene. Energiselskapene privatiseres og konsolideres både i det nordiske markedet og i Europa for øvrig. Størrelse og kompetanse er avgjørende konkurransefaktorer i et slikt marked.

Kraftmarkedene vil bli mer integrert på tvers av landegrensene, og en tiltagende andel av kraftproduksjonen vil bli handlet over flere elektrisitetbørser. Finansielle instrumenter er introdusert også på kontinentet, og blir stadig mer brukt. Totalt handlet volum innen kraftmarkedet kan bli mange ganger høyere enn forbruket i Nord-Europa. Det ligger derfor et stort vekstpotensial i nordeuropeisk krafthandel.

Det forventes en tettere markedsmessig integrasjon mellom ulike energibærere. Dette vil spesielt gjelde for elektrisitet og gass. Liberaliseringen av gassmarkedet og økt fremtidig bruk av gass til kraftproduksjon vil medføre at gass- og kraftprisene vil påvirke hverandre, og at gassprisen vil være mindre avhengig av oljeprisutviklingen. Markedsaktører

vil handle med både gass og kraft og utnytte arbitrasjemulighetene mellom disse. I Skandinavia ventes en del av det fremtidige kapasitetsbehovet for kraft å bli dekket gjennom ny gasskraft.

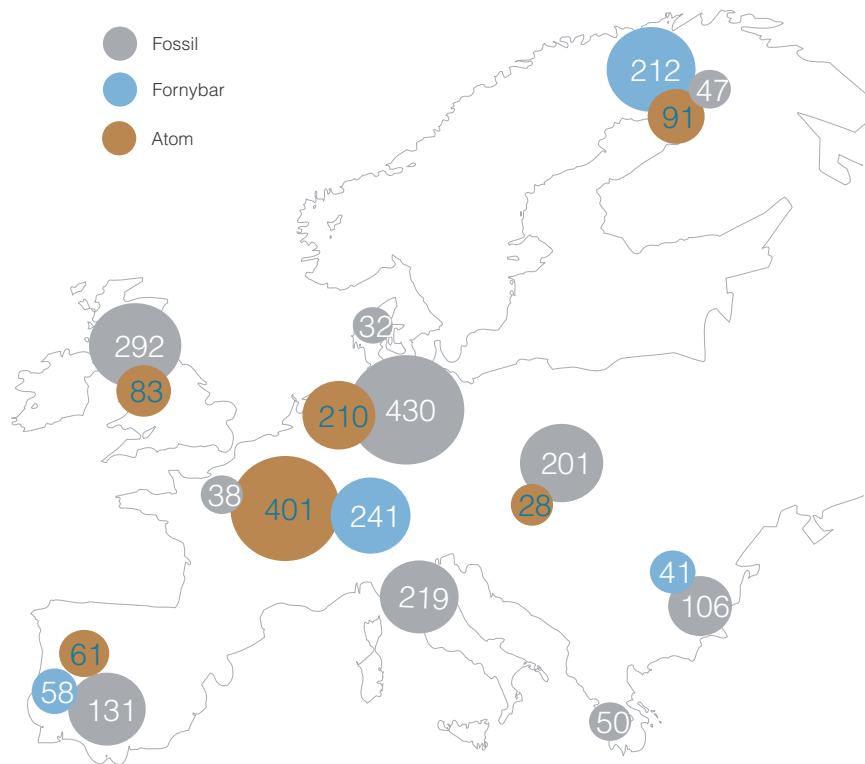

Det europeiske kraftmarkedet

Samlet årlig kraftproduksjon i Europa er totalt over 3 000 TWh, hvorav om lag 2 500 TWh i EU. Produksjonen i Norden utgjør om lag 400 TWh.

Figuren øverst på neste side angir produksjonen i ulike regioner i Europa fordelt på atomkraft, fossil kraft (kull, olje og gass) og fornybar kraftproduksjon. De europeiske landene har svært ulik sammensetning av produksjonsteknologier. Fossil kraft utgjør hovedtyngden av produksjonen i land som Tyskland, Storbritannia, Italia og Spania. I Frankrike domineres kraftproduksjonen av atomkraft. Vannkraftanlegg er i hovedsak lokalisert i Norden og i Alpene.

I Norge gir energiloven av 1990 rammene for organisering av kraftmarkedet. I Finland og Sverige ble det innført nye energilover i henholdsvis 1995 og 1996, som la til rette for konkurranse i kraftmarkedene i engros- og sluttbrukermarkedene. Disse tre landene danner nå

Total kraftproduksjon 2002 EU: 2 490 TWh OECD-Europa: 3 070 TWh

Kilder: IEA Monthly Electricity Survey June 2002. Tall for Jugoslavia er 1999-/2000-tall (CERA)

et integrert nordisk marked, der også Danmark er en del av det nordiske engrosmarkedet. Internasjonalt anses det nordiske kraftmarkedet for å være det mest velfungerende, med et stort antall aktører, et likvid spotmarked og utstrakt finansiell handel.

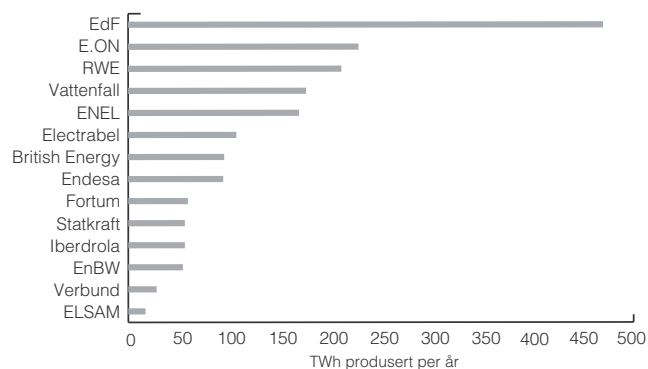
EUs elektrisitetsdirektiv fra 1996 angir felles regler for det indre markedet for elektrisitet. Direktivet har som overordnet mål å legge til rette for et konkurransebasert indre elektrisitetsmarked. Prosessen frem mot full åpning av markedene vil være tidkrevende, men det er en klar trend mot reell konkurranse og like konkurranseforhold. Sterkere politisk og økonomisk integrasjon vil bidra til at Norden, Østersjølandene og flere sentraleuropeiske land, som Tyskland, Nederland, Østerrike og Sveits, på sikt vil delta i et integrert kraftmarked.

Det forventes en betydelig økning av handelen både innen det fysiske og finansielle markedet i Europa. Risikostyring blir stadig viktigere, og det forventes økt interesse fra både produsenter og kunder for produkter og løsninger som tilpasses den enkeltes risikoeksponering. Et bredere utvalg av sikringsinstrumenter forventes å bli tilgjengelig i markedet, slik som instrumenter for sikring mot mengderisiko,

flaskehals i nettet, prisvariasjoner over ulike tidsperioder og andre risikomomenter.

Kraftbransjen i flere av de europeiske landene domineres av noen få store selskaper. Figuren under angir de største kraftselskapene i Europa målt etter volum. De fleste av selskapene er vertikalt integrerte med betydelig aktivitet også innen nett- og sluttbrukervirksomhet. Flere av selskapene har i tillegg betydelige aktiviteter innen andre bransjer.

Europeiske kraftprodusenter

E.ON Energie inkl. EZH, PowerGen og Sydkraft. RWE inkl. Innogy. Vattenfall inkl. HEW, Veag og Bewag. Electrabel inkl. EPON. Statkraft inkl. Agder Energi, Skagerak Energi, Trondheim Energiverk og BKK. Fortum inkl. Birka

Kilde: Årsrapporter 2001

Færre og større aktører i Norden

I Norden forventes den pågående restrukturingsprosessen å resultere i at det dannes et fåtall ledende kraftselskaper. De fire ledende kraftselskapene, målt i størrelsesorden etter produsert volum i det nordiske markedet, er Vattenfall, Fortum, Statkraft og Sydkraft. Disse selskapene har også betydelige aktiviteter innen distribusjon og omsetning av kraft til forbrukerne.

Statkraft har i flere år vært en aktiv deltager i restrukturingsprosessen i det nordiske markedet, og har siden 1996 kjøpt eierandeler i det svenske energiselskapet Sydkraft og i flere norske kraftselskaper. Bærebjelken i denne strategien har vært tanken om å utvide «Statkraft-alliansen» med nye medlemmer, slik at synergier kan realiseres ved å implementere gode strukturelle løsninger i fellesskap, uten å miste fokus og kompetanse. Slik kan Statkraft gjennom ny lønnsom forretningsutvikling øke verdiskapingen og konkurranseevnen i hele alliansen.

En viktig hendelse for Statkraft i 2002 var oppkjøpet av en eierandel på 45,5 % i Agder Energi. Dette selskapet fremstår som en attraktiv partner for Statkraft, fordi det er et betydelig kraftselskap med produksjonsvirksomhet og geografisk lokalisering i nærheten av Statkrafts og Skagerak Energis eksisterende virksomhet i Sør-Norge. Opprinnelig avtale med eierne av Agder Energi ble inngått i september 2001, men endelig godkjenning fra konkurransemyndighetene forelå ikke før i oktober 2002. Overføring av aksjene fant sted i desember 2002.

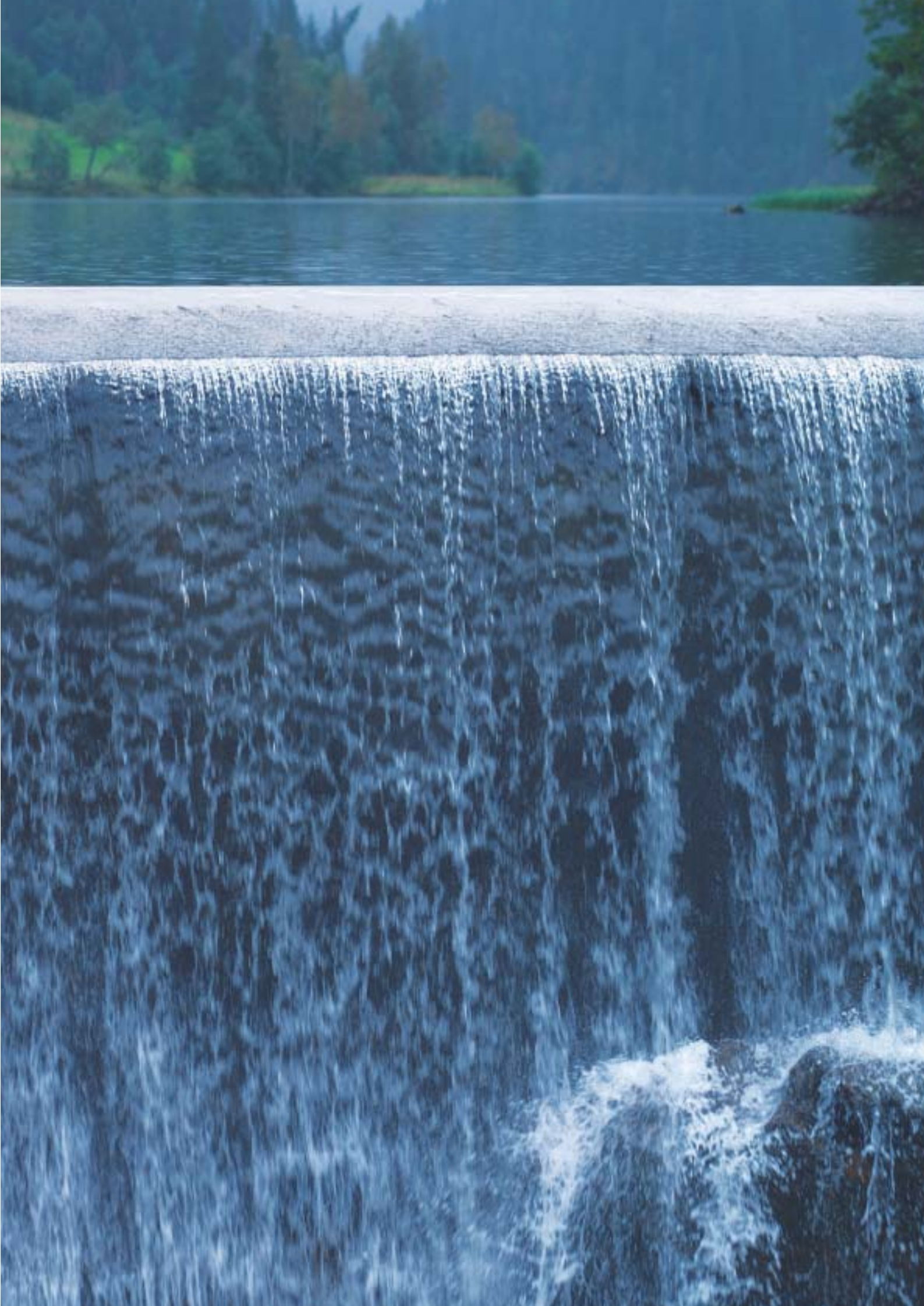
Statkrafts forhold til konkurransemyndighetene

De norske konkurransemyndighetene, ved Konkurransetilsynet og ankeinstansen Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD), har i 2002 vedtatt begrensninger i Statkrafts kjøp av

andre kraftselskaper i Norge. Konkurransemyndighetene synes imidlertid å akseptere videre oppkjøp i de selskapene der Statkraft allerede er inne som eier i dag. I mars 2002 varslet Statkraft Konkurransetilsynet om at eierandelen i Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) var økt fra 26 % til 49,9 %, og Konkurransetilsynet meddelte i mai 2002 at det ikke fant grunnlag for å gripe inn i dette ervervet.

I september 2001 ble melding om ervervet av 45,5 % av Agder Energi overlevert Konkurransetilsynet. Etter at Konkurransetilsynet nektet å godkjenne ervervet, anket Statkraft avgjørelsen inn for AAD. I oktober 2002 ble Statkraft gitt godkjenning til å erverve de avtalte aksjene i Agder Energi, men under forutsetning av at Statkraft avhendet sine eierandeler i E-CO Vannkraft (20 %) og Hedmark Energi Holding (49 %). I tillegg må Statkraft selge ytterligere produksjonskapasitet tilsvarende 1 TWh dersom importkapasiteten til Sør-Norge ikke økes. På bakgrunn av pålegget og justeringer i avtalene med Agder Energi, besluttet Statkraft å akseptere vilkårene for kjøpet og erverve aksjene i Agder Energi. Overføringskapasiteten mellom Sverige og Sør-Norge har blitt økt etter at vedtaket ble iverksatt.

I februar 2002 meldte Statkraft kjøpet av Trondheim Energiverk (TEV) til Konkurransetilsynet. Konkurransetilsynet påla i juli 2002 Statkraft enten å avhende 100 % av aksjene i TEV, å avhende hele TEVs produksjonskapasitet eller å avhende annen produksjonsvirksomhet i Midt- og Nord-Norge som tilsvarer en reduksjon i magasinkapasiteten på 1–1,5 TWh. Statkraft påklaget vedtaket, men i februar 2003 vedtok AAD å opprettholde Konkurransetilsynets vedtak, dog med en romsligere tidsfrist. Statkraft vil vurdere de handlingsalternativene vedtaket åpner for.

Statkrafts Verdikjede

Produksjon og kraftomsetning

Den største delen av Statkrafts inntekter genereres gjennom kraftproduksjon fra egne vannmagasiner. Kraftsalgsinntektene kan variere betydelig, fordi det er stor risiko både i forbindelse med tilgang på vann og knyttet til fremtidige kraftpriser. Handel med gass- og kraftkontrakter er et verktøy i risikostyringen, og skal bidra til å sikre ytterligere inntekter. Risiko- og porteføljestyling, produksjon fra eget vann, krafthandel, gassomsetning og vedlikehold av kraftstasjonene utgjør en viktig del av Statkrafts kjernevirksomhet.

Produksjon i Statkraft SF

Statkrafts visjon om å være ledende innen miljøvennlig energi er styrende for aktivitetene i Statkrafts produksjonsdivisjon. For å utnytte vannressursene best mulig er det viktig med en effektiv energiproduksjon. Når leveringsomfanget til elspotmarkedet er besluttet for en gruppe kraftverk, brukes avansert modellering koblet med lokalkunnskap på våre fire driftsentraler til å produsere avtalt mengde kraft med lavest mulig vannforbruk gjennom det Statkraft kaller aggregat- og stasjonsoptimalisering.

Statkraft regner med at denne optimaliseringen sparer om lag 1 % av vannet, dvs. ca. 350 GWh pr. år.

Statkrafts produksjonsdivisjon er ansvarlig for produksjonsstyring, vedlikehold, rehabilitering og videreutvikling av de kraftanleggene selskapet har ansvaret for. Divisjonen opererer 56 kraftverk med en samlet ytelse på ca. 9 000 MW. Statkrafts produksjonsvirksomhet påvirker 35 vassdrag og over 100 vannmagasiner i nesten 100 kommuner. Produksjonsdivisjonen ledes fra Statkrafts hovedkontor i Oslo, og består i tillegg av fire regioner: Region Nord med administrasjon i Narvik, Region Midt med administrasjon i Gaupne, Region Vest med administrasjon i Sauda og Region Øst med administrasjon i Dalen i Telemark.

For å kunne utnytte mulighetene som ligger i de store prisvariasjonene i kraftmarkedet, er det avgjørende å ha et fleksibelt og driftssikkert produksjonsapparat. Vedlikeholdet av produksjonsanleggene tilpasses den løpende markeds- og vannsituasjonen. Det er også et mål å minimalisere det samlede vedlikeholdet, samtidig som tilgjengeligheten til anleggene skal

være høyest mulig i perioder med høye priser. Statkraft er inne i en periode med store rehabiliteringsarbeider på fyllingsdammene. I løpet av 2002 ble Songa og Trollaldalen dammer i Tokkeutbyggingen ferdig rehabilitert. Statkraft avsluttet også arbeidene på Pålsbudammen i Noreutbyggingen. Videre startet produksjonsdivisjonen i 2002 opp arbeidet med å oppgradere Høyanger kraftstasjon 5.

Pålitelighet og effektivitet er nøkkelord i vår kraftproduksjon. Statkraft styrer og overvåker kraftverkene fra de fire regionale driftssentralene. I desember 2002 ble kraftverkene i Høyanger som de første fasett inn i det nye ProSam-systemet, som skal overta etter dagens seks ulike driftsentralsystemer.

I det mer langsiktige perspektivet ønsker Statkraft å kombinere opprustning og rehabilitering av kraftverkene. Statkraft har i 2002 begynt arbeidet med å skifte løpehjul og optimalisere virkningsgraden på flere av kraftverkene. Dette vil øke produksjonen med om lag 85 GWh pr. år som følge av økte virkningsgrader.

I 2002 har produksjonsdivisjonen gjennomført over 21 000 vedlikeholdsoppgaver og avsluttet 100 prosjekter.

Kraftomsetning i Statkraft SF

Statkraft har vært en aktiv deltager i det deregulerte kraftmarkedet siden energiloven trådte i kraft i 1991. Dette innebærer at Statkraft er aktiv i elspotmarkedet, regulerkraftmarkedet, Nord Pools future-, forward- og opsjonsmarkeder i tillegg til det fysiske og finansielle bilaterale markedet.

Statkrafts markedsdivisjon er ansvarlig for å håndtere disse oppgavene. Denne divisjonen er etablert ved Statkrafts hovedkontor, men det er i tillegg opprettet egne handelskontorer i Tyskland og Nederland som kjøper og selger kraft i det europeiske markedet. Arbeidet i markedsdivisjonen er organisert i ulike aktiviteter:

Analysefunksjonen har som oppgave å analysere de viktigste forholdene som virker inn på prisdannelsen i kraftmarkedet. Her blir blant annet værdata, snøprognoser, nedbørmengder, forbruk av kraft, prisdata og

informasjon om kraftverk lagt inn i beregningsmodeller. Resultatet av de foretatte beregningene blir Statkrafts egen prognose på de fremtidige kraftprisene. Disse prisprognosene setter rammene for hvor mye Statkraft ønsker å produsere, og hva man ønsker å inngå av kontrakter.

Funksjonene innenfor energidisponering har ansvar for at Statkrafts enkelte kraftverk produserer den nødvendige mengde kraft til å dekke opp de fysiske kontraktsforpliktelsene, samtidig som vannressursene som inngår i Statkrafts vannmagasiner, blir utnyttet optimalt. Til støtte for beslutninger om energidisponering brukes Statkrafts egne prisprognoser. For å oppnå målsettingen om å optimalisere Statkrafts produksjon er aktiv handel i Nord Pools Elspot-marked og Statnetts Regulerkraftmarked en nødvendig forutsetning. I disse markedene selges den delen av produksjonen som overstiger forpliktelsene, eller man kjøper kraft dersom produksjonen er mindre enn det selskapet har forpliktet seg til å selge.

Sikringshandelen i Statkraft sørger for å håndtere risiko knyttet til både inntekter fra egen kraftproduksjon og Statkrafts betydelige portefølje av fysiske og finansielle sikringskontrakter. Tilgangen på vann og nedbør fremover og de fremtidige kraftprisene er usikre. For å redusere denne risikoen og oppnå ytterligere inntekter, brukes aktiv sikringshandel. Hvilke sikringshandler Statkraft ønsker å inngå, besluttet på bakgrunn av selskapets egne prisprognoser, porteføljen av allerede inngåtte sikringskontrakter på beslutningstidspunktet, selskapets risikoholdning og en vurdering av selskapets produksjonsmuligheter fremover. I denne sammenhengen er det prinsipielt ingen forskjell mellom fysiske og finansielle kontrakter, selv om den faktiske handelen som finner sted i markedet, i all hovedsak er av finansiell karakter. Det er prisen som primært er styrende ved valg av handelsform, produkt og handelsplass.

Markedsdivisjonen driver i tillegg aktiv finansiell handel. Denne handelen er ikke knyttet opp mot Statkrafts produksjon, men er av

ren finansiell forretningsmessig karakter. Handelen søker å oppnå gevinster ved å se og utnytte handelsmulighetene før konkurrentene og utnytte svingningene i markedsprisene for de ulike produktene. Statkraft bruker alle former for kontrakter og opsjoner som tilbys på kraftbørsen Nord Pool.

Markedsaktivitetene styres etter rammer og krav til risikovilje som er bestemt av Statkrafts ledelse. Egne enheter innen markedsdivisjonen har ansvaret for å kontrollere at handelen holder seg innenfor de rammene og det risikonivået som er satt.

Statkrafts markedsoperasjoner i Europa er organisert gjennom Statkraft Markets Continental (SMC). SMC har kontorer i Düsseldorf og Amsterdam, og er aktive innen trading og origination i de kontinentale kraft- og gassmarkedene. Til nå har man hatt størst aktivitet innenfor grønn elektrisitet og såkalt cross-border trading. I tillegg opererer den kontinentale virksomheten Statkrafts andel i Baltic Cable. SMC har egne funksjoner for back-office, middle-office, personal, analyse og IT. Disse samarbeider tett med tilsvarende funksjoner ved hovedkontoret.

Nett

Nettvirksomhetene i Norge representerer et naturlig monopol som reguleres av myndighetene ved Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) gjennom et nettreguleringsregime. NVE fastsetter en årlig maksimal inntektsramme basert på historiske kostnader for hvert enkelte nettselskap. Inntekten justeres årlig med en effektivitetsfaktor, fastsatt gjennom effektivitetsmålinger av de ulike selskapene. Nettselskapene har akseptert at det er nødvendig å regulere monopolvirksomheten, samtidig som monopolreguleringen har bidratt til å styrke forretningsforståelsen i norske nettselskaper. Dessuten har nettleien for den alminnelige forbruker i snitt gått ned.

Nettreguleringen for perioden 2002–2006 er en videreføring av det gamle nettreguleringsregimet. Å bidra til at reguleringsmodellen sikrer en mest mulig effektiv nettvirksomhet, vil

stå sentralt for selskapene i Statkraftalliansen i de kommende år. Det er viktig at nettselskapene gis rammevilkår som gir effektive selskaper en rimelig avkastning over tid.

Nettreguleringen fører til reduserte inntekter for nettselskapene. Dette vil øke presset på å redusere kostnadene i selskapene, og vil over noe tid tvinge frem betydelige endringer både med hensyn til tekniske løsninger, organisering og forretningsmessig drift.

Sluttbruker

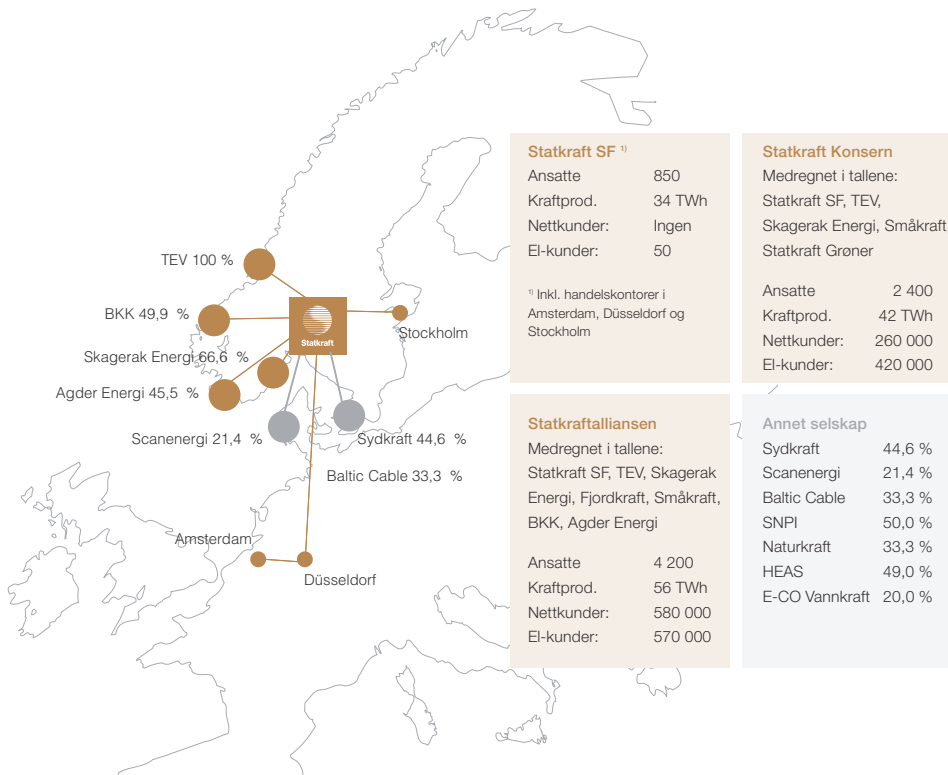
Statkraft er i dag direkte involvert i sluttbrukermarkedet gjennom TEV og eierandeler i Fjordkraft og det danske selskapet Scanenergi. Fjordkraft, som eies av BKK og Skagerak Energi i tillegg til Statkraft, er et av Norges største sluttbrukerselskaper. Statkraft har videre indirekte eierandeler i sluttbrukervirksomhet gjennom eierskap i Agder Energi, Sydkraft og Eidsiva energi.

Det norske sluttbrukermarkedet har vært deregulert siden liberaliseringen av det norske kraftmarkedet i 1991. Økonomien i de norske sluttbrukerselskapene har de siste årene vært svak. Restruktureringer i sluttbrukermarkedet har bidratt til å redusere antall aktører i markedet, men bransjen er fortsatt preget av et stort antall leverandører og sterk konkurranse. De viktigste konkurransefaktorene er pris, kundeservice og tilgang på gode systemer.

Konsulentvirksomhet

Statkraft Grøner AS er et av Norges største konsultentselskaper, og tilbyr rådgivningstjenester innen et bredt faglig spekter. Selskapet leverer løsninger som forener teknikk, estetikk, økonomi og miljø, og har fire forretningsområder: Energi, Miljø, Industri/Bygg og Samferdsel. Statkraft Grøner er et selskap med stor faglig bredde, en sterk ressursbase og høy kompetanse. Selskapet har tradisjoner som en av Norges ledende rådgivningsbedrifter, med mer enn 80 års historie. Statkraft Grøner har omfattende erfaring fra utredning, prosjektering og rådgivning for utbyggingsprosjekter i Norge og internasjonalt.

Annen virksomhet

Naturkraft AS ble etablert som selskap i 1994 og eies av Statkraft, Statoil og Norsk Hydro med 1/3 hver. Selskapets forretningsidé er å foredle norsk gass til kraftleveranse som erstatning for kullbasert kraftproduksjon i Norden. Naturkraft har fått konsesjon for bygging og drift av to gasskraftverk i Norge, ett på Kårstø i Tysvær og ett på Kollsnes i Øygarden kommune. Prosjektene er foreløpig ikke funnet tilstrekkelig lønnsomme for realisering.

Statkraft Norfund Power Invest AS (SNPI) ble etablert i 2002 av Statkraft og investerings-selskapet Norfund med like eierandeler og en startkapital på 1 milliard NOK. Selskapet skal utvikle, bygge og eventuelt kjøpe opp miljøvennlige vannkraftanlegg i Asia og Latin-Amerika og drive disse på kommersiell basis. De andre selskapene i Statkraftalliansen har også aktiviteter knyttet til øvrige virksomhetsområder. Etter telemonopolets fall har flere kraftselskaper besluttet å satse på utnyttelse av disse erfaringene til å etablere kommersiell televirksomhet. BKK og Agder Energi har betydelige ambisjoner innenfor salg av bredbåndstjenester til lokale kunder, mens Skagerak Energi har et datterselskap som selger prosjekterings- og rådgivningstjenester innenfor telesektoren.

Agder Energi har hel- og deleide datterselskaper innen blant annet fornybar energi, belysning og energiøkonomisering. Skagerak Energi har datterselskaper innenfor installasjon og energimåling. TEV er en betydelig aktør innen fjernvarme, og også BKK og Agder Energi er i ferd med å gjennomføre satsinger innenfor dette feltet.

Statkraftalliansen

Statkraft har ervervet eierandeler i flere norske kraftselskaper. Sammen med selskapene BKK, Skagerak Energi, TEV og Agder Energi, har Statkraft etablert Statkraftalliansen. Denne alliansen har som mål å videreutvikle selskapene og samarbeidet mellom dem, slik at det oppnås økt lønnsomhet basert på eksisterende fortrinn innen produksjon, distribusjon og salg av miljøvennlig energi.

De fem selskapene i alliansen representerer mer enn 100 års norsk vannkraftkompetanse, en samlet årlig produksjonskapasitet på 56 TWh og nærmere 600 000 sluttbrukerkunder. Statkraftalliansen er en ledende produsent av vannkraft, og er den nest største aktøren innenfor fornybar energi i Europa. Med basis i selskapenes fornybare vannkraft har alliansen troverdighet og mulighet til å utvikle nye og miljøriktige løsninger også for fremtiden.

Agder Energi AS

Agder Energi ble etablert sommeren 2000 etter en fusjon mellom de tre tidligere selskapene Aust-Agder Energi, Kristiansand Energiverk og Vest-Agder Energiverk. Agder Energi omfatter også ytterligere ett tidligere selskap i regionen, da Arendal Kraftverk ble fusjonert inn i Aust-Agder Energi i 1999. Agder Energi er organisert som et konsern med datterselskaper innen blant annet produksjon, nettvirksomhet, sluttbrukeromsetning og vind og fjernvarme. Selskapet har 29 heleide kraftstasjoner og er deleier i ytterligere 16. Agder Energi er blant annet eier i kraftverkene Ulla-Førre og Sira-Kvina.

De største eierne i Agder Energi er Statkraft (45,5 %), Arendal kommune (6,4 %) og Kristiansand kommune (5,3 %).

BKK AS

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) ble etablert i 1920. Selskapet produserer kraft i 27 egne kraftverk, og har et av Norges største distribusjonsnett. BKK er organisert som et konsern med datterselskaper innen produksjon, nett, fjernvarme og bredbånd. BKKs sluttbrukervirksomhet ble i 2001 fusjonert med sluttbrukervirksomheten til Skagerak Energi. Det fusjonerte selskapet, med navnet Fjordkraft AS, er et av Norges største sluttbrukerselskaper. Fjordkraft AS deltar også i det svenske og det danske sluttbrukermarkedet. Fjordkraft eies av BKK, Skagerak Energi og Statkraft. BKK har ambisjoner om å være det ledende kraftselskapet på Vestlandet. De siste årene har selskapet gjort en rekke oppkjøp i andre kraftselskaper i Hordaland, Sogn og Fjordane samt Møre og Romsdal. BKK har mål om å danne et samlet vestlandsselskap fra Romsdalsfjorden i nord til Boknafjorden i sør.

De største eierne i BKK er Statkraft (49,9 %), Bergen kommune (37,8 %) og Askøy kommune (2,5 %).

Skagerak Energi AS

Skagerak Energi ble etablert i 2001 ved fusjonen mellom Skiensfjordens kommunale kraftselskap AS og Vestfold Kraft AS.

Selskapet er organisert som et konsern med datterselskaper innen produksjon og nettvirksomhet. Skagerak Energi har 16 egne kraftverk og er deleier i ytterligere 23. Kraftverkene ligger i hovedsak i Buskerud og Telemark, i tillegg til at det ligger deleide verk i Oppland og i Agder-fylkene. Skagerak Energi er blant annet deleier i Sira-Kvina-verkene og i kraftverkene i Otra. Skagerak Energi har en betydelig nettvirksomhet i Telemark og Vestfold. Selskapet har videre aktiviteter innenfor områder som konsulent- og installasjonsvirksomhet, energimåling og tele. Skagerak Energi eier sluttbrukerselskapet Fjordkraft sammen med BKK og Statkraft.

Eierne i Skagerak Energi er Statkraft (66,6 %), Skien kommune (15,2 %), Porsgrunn kommune (14,8 %) og Bamble kommune (3,4 %).

TEV AS

Trondheim Energiverk (TEV) ble etablert i 1901, og er organisert som et konsern med datterselskaper innen produksjon, nett, fjernvarme og kraftsalg. Konsernet har 14 heleide kraftstasjoner i Nea- og Nidelvassdragene, og er i tillegg deleier i fem verk i Orkla/Grana. TEVs nettvirksomhet har distribusjon av elektrisk kraft i Trondheim og Klæbu, og er Norges fjerde største nettselskap. Fjernvarmevirksomheten til TEV produserer og distribuerer vannbåren energi til kunder i Trondheim, hovedsakelig basert på avfallsforbrenning og spillvarme. Sluttbrukerselskapet TEV Kraftsalg har ca. 74 000 kunder i Trondheimsområdet.

Statkraft eier i dag 100 % av TEV.

Finansielle investeringer

Statkrafts eierposisjoner i Hedmark Energi Holding, E-CO Vannkraft og Sydkraft vurderes som finansielle investeringer, og er ikke del av Statkraftalliansen. Statkraft gikk imidlertid inn i Hedmark Energi med ønske om et industrielt partnerskap. Som følge av konkurransemyndighetenes krav i forbindelse med godkjenning av Statkrafts erverv i Agder Energi, er Statkrafts eierposisjoner i Hedmark Energi Holding og E-CO Vannkraft forutsatt avhendet.

Bård Mikkelsen

Chr. Rynning-Tønnesen

Jørgen Kildahl

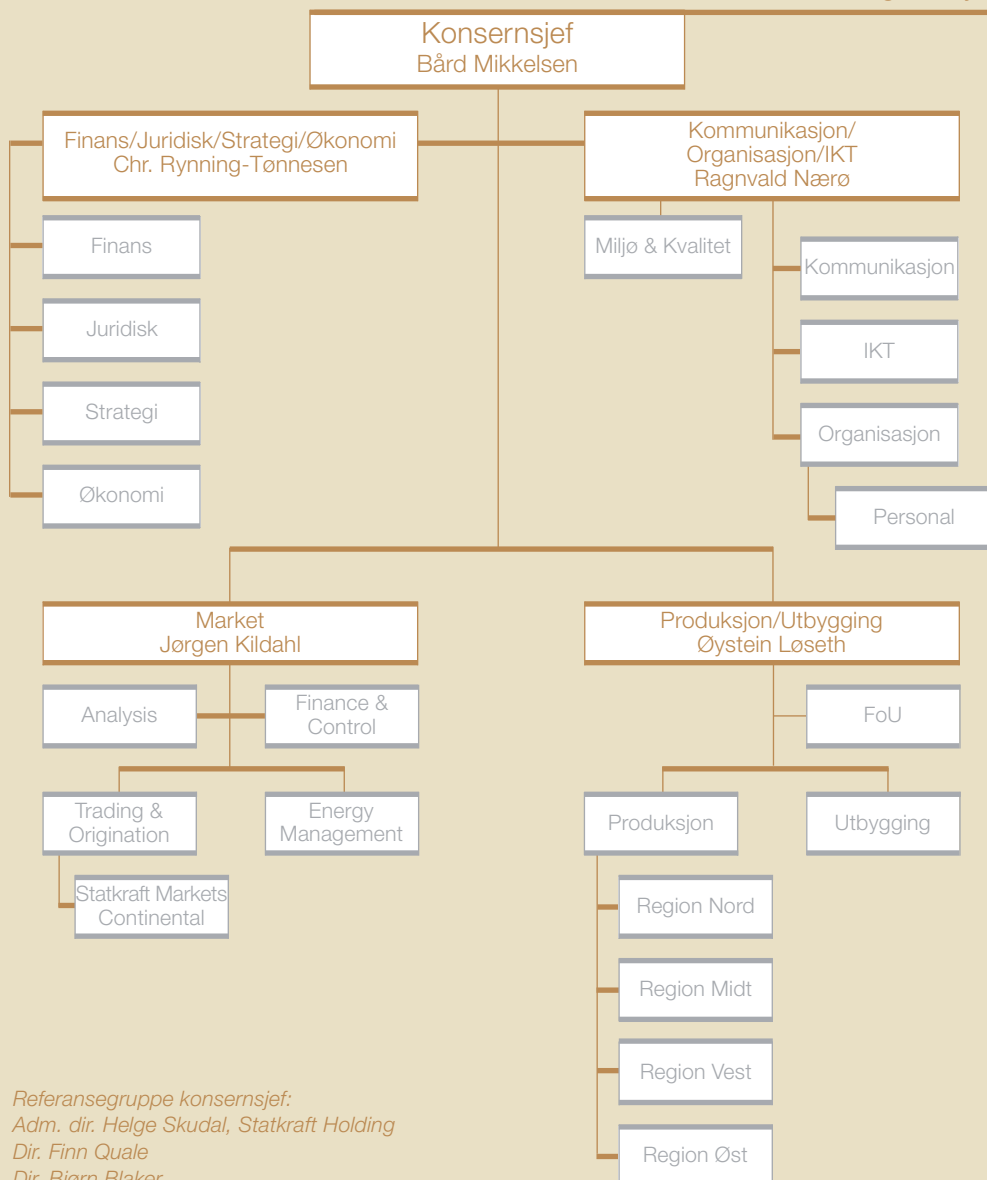
Ragnvald Nærø

Øystein Løseth

Presentasjon av konsernledelsen

Organisasjonskart

Referansegruppe konsernsjef:
Adm. dir. Helge Skudal, Statkraft Holding
Dir. Finn Quale
Dir. Bjørn Blaker

Navn	Fødselsår	Stilling	Ansatt	Styremedlem fra
Vareberg, Terje	1948	Administrerende direktør	Sparebank 1 SR-Bank	2000
Büch-Holm, Marit	1952	Banksjef	NORDEA	1994
Mølmen, Toril	1960	Direktør	SND Buskerud	1998
Østensjø, Inger	1954	Direktør	Høgskolen i Stavanger	2001
Vanvik, Odd	1952	Konserntillitsvalgt	Statkraft	1993
Larsen, Astri Botten	1964	Senioringeniør	Statkraft	2002
Holøs, Thorbjørn	1957	Hovedtillitsvalgt	Skagerak Energi	2002
Nygaard, Erik	1957	Advokat	Bryn Eiendom	2002
Nålsund, Jon Ivar	1942	Avdelingsleder	LO – Internasjonal avdeling	1996

Presentasjon av
styret

Inger Østensjø

Toril Mølmen

Terje Vareberg

Thorbjørn Holøs

Marit Büch-Holm

Erik Nygaard

Astri Botten Larsen

Odd Vanvik

*Jon Ivar Nålsund,
død 04.01.03*

årsberetning

fra styret

Markedet var i 2002 preget av store prisvariasjoner som stilte kraftprodusenter, andre aktører i det nordiske markedet og forbrukerne overfor store utfordringer. Statkrafts finansielle resultater varierte betydelig gjennom året som følge av dette, men for året under ett var inntjeningen tilfredsstillende. Årsresultatet ble 4.098 millioner kroner før skatt og 2.478 millioner kroner etter skatt. Dette er om lag på samme nivå som resultatet av virksomheten i 2001 korrigert for engangseffekter.

I 2002 har det vært et sterkt fokus på Statkrafts rammebetingelser og forutsetningene for foretakets fremtidige utvikling. Konkurransemyndighetenes inngrep mot kjøpet av aksjer i Agder Energi og Trondheim Energiverk (TEV) setter rammer for foretakets rolle i restruktureringen av kraftbransjen i Norge med nåværende overføringskapasitet. Bortfallet av statsgarantien for nye lån etter 1. januar 2003 vil svekke selskapets konkurransevne og kredittverdighet dersom egenkapitalen ikke styrkes. Regjeringen forbereder også forslag til omdanning av Statkraft til aksjeselskap. Styret stiller seg positiv til regjeringens initiativ, og anser at en revurdering av selskapsform kan bidra til å avklare Statkrafts fremtidige rammebetingelser.

Resultatregnskapet

Driftsinntekter. Konsernet hadde i 2002 en total omsetning på 10.889 millioner kroner, som var en økning på 495 millioner kroner fra året før. Totalt bidro datterselskaper med 3.938 millioner kroner til konsernomsetningen, mens omsetningen i Statkraft SF var 6.951 millioner kroner.

I 2001 inntektsførte Statkraft engangserstatninger som til sammen beløp seg til 2.452 millioner kroner før skatt. Dette gjaldt kompensasjoner for termineringen av en kraftutvekslingsavtale med tyske E.ON og myndighetenes pålegg om å stanse utbyggingen av de planlagte kraftanleggene Beiarn, Bjøllåga og Melfjord. Dersom det korrigeres for dette, økte omsetningen fra 2001 til 2002 med 2.947 millioner kroner. Av dette gjelder 2.841 millioner kroner konsolidering av datterselskaper i konsernregnskapet. Den vesentligste endringen knytter seg til at Skagerak Energi AS er inkludert fra 1. oktober 2001, mens Trondheim Energiverk AS er innarbeidet fra 1. januar 2002. Av økningen gjelder 106 millioner kroner økte inntekter i Statkraft SF, herunder 180 millioner kroner i regnskapsmessig gevinst ved salg av morselskapets sentralnettanlegg. Kostnadene til overføring av kraft økte fra 680 millioner kroner i 2001 til 840 millioner kroner i 2002, bl.a. som følge av konsolideringen av Skagerak Energi og Trondheim Energiverk.

Driftskostnadene i 2002 ble 4.572 millioner kroner, og økte med 1.583 millioner kroner fra året før. Dette gjelder i det vesentlige økninger som følge av konsolideringen av datterselskaper i konsernet. Morselskapets driftskostnader økte med vel 100 millioner kroner, som tilsvarer knapt 5 %.

Driftsresultatet i 2002 beløp seg til 5.476 millioner kroner, mot 6.725 millioner kroner i 2001, og viser en nedgang på 1.249 millioner kroner. Korrigert for engangseffektene knyttet til de tidligere nevnte erstatningene, økte driftsresultatet med 1.203 millioner kroner. 1.064 millioner kroner er effekten av konsolideringen av de nye datterselskapene, mens 139 millioner kroner gjelder Statkraft SF.

Resultatandeler. Det er i 2002 innarbeidet resultatandeler fra de tilknyttede selskapene Sydkraft AB, E-CO Vannkraft AS, Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap AS (BKK) og Hedmark Energi Holding AS med 871 millioner kroner etter merverdiavskrivninger, mot

1.054 millioner kroner året før. Resultatandelene er redusert ved at Skagerak Energi har endret status fra tilknyttet selskap til datterselskap, og at Sydkraft i 2001 hadde en betydelig gevinst ved salg av aksjer som ga en særlig høy resultatandel dette året. Disse reduksjonene kompenseres delvis av at eierandelene i Sydkraft og BKK er økt, og at selskapenes resultater fra ordinær drift i 2002 samlet sett var noe bedre enn i 2001.

Netto finanskostnader økte med 1.039 millioner kroner, fra 1.210 millioner kroner i 2001 til 2.249 millioner kroner i 2002. Hovedårsaken til dette er økte rentekostnader knyttet til økt opplåning i forbindelse med kjøp av eierandeler i andre selskaper. Videre betaler Statkraft fra 1. juli 2002 en garantipremie på 0,6 % til staten for lån med statsgaranti. For andre halvår 2002 utgjorde premien 113 millioner kroner.

Skatter og avgifter. Skatter er kostnadsført med 1.620 millioner kroner i 2002, mot 2.227 millioner kroner i 2001. Det vesentligste av endringen skyldes høy skattekostnad i 2001 som følge av engangserstatninger. Betalbar skatt var 828 millioner kroner lavere i 2002 enn i 2001.

Inkludert konsesjonsbetingede avgifter og erstatninger, beløp den samlede skatte- og avgiftsbelastningen i 2002 seg til 1.923 millioner kroner.

Årsresultatet før skatt ble 4.098 millioner kroner, mot 6.569 millioner kroner i 2001. Etter skatt utgjorde årsresultatet 2.478 millioner kroner, mot 4.342 millioner kroner året før. Nedgangen på 1.864 millioner kroner skyldes i det vesentlige engangsinntektene i 2001. Forretningsområde kraftproduksjon og -handel bidrar med nær 90 % av årsresultatet etter skatt. For øvrig bidrar områdene nett og konsulentvirksomhet positivt, mens øvrige områder, som bl.a. består av sluttbrukervirksomhet, i sum har negative bidrag til konsernresultatet.

Årsresultatet før skatt gir en avkastning på gjennomsnittlig balanseført egenkapital på

13,0 %. Dette er nivåmessig på linje med gjennomsnittlig avkastning for flere større europeiske energiselskaper de senere år. Resultatet etter skatt gir en avkastning på 7,8 %. Styret finner avkastningen for 2002 tilfredsstillende. Statkrafts betydelige portefølje av industrikontrakter med regulerte priser og det høye kraftskattenivået i Norge må i denne forbindelse tillegges vekt.

Styret forventer en løpende kapitalavkastning som over tid vil tilsvare avkastningen i andre større energiselskaper.

Årets operasjonelle virksomhet ga en netto kontantstrøm på vel 2,7 milliarder kroner, mens det ble tilført 10,7 milliarder kroner fra netto låneopptak. I tillegg ble likviditetsbeholdningen, som var spesielt stor ved inngangen til året som følge av planlagte oppkjøp, redusert med 5,4 milliarder kroner. 16,1 milliarder kroner ble brukt til netto investeringer, mens endring i annen kortsiktig kapitalbinding mot slutten av året var 2,7 milliarder kroner. I samsvar med regnskapslovens krav bekrefter styret at årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

Resultatdisponering

I statsbudsjettet for 2003 er utbyttet fra Statkraft til staten for 2002 satt til 95 % av resultatet i konsernet. Styret vil understreke at det fastsatte utbyttet for nok et år bryter med prinsippet om forutsigbarhet og en utbytteandel på 50 % som Stortinget vedtok høsten 2000. Både uforutsigbarheten i utbyttefastsettelsen og nivået på eieruttaket svekker det finansielle grunnlaget for realisering av konsernets strategi. Konsernresultatet med fradrag av minoritetsinteressenes andel utgjør statens andel av konsernresultatet på 2.307 millioner kroner. Dette gir et utbytte til staten på 2.192 millioner kroner. Statkraft SF bidrar med 2.130 millioner kroner til konsernresultatet. Styret foreslår på denne bakgrunn følgende disponering av årsoverskuddet for 2002:

(Beløp i millioner kroner)	Statkraft SF
Årsresultat	2.130
Disponering av årets resultat:	
Utbytte på foretakskapitalen	2.192
Trukket fra annen egenkapital	-62

Det er i tillegg avgitt konsernbidrag til datterselskaper på 1.803 millioner kroner før skatt.

Balanse og kapitalstruktur

Statkraft foretok i 2002 samlede investeringer på 17 milliarder kroner. Av dette ble nærmere 16 milliarder kroner benyttet til kjøp av eierandeler i andre selskaper. Investeringer i egne anlegg utgjorde om lag 1.150 millioner kroner, hvorav vel 600 millioner kroner i Statkraft SF. Statkraft hadde et stort lånebehov gjennom 2002 på grunn av de store investeringene. Det ble foretatt nye langsiktige låneopptak på 21,1 milliarder kroner, hvorav vel 19 milliarder kroner i Statkraft SF. Låneopptakene i morselskapet fordelte seg på 17,5 milliarder kroner i det norske obligasjonsmarkedet og 1,5 milliarder kroner i de utenlandske obligasjonsmarkedene. Nedbetaling av langsiktige lån utgjorde 6,7 milliarder kroner for konsernet og 4,6 milliarder kroner i morselskapet. Totale låne- og garantiforpliktelser for Statkraft SF var 49 milliarder kroner ved utgangen av året. Behovet for langsiktig finansiering ble dekket ved utstedelsen av tre større obligasjonslån i det norske markedet på totalt 14,5 milliarder kroner med forfall i perioden 2007–2009. I forbindelse med de ekstraordinært høye kraftprisene oppstod det et betydelig likviditetsbehov mot slutten av året for å dekke avsetningsbehov i forhold til markedsverdi på salgskontrakter på kraft via Nord Pool. Dette forholdet bidro til det høye nivået på langsiktige låneopptak. Statkraft hadde en fallende likviditetsbeholdning gjennom året som følge av de store investeringene som ble foretatt. Konsernets likviditetsbeholdning var ved utgangen av året på vel 1,5 milliarder kroner, hvorav 274 millioner kroner var bundne midler, mens ubenyttede trekkrettigheter beløp seg til 1,8 milliarder kroner. Til sammenligning er første års avdrag på langsiktige lån 1,6 milliarder kroner.

Staten har vedtatt et utbytte på 95 % av konsernresultatet etter skatt. Utbyttet beregnes av konsernresultatet, men utbetales av morselskapet Statkraft SF. Som følge av at Statkraft SF ikke disponerer overskuddet i deleide selskaper, men kun mottar utbytte fra disse, vil deler av utbyttet til staten måtte lånefinansieres.

Ved utgangen av året var egenkapitalandelen på 34,5 %, mot 45,3 % ved inngangen til året. Nedgangen i egenkapitalandelen skyldes at langsiktige lån er økt som følge av investeringer, og lånefinansiering av det midlertidige likviditetsbehovet overfor Nord Pool som er nevnt ovenfor. Dessuten var det høye eieruttak i form av avsatt utbytte for 2002 og ekstra utbytte på 950 millioner kroner for 2001 som ble vedtatt i juni 2002. Konsernets samlede egenkapital utgjorde ved årsskiftet 30.844 millioner kroner, mot 32.326 millioner kroner ved inngangen til året.

Statkrafts finansielle struktur er etter nedgangen i egenkapitalen ikke tilfredsstillende, og styret har søkt eieren om tilførsel av ny egenkapital.

Konsekvenser av endring i lov om statsforetak

Lov om statsforetak ble i desember vedtatt endret med virkning fra 1. januar 2003. Endringen innebærer at bestemmelsene i eksisterende lov om at statsforetak ikke kan gå konkurs strykes. Gjeld og andre forpliktelser som statsforetak påtar seg etter årsskiftet, vil dermed ikke lenger understøttes av en implisitt statlig garanti.

Statkraft har de senere årene foretatt omfattende investeringer og oppkjøp med grunnlag i statsgarantien og eierens finansielle rammer. Dette har gitt selskapet en kapitalstruktur som ikke er tilpasset bortfallet av statsgarantien. En høy gjeldsgrad har vesentlige konsekvenser for selskapets kredittverdighet. En mulig omdanning til aksjeselskap vil sette et ytterligere fokus på den finansielle stillingen.

Styret har lagt til grunn for sitt arbeid at Statkraft ikke skal få svekket sin konkurranseevne som følge av endring av statsgarantiene eller sel-

skapsform. En kapitalforsterkning er helt nødvendig for å kompensere for virkningene av endringene i selskapets rammebetingelser ved at statsgarantiene er fjernet. Kraftmarkedet er preget av store prismessige svingninger, og denne bransjen er svært kapitalintensiv. Evnen til å betjene gjeld vil derfor være avgjørende for utviklingen av selskapet. Styret har lagt til grunn at en kreditt-rating på et A-nivå er nødvendig for å sikre en god fremtidig utvikling av selskapet. Staten bekrefter at den har et ansvar for eksisterende forpliktelser ved at det er etablert overgangsregler som sikrer at forpliktelser inngått før ikrafttredelsesdatoen for lovendringen, vil ha samme vern som tidligere. Dette sikres ved at staten vil tre inn for statsforetakene i disse forpliktelsene innen seks måneder etter at en eventuell konkurssituasjon inntreffer, slik at kreditorer får full dekning inkludert morarenter senest på det tidspunktet. For lån som er opptatt før 31.12.2002, og som altså er implisitt garantert av staten, betaler Statkraft en garantipremie. Denne garantipremien er basert på markedsmessige vilkår, og bestemmes årlig av Stortinget. Fra 1. juli 2002 er premien satt til 0,6 % p.a.

ESA, som overvåker at EØS-land som Norge følger EUs konkurranselovgivning, har foretatt en vurdering av endringene i lov om statsforetak, og har protestert mot at det stilles garanti for statsforetakenes øvrige forpliktelser ut over lån uten at det betales en garantipremie for disse. Saken er til behandling i Arbeids- og administrasjonsdepartementet, og det kan ikke utelukkes at resultatet av protesten blir at garantien for øvrige forpliktelser avvikles. En slik endring vil imidlertid ikke påvirke støtten for statsforetakenes lån, som fortsatt vil ha en implisitt statlig garanti i tråd med de ovennevnte overgangsreglene for endringen i lov om statsforetak.

Ratingselskapene har foretatt en vurdering av Statkraft og lån opptatt av Statkraft før endringen i lov om statsforetak trådte i kraft. Både Standard & Poor's og Moody's opprettholder sin rating av lån som Statkraft har tatt opp før lovendringen. Standard & Poor's rating for eksisterende langsiktige lån er således

fortsatt AA+, mens Moody's har en langsiktig Aaa-rating for utestående lån.

Standard & Poor's har nedjustert sin langsiktige kredittrating for Statkraft etter endringen i lov om statsforetak til «BBB+», med «positiv outlook». For korte lån er en «A-2» rating fastsatt. Moody's har gitt ordinære langsiktige lån en «Baa2» rating med «stable outlook», mens ratingen for kortsiktige lån utstedt av Statkraft er fastsatt til «P2».

Når det gjelder risikovektingen av Statkrafts lån innebærer fravær av implisitt statsgaranti i forbindelse med endringen i lov om statsforetak at risikovektingen for norske finansinstitusjoner øker til 100 % for nye lån. For lån opptatt før 1. januar 2003 er risikovektingen fortsatt 10 %. Økt risikovekting for lån innebærer at investorenes avkastningskrav øker, og dette medfører høyere lånekostnader for Statkraft. For utenlandske finansinstitusjoner avhenger risikovektingen av hva myndighetene i hvert enkelt land bestemmer, men risikovektingen for nye lån vil uansett måtte forventes å være 100 %.

Regjeringen har gitt uttrykk for at det vil bli tatt initiativ til å omdanne Statkraft fra statsforetak til aksjeselskap, der staten beholder en eierandel på 100 % (jfr. St.meld. nr. 22 (2001–2002) – Et mindre og bedre statlig eierskap). Det er ikke endelig avklart når forslag om omdanning vil bli lagt frem for Stortinget. Styret stiller seg positivt til regjeringens initiativ, som kan bidra til å avklare Statkrafts fremtidige rammebetingelser.

Det nordiske kraftmarkedet

Markedet i 2002 var preget av store prisvariasjoner. I første halvår var det lave priser på den nordiske kraftbørsen Nord Pool (14,4 øre/kWh i gjennomsnitt) på grunn av store

tilsig i Norge og Sverige, og produksjonen var relativt lav i årets første måneder. Tilsiget var 18 TWh, eller 15 % større, i uke 1–30 enn i et normalår. En mild og våt værtype forsterket dette bildet, og medførte samtidig en tidligere snøsmelting enn normalt både i Norge og Sverige. På grunn av fare for tap av vann i vannkraftverkene ble kjørepresset forsterket, og det ble produsert mer enn normalt i sommermånedene, noe som medførte lave priser i markedet i dette tidsrommet.

I annet halvår endret bildet seg drastisk. Tilsiget i Norge og Sverige ble lavere fra august, og denne situasjonen vedvarte ut året. Mindretilsiget i forhold til normalen var 33 TWh i uke 31–52, og dette tilsvarer en svikt på vel 50 %. Kombinert med en kald værtype på forvinteren ledet dette til stadig stigende priser, som i gjennomsnitt var 25,7 øre/kWh i annet halvår. Historisk høye priser ble nådd i november med 31,7 øre/kWh og desember med 54,4 øre/kWh i gjennomsnitt. Særlig utslagsgivende for situasjonen i desember var vedvarende kaldt og tørt vær kombinert med mulighet for fortsatt samme værtype fremover, samt økende bekymring for ressursituasjonen i vannkraftmagasinene.

Fra tidlig på høsten var Norge/Sverige, som har den overveiende delen av vannkraftproduksjonen i det nordiske markedet, nettoimportør av kraft. Det var i høstmånedene utveksling mellom de to landene med kraftflyt til Sverige i begynnelsen av perioden og tilbake til Norge i slutten av perioden.

De 10 siste årene har det vært relativt lave kraftpriser (ca. 15 øre/kWh i gjennomsnitt) på grunn av en overkapasitet i kraftsystemet de første av disse årene, og fordi vi har hatt mer tilsig enn normalt. Det er derfor ikke uventet at kraftprisen øker tildels betydelig når vi opplever effekten av

Kraftforbruk og -produksjon i Norden

Tall i TWh	2002	2001	Endring
Forbruk i Norden	383,8	393,0	-2,3 %
<i>Herav forbruk i Norge</i>	<i>118,3</i>	<i>123,9</i>	<i>-4,5 %</i>
Produksjon i Norden	379,1	387,0	-2,0 %
<i>Herav produksjon i Norge</i>	<i>129,0</i>	<i>120,3</i>	<i>7,2 %</i>

at elektrisitetsforbruket er blitt høyere enn produksjonskapasiteten, og at vi har hatt en betydelig svikt i vanntilsiget de siste fem månedene i 2002 samt en veldig kald forvinter. Gjennomsnittsprisen i 2002 for det fysiske markedet i Norden ble imidlertid ikke høyere enn 20,1 øre/kWh, mot 18,7 øre/kWh i 2001.

Kraftproduksjon og -omsetning i Statkraft

Kraftomsetning

I 2002 produserte Statkraft konsern 48,8 TWh, mot 35,1 TWh i 2001. Statkraft SF produserte 40,4 TWh, mot 33,3 TWh i 2001, og det var om lag 7 TWh mer enn normalproduksjonen. Høyt tilsig og tilhørende produksjonspress fordi det var fare for vanntap, medførte i perioder høy produksjon i 1. halvår.

Statkraft SF hadde meget høy fyllingsgrad i vannmagasinene ved inngangen til høsten. Dette satte selskapet i stand til å holde en høy produksjon gjennom en vintersesong med en utfordrende markedssituasjon. Samlet holdt Statkraft en høy totalproduksjon i 2. halvår.

Kraftsalg til industrien på politisk bestemte kontrakter utgjorde for Statkraft SF 17,9 TWh til en gjennomsnittlig pris på 10,7 øre/kWh. Videre ble det levert 2,3 TWh konsesjonskraft fra Statkraft SF til fylker og kommuner til 8,9 øre/kWh i gjennomsnitt. Samlet kraftsalg til priser bestemt av myndighetene utgjorde 50 % av total kraftproduksjon. I et normalår utgjør dette kraftsalget om lag 60 %.

Statkrafts virksomheter i Tyskland og Nederland har fra 1. januar 2002 operert Statkrafts andel i Baltic Cable mellom Sverige og Tyskland, 33 % frem til juni, og deretter 67 %. Selskapene er aktive i kraftmarkedene i Europa, og hoveddelen av virksomheten er knyttet til leveranser av grønn kraft, leveranser over landegrensene (inkludert leveranser over Baltic Cable mellom Tyskland og Sverige) og strukturerte avtaler for enkeltkunder.

På overføringsområdet har det vært en viss tilpasning mellom de nordiske landene de siste årene når det gjelder tariffene i sentralnettet. Dette har medført en nedgang i tariffene for de norske produsentene. Statkraft bifaller denne

utviklingen, men anser at det av hensyn til konkurransen mellom produsentene i det nordiske markedet vil være nødvendig med en ytterligere harmonisering av tariffene på produsentsiden. Det nordiske kraftmarkedet består av fire land og fem systemoperatører, hvorav to i Danmark. Systemoperatørene er ansvarlig for overordnet utnyttelse av kraftsystemet. Litt ulike regimer i de fire landene medfører at man ikke får en optimal og effektiv utnyttelse av det samlede nordiske systemet. Statkraft ønsker på sikt én nordisk systemoperatør. Inntil dette er mulig å realisere ønsker vi et tettere og mer forpliktende samarbeid mellom de nordiske systemoperatørene, blant annet harmonisering og fjerning av unødvendige hindringer for en effektiv kraftutveksling.

Drift og vedlikehold av kraftverkene

Tilgjengeligheten i produksjonsapparatet var gjennomgående god i konsernet i 2002. I morselskapet var tilgjengeligheten høyere i 2002 enn i 2001, 90,4 % mot 88,5 %. Utilgjengelighet har ikke lagt begrensninger av betydning på Statkrafts agering i kraftmarkedet. Vedlikeholdet av kraftverkene er markedstilpasset, og hensynet til den løpende kraftproduksjonen veier tungt ved planlegging og gjennomføring av vedlikeholdsarbeider.

Konsernet har et sterkt fokus på tiltak for å effektivisere driften gjennom ulike former for omstillingstiltak, hvor nedbemanning er ett av elementene. I morselskapets produksjonsdivisjon har dette arbeidet gått over flere år, og 2002 har vært preget av konsolidering og fokus på at formålet med endringene blir ivaretatt over tid. I flere av datterselskapene er tilsvarende prosesser enten i gang eller i startfasen.

Statkraft SF har solgt alle selskapets sentralnettanlegg til Statnett med virkning fra 1. januar 2002. Det er inngått en treårs avtale som innebærer at Statkraft i perioden skal ivareta drift og vedlikehold av anleggene.

Ny kraftproduksjon

Det er underdekning av kraft i Norge, og i et normalår er det allerede i dag behov for å importere kraft til landet. Etterspørselen etter

kraft har økt jevnt de siste ti årene, men kraftprisene har vært for lave til at det har vært lønnsomt å bygge ut ny produksjonskapasitet. Ubalansen i markedet kommer til syne i år med mindre nedbør og tilsig enn vanlig, som vi har sett mot slutten av 2002 og i starten av 2003 da kraftprisene har vært høye. Høyere priser og harmonisering av konkurransevilkår vil legge grunnlaget for å bygge ut ny kapasitet. I lys av dette søker Statkraft å utvikle lønnsomme prosjekter innenfor vannkraft og annen miljøvennlig energi.

Det største pågående prosjektet for vannkraft er byggingen av et nytt Bjølvo kraftverk til erstatning for det gamle kraftverket, som er i dårlig teknisk stand og har pålegg om utskifting av smisveiste rør. Kraftverket planlegges satt i drift i siste kvartal i 2003. Videre har Statkraft, i samarbeid med Tinn Energi Produksjon AS, bygget småkraftverket Stegaros i Telemark, som ble satt i drift i januar 2003. Samlet gir disse to kraftverkene en produksjonsøkning på om lag 80 GWh. På planleggingsstadiet arbeider Statkraft bl.a. med utbyggingsmuligheter på Helgeland som kan gi om lag 1,5 TWh ny vannkraft.

Sammen med alliansepartnere har Statkraft etablert selskapet Småkraft AS. Selskapet skal, i samarbeid med private grunneiere,

bygge ut små vannkraftverk, og har som mål å realisere 2,5 TWh i ny produksjonskapasitet de neste 10 årene.

Statkraft har konsesjon på bygging av vindkraftverk på Smøla og Hitra. De godkjente prosjektene tilsvarer til sammen en produksjonskapasitet på om lag 550 GWh årlig. Byggetrinn I på Smøla ble offisielt åpnet i september 2002 med 20 vindmøller som vil produsere 120 GWh årlig. Vindparken forvaltes gjennom datterselskapet Smøla Vind AS, og Statkraft og nederlandske Nuon har inngått et samarbeid som sikrer prosjektet lønnsomhet gjennom Nuons kjøp av grønne sertifikater fra anlegget. Det er åpnet for at Nuon kan gå inn som minoritetseier. I henhold til konsesjonen kan byggetrinn II på Smøla tidligst starte høsten 2003. Det pågår også forberedende arbeider for ytterligere vindkraftprosjekter. Utbygging av vindkraftparker forutsetter at prosjektene viser lønnsomhet, og at rammebetingelsene legges til rette for dette, bl.a. gjennom tildeling av investeringsstøtte.

To prosjekter for produksjon av gasskraft i regi av Naturkraft AS, som eies av Statoil, Norsk Hydro og Statkraft, er hittil ikke funnet tilstrekkelig lønnsomme med dagens rammebetingelser og gasspriser. Selskapet

har fått forlengelse av konsesjonene for å kunne realisere utbyggingene på et senere tidspunkt.

Forskning og utvikling

Statkrafts ambisjon om å være ledende i Europa innen miljøvennlig energi krever at selskapet ligger i fremste rekke for å ta i bruk nye systemer, teknologier og produksjonsløsninger. Forskning og utvikling er et viktig virkemiddel, som skal sikre at Statkraft har tilgang på teknologi og kompetanse, slik at foretaket beholder en ledende posisjon også i fremtiden. Gjennom FoU utvikles kunnskap og teknologi som forbedrer utnyttelsen av vårt eksisterende produksjonsapparat og bidrar til å forbedre miljøtilstanden i våre vassdrag.

Statkraft har som mål å bygge ut ny miljøvennlig energi. FoU-virksomheten skal identifisere nye produksjonsløsninger, og sikre Statkraft konkurransefortrinn gjennom kunnskap om og rettigheter til ny teknologi. Utvikling og senere utbygging av tidevannsenergi og saltkraft, har som mål å styrke Statkrafts posisjon som en stor aktør innen fornybar energi i Europa. Et forskningsengasjement innen bruk av hydrogen som energibærer er en langsiktig satsing for å gi selskapet posisjoner i fremtidens energimarked.

Eierskap i andre selskaper

Statkraft har som mål å bli et ledende energiselskap, bl.a. gjennom eierskap i og samarbeid med norske alliansepartnere med stort regionalt vekstpotensial. Statkrafts mål er å komme i majoritetsposisjon i en del utvalgte selskaper. I forhandlingene om kjøp av eierandeler anses Statkraft å være en attraktiv samarbeidspartner for eierkommunene.

Statkraft ble i 2001 tilført 6 milliarder kroner i egenkapital, og fikk utvidet lånerammen med 10 milliarder kroner, hovedsakelig for å muliggjøre strategien om erverv av aksjer i norske regionale alliansepartnere. Som et ledd i denne strategien ervervet Statkraft i 2002 100 % av aksjene i Trondheim Energiverk AS og 45,5 % av aksjene i Agder Energi AS. I tillegg økte Statkraft sin eierandel i BKK fra 26 til 49,9 %.

Etter omfattende behandling av konkurransemyndighetene har Arbeids- og administrasjonsdepartementet godkjent ervervet av aksjer i Agder Energi AS. Som en del av godkjenningen pålegges imidlertid Statkraft avbøtende tiltak som innebærer salg av selskapets aksjer i Hedmark Energi Holding AS og E-CO Vannkraft AS. I tillegg må det avhendes produksjonskapasitet i Sør-Norge tilsvarende 1 TWh, dersom ikke overføringskapasiteten til landsdelen økes med 200 MW.

Endelige avtaler om kjøp av aksjer i Agder Energi ble undertegnet i desember 2002. Selskapet er innarbeidet i konsernregnskapet med virkning fra 1. desember 2002.

Statkraft er i forhandlinger med eierne av Eidsiva energi om salg av andelen i Hedmark Energi Holding. Det er undertegnet en enig-hetsprotokoll med sikte på overdragelse av aksjene innen utgangen av 2003.

Også ervervet av aksjer i Trondheim Energiverk har vært underlagt behandling av konkurransemyndighetene. Arbeids- og administrasjonsdepartementet vedtok i februar i 2003 å opprettholde Konkurransetilsynets inngrep mot ervervet av aksjene. Dette betyr at Statkraft enten må selge alle aksjene i Trondheim Energiverk, selge ut den delen av energiverket som omfatter kraftproduksjon, eller selge seg ut av annen kraftproduksjon.

Konkurransetilsynet har godkjent ervervet av aksjer i BKK.

Arbeids- og administrasjonsdepartementets vedtak i Statkraft/Agder-saken og TEV-saken legger visse begrensninger på hvor stor Statkraft og alliansepartnerne kan bli i Norge inntil overføringskapasiteten i sentralnettet er økt. Statkraft og alliansepartnere opererer i et nordisk kraftmarked hvor flaskehalsar av betydning må forventes å være av midlertidig karakter så lenge Statnett og deres søsterorganisasjoner i de andre nordiske land ivaretar sin rolle. Midlertidige flaskehalsar bør derfor ikke legge føringer for den langsiktige strukturutviklingen.

Som en del av kompensasjonen etter termineringen av kraftutvekslingsavtalen med E.ON økte Statkraft i 2002 sin eierandel i det svenske selskapet Sydkraft fra 35,7 % til 44,6 %.

Statkraft og investeringsselskapet Norfund har etablert Statkraft Norfund Power Invest AS (SNPI) med like eierandeler. Første del av egenkapitalen ble skutt inn i tredje kvartal 2002. Selskapet skal bygge og kjøpe opp miljøvennlige vannkraftanlegg i Asia og Latin-Amerika og drive disse på kommer-siell basis. Statkrafts eierandeler i vannkraftanlegg i Nepal og Laos planlegges overført til selskapet, forutsatt nødvendige godkjennelser

fra myndigheter, långivere og medeiere.

For å styrke handelsaktivitetene i det nordiske markedet har Statkraft kjøpt svenske ABB Financial Energy fra ABB Financial Services. Energiselskapene som Statkraft kjøper seg inn i, omfatter alle ledd i verdikjeden fra kraftproduksjon og engrosomsetning til sluttbruker-virksomhet. Statkraft vil dermed direkte eller gjennom de andre selskapene være involvert i hele verdikjeden, noe som innebærer en utvidelse i forhold til kjernevirksomheten innenfor kraftproduksjon og -handel.

Organisasjon og arbeidsmiljø

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2002 var 2.627 i konsernet og 813 i Statkraft SF.

I løpet av 2002 har Statkraft SF, gjennom en omfattende intern prosess, utarbeidet bedriftens kjerneverdier som oppsummeres i «Vilje til varig verdiskaping». Kjerneverdiene utdypes gjennom holdningene «Dristig – Ansvarlig – Engasjert – Kompetent».

Gjennom Statkrafts personalpolitikk uttrykkes selskapets rekrutteringsmessige utfordringer, og blant disse er selskapets likestillingsfokus. Selskapet vil aktivt arbeide for en jevnere fordeling mellom kjønnene, herunder flere kvinner i ledende stillinger, samt en ønskelig kulturell og aldersmessig bemanningsfordeling.

Statkraft opprettholder de siste års betydelige fokus på sikkerhet og arbeidsmiljø. Selskapet er inne i et flerårig forbedringsprogram som skal sikre lokalt engasjement og ledelsesmessig oppfølging av HMS. Med grunnlag i risikoanalyser har det i 2002 vært gjennomført en rekke risikoreducerende tiltak. Spesielt vil vi nevne en omfattende trafikksikkerhetskampanje som Statkraft SF gjennomfører i samarbeid med Trygg Trafikk.

Skadefrekvensen i konsernet ut fra skader totalt sett (H2-verdien, som viser skader med og uten fravær pr. million arbeidstimer), er redusert til 11,0 mot 14,6 i år 2001. Også skadefraværsfrekvensen (H1-verdien, som angir skader med fravær pr. million arbeidstimer) er redusert til 4, mot 9,2 i 2001. Skadefraværs-tallet eller skadealvorlighetsgraden (F-verdien, som angir skadefraværsdager pr. million

arbeidstimer) var 45 mot 188 året før. Det var ikke alvorlige personskader i 2002.

Sykefraværet i konsernet gikk noe opp fra 2001 til 2002, fra 3,9 % til 4,2 % i 2002.

Medlem av styret Jon Ivar Nålsund, døde ved siste årsskifte. Styret vil berømme Nålsund for hans mangeårige innsats for Statkraft gjennom sitt styrearbeid.

Ytre miljø

Vannkraft er en ren og fornybar energikilde som er miljøvennlig i forhold til annen kraftproduksjon, og som ikke medfører klimautslipp. Imidlertid fører også utbygging og drift av vannkraftanlegg til inngrep i naturen og påvirker miljøet. Statkraft legger stor vekt på oppfølging av miljøaspektene, og det har i 2002 vært gjennomført en rekke tiltak for å forbedre selskapets miljøprestasjoner.

I 2001 ble Statkraft SF miljøsertifisert etter ISO-14001-standarden. Sertifiseringen var en viktig milepæl, og i 2002 er det gjort et omfattende arbeid for å videreutvikle og effektivisere arbeidet med det ytre miljøet. Organisering, gjennomføring og oppfølging av interne tilsyn har stått sentralt. Det er etablert felles systemer for registrering og oppfølging av miljøbrudd og uønskede hendelser. Videre har Statkraft gjennom plansamarbeid med vertskommuner utviklet lokale miljøtiltak og bidratt til lokal energi- og ressurskartlegging.

Statkraft har i 2002 deltatt aktivt i videreføringen av arbeidet med å utvikle sertifiserbar miljøvaredeklarasjon av elektrisitet (EPD – Environmental Product Declaration). Dette arbeidet innebærer en omfattende dokumentasjon av miljøaspektene ved de enkelte produksjonsstedene. En slik deklarasjon er utarbeidet for Trollheim kraftverk.

Statkraft har deltatt i prøveordning for omsetning av grønne sertifikater (RECS – Renewable Energy Certificate System). Selskapet har i 2002 eksportert «grønn» elektrisitet til Nederland, og salg av grønne sertifikater er også et grunnlag for lønnsomhet i vindkraftprosjekter.

Det er gjennomført en rekke miljøforbedrende tiltak både i tilknytning til eksisterende produksjonsapparat og ved etablering av ny produk-

sjonskapasitet. Kompenserende miljøtiltak i form av vedlikehold av terskler, fisketrapper og andre biotopjusterende tiltak inngår i den daglige driften og foregår kontinuerlig. I 2002 ble om lag 490.000 smolt og settefisk av laks og ørret satt ut. Statkraft eier og driver fem settefiskanlegg.

Statkraft har i 2002 hatt minimale avvik fra manøvreringsreglementer og få miljøbrudd. Ingen av disse har hatt vesentlige miljøkonsekvenser. Organisasjonen har høyt fokus på korrigerende tiltak for å bedre oppfølgingen av konsesjonsvilkårene.

Fremtidsutsikter

I 2003 vil arbeidet med å videreutvikle Statkraftkonsernet fortsette i tråd med strategien og visjonen om å være ledende i Europa innen miljøvennlig energi. Statkraft ønsker økt verdiskaping ved å bygge ut, produsere og omsette energi, og sammen med alliansepartnere videreutvikle lønnsomheten innen distribusjon og sluttbrukervirksomhet. Sammenfallet av europeisk liberalisering, teknologiske fremskritt og etterspørselen av miljøvennlig energi gir Statkraft en unik posisjon i et konkurranseutsatt kraftmarked. Med kjernekompetanse innen vannkraft og finansiell handel samt et miljøvennlig og fleksibelt produksjonsapparat foreligger interessante forretningsmessige muligheter.

Statkraft vil ha fortsatt sterkt fokus på å sikre foretakets konkurransevne og finansielle grunnlag i lys av bortfallet av statsgarantien, som kom gjennom endringen i lov om statsforetak. Denne endringen innebærer at Statkraft i finansiell sammenheng vil bli vurdert som om selskapet var et aksjeselskap, og den underliggende lønnsomheten og sammensetningen av balansen vil danne grunnlaget for selskapets kreditt-rating. Statkrafts kapitalstruktur er ikke tilpasset en situasjon uten garanti fra eieren, og selskapets kredittverdighet er svekket. Styret vil arbeide for å sikre det fremtidige kapitalbehovet, og har søkt eieren om at det blir tilført ny egenkapital.

Statkraft går inn i 2003 med en beholdning i vannmagasinene som er lavere enn normalt.

Forutsatt tilsigs- og markedsforhold omtrent som i et normalår, ventes resultatet av selskaps ordinære virksomhet å bli noe lavere enn i 2002. Markedssituasjonen ved inngangen til 2003 er imidlertid mer labil enn vanlig på grunn av lave magasinbeholdninger hos mange pro-

duserter, og det knytter seg derfor stor usikkerhet til resultatutviklingen.

Styret takker ledelsen og alle ansatte for innsatsen som ga et tilfredsstillende resultat i 2002.

Statkrafts styre
Oslo, 19. mars 2003

Terje Vareberg
styreleder

Marit Büch-Holm
nestleder

Erik Nygaard

Toril Mølmen

Inger Østensjø

Astri Botten Larsen

Odd Vanvik

Thorbjørn Holøs

Bård Mikkelsen
konsernsjef

resultatregnskap

Konsern			Beløp i mill. kr	Note	Statkraft SF		
2002	2001	2000			2002	2001	2000
7 979	7 038	4 686	Kraftsalg	3	6 423	6 417	4 576
2 910	3 356	599	Andre driftsinntekter	5	527	2 880	467
10 889	10 394	5 285	Brutto driftsinntekter		6 951	9 297	5 043
-840	-680	-614	Overføringskostnader		-503	-652	-611
10 049	9 714	4 671	Netto driftsinntekter		6 448	8 645	4 432
1 379	741	625	Arbeidskraftskostnader	6,7	476	434	436
303	271	252	Erstatninger og konsesjonsavgifter	8	257	262	250
1 401	1 020	767	Andre driftskostnader	9	936	829	805
1 490	957	849	Ordinære avskrivninger	14,15	778	807	801
4 573	2 989	2 493	Driftskostnader		2 448	2 332	2 292
5 476	6 725	2 178	Driftsresultat		4 000	6 313	2 140
871	1 054	729	Resultatandel i tilknyttede selskaper	16	-	-	-
535	650	426	Finansinntekter	10	1 908	1 442	893
-2 783	-1 860	-1 568	Finanskostnader	10	-2 221	-1 761	-1 523
-2 249	-1 210	-1 142	Netto finansposter		-313	-319	-630
4 098	6 569	1 765	Resultat før skatt		3 687	5 994	1 510
-1 281	-2 109	-759	Betalbare skatter	11	-1 472	-2 053	-845
-339	-118	-159	Endring utsatt skatt	11	-85	-57	49
-1 620	-2 227	-918	Skattekostnad		-1 557	-2 110	-796
2 478	4 342	847	Årsresultat		2 130	3 884	714
171	70	6	Herav minoritetens andel				
2 307	4 272	841	Herav majoritetens andel				
			Disponering av årets resultat				
			Utbytte		2 192	2 690	631
			Til annen egenkapital		-62	1 194	83
			Konsernbidrag				
			Avgitt konsernbidrag (før skatt)		1 803	491	514

balanse 31.12.

Konsern				Statkraft SF			
2002	2001	2000	Beløp i mill. kr	Note	2002	2001	2000
EIENDELER							
2 997	3 386	2 271	Immaterielle eiendeler	14	2 108	2 192	2 235
44 077	36 585	25 596	Varige driftsmidler	15	22 908	23 503	23 975
29 749	19 018	22 214	Invest. i datterselsk. og tilknyttede selsk.	16	10 878	9 075	8 627
1 532	1 411	1 959	Øvrige finansielle anleggsmidler	17	36 326	19 898	17 049
78 356	60 400	52 040	Anleggsmidler		72 220	54 668	51 886
43	47	34	Varer		39	44	33
9 241	3 683	1 040	Fordringer	18	7 809	3 099	1 099
217	263	150	Investeringer	19	-	-	-
1 518	6 901	2 514	Bankinnskudd, kontanter og lignende	20	724	5 937	1 062
11 019	10 894	3 738	Omløpsmidler		8 571	9 080	2 194
89 375	71 294	55 778	Eiendeler		80 792	63 748	54 080
EGENKAPITAL OG GJELD							
25 250	25 250	19 250	Innskutt egenkapital	21	25 250	25 250	19 250
1 820	3 378	2 412	Opptjent egenkapital	21	1 663	2 722	1 528
3 774	3 698	80	Minoritetsinteresser	21	-	-	-
30 844	32 326	21 742	Egenkapital		26 913	27 972	20 778
2 731	1 914	556	Avsetning for forpliktelser	22	281	291	231
74	100	98	Ansvarlig lån		-	-	-
47 814	31 133	30 557	Rentebærende langsiktig gjeld	23	46 001	30 985	30 482
50 620	33 147	31 211	Langsiktig gjeld		46 282	31 276	30 713
729	35	89	Rentebærende gjeld	24	2 532	-	88
1 066	981	692	Betalbar skatt		826	693	640
6 116	4 805	2 044	Annen rentefri gjeld	25	4 239	3 807	1 861
7 910	5 821	2 825	Kortsiktig gjeld		7 597	4 500	2 589
89 375	71 294	55 778	Egenkapital og gjeld		80 792	63 748	54 080
2 095	2 098	2 100	Pantstillelser	26	2 095	2 098	2 100
3 802	5 803	6 750	Garantiansvar	26	3 583	5 722	6 652

Statkrafts styre
Oslo, 19. mars 2003

Terje Vareberg
styreleder

Marit Büch-Holm
nestleder

Erik Nygaard

Toril Mølmen

kontantstrømoppstilling

Konsern				Statkraft SF			
2002	2001	2000	Beløp i mill. kr	Note	2002	2001	2000
LIKVIDER TILFØRT/BRUKT PÅ VIRKSOMHETEN							
4 098	6 569	1 765	Resultat før skatt		3 687	5 994	1 510
-187	-78	-127	Gevinst/tap ved salg av anleggsmidler		-208	-69	18
1 490	957	849	Ordinære avskrivninger		778	807	801
-91	29	-	Nedskrivning anleggsmidler		-	56	29
-871	-1 054	-729	Resultatandel i tilknyttede selskaper		-	-	-
-1 786	-2 109	-744	Betalbar skatt		-1 472	-2 053	-845
2 744	4 376	1 043	Tilført fra årets virksomhet		2 785	4 735	1 513
-1 354	6	93	Endring i lager, debitorer og kreditorer		-1 489	114	72
905	381	319	Utbytte fra tilknyttede selskaper		-	-	-
-2 273	-643	485	Endring i andre kortsiktige poster		-1 511	-1 301	-293
22	4 120	1 940	Netto likviditetsendring fra virksomheten	A	-215	3 548	1 292
LIKVIDER TILFØRT/BRUKT PÅ INVESTERINGER							
-1 387	-546	-630	Investeringer i varige driftsmidler		-672	-395	-394
856	349	1 287	Salg av anleggsmidler (salgssum)		697	173	11
-15 598	-3 340	-8 781	Investeringer i andre foretak		-	-559	-359
-16 129	-3 537	-8 124	Netto likviditetsendring fra investeringer	B	25	-781	-742
LIKVIDER TILFØRT/BRUKT PÅ FINANSIERING							
21 097	4 210	10 490	Opptak av ny langsiktig gjeld		19 616	4 210	10 282
-6 663	-3 622	-1 227	Nedbetaling av langsiktig gjeld og ansvarlig lån		-4 560	-3 481	-1 212
-70	-2 153	-1 264	Endring i andre langsiktige fordringer og gjeld		-16 439	-3 990	-8 970
-	6 000	-	Innskudd av egenkapital		-	6 000	-
-3 640	-631	-600	Utdelt utbytte til eier		-3 640	-631	-600
10 724	3 804	7 399	Netto likviditetsendring fra finansiering	C	-5 023	2 108	-500
-5 383	4 387	1 215	Netto endring i likvider gjennom året	A+B+C	-5 213	4 875	50
6 901	2 514	1 299	Likviditetsbeholdning 01.01.		5 937	1 062	1 012
1 518	6 901	2 514	Likviditetsbeholdning 31.12.		724	5 937	1 062

Inger Østensjø

Astri Botten Larsen

Odd Vanvik

Thorbjørn Holøs

Bård Mikkelsen
konsernsjef

regnskapsprinsipper

Regnskapsregler

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med norsk lov og norske regnskapsstandarder. Statkraft SF er etablert som et statsforetak, og virksomheten reguleres særskilt gjennom lov om statsforetak.

Endrede regnskapsprinsipper

Prinsipp for verdsettelse av finansielle kontrakter som inngår i tradingporteføljen, er endret fra laveste verdiss prinsipp til virkelig verdi etter regnskapslovens § 5-8. Effekten pr 1.1.02 er regnskapsført mot egenkapital. Tradingvirksomheten er nærmere omtalt i avsnittet for inntekstføring av krafthandel.

Konsernregnskapsprinsipper

Datterselskaper

Konsernregnskapet viser det samlede økonomiske resultatet og den samlede økonomiske stillingen for Statkraft SF og dets kontrollerende eierandeler i andre selskaper presentert som én økonomisk enhet. I konsernregnskapet inkluderes de selskaper hvor Statkraft direkte eller indirekte har bestemmende innflytelse. Datterselskaper kjøpt eller etablert i løpet av året inkluderes fra og med kjøps-/etableringstidspunktet. Investeringer som vurderes å være uvesentlige for konsernet, konsolideres ikke, men behandles til kostmetoden både i selskaps- og konsernregnskapet.

I konsernregnskapet er alle mellomværende og intern omsetning mellom selskaper innenfor konsernet eliminert. Videre er intern fortjeneste ved egne investeringsarbeider eliminert.

Ved kjøp av virksomhet gjøres beregning av kostpris og merverdianalyser på avtaletidspunktet. Opptjente resultater og andre endringer i egenkapitalen, samt renter på vederlaget, i perioden fra avtaletidspunktet til gjennomføringstidspunktet regnskapsføres direkte mot egenkapitalen. Kostpris på aksjer i datterselskaper elimineres mot egenkapitalen på oppkjøpstidspunktet. Merverdier utover regnskapsført egenkapital er, på basis av en mer- og mindreverdianalyse, henført til de av selskapets eiendeler og forpliktelser som har andre verdier enn de balanseførte. Det avsettes for utsatt skatt på mer-/mindreverdier. Eventuell mer-/mindreverdi som ikke kan henføres til identifiserbare eiendeler og forpliktelser, behandles som goodwill. Det avsettes ikke til utsatt skatt på goodwill.

Utenlandske datterselskaper anses som selvsten-

dige enheter, og regnskapet omregnes derfor til norske kroner etter dagskursmetoden. Eventuelle omregningsdifferanser føres mot egenkapitalen.

Deleide kraftverk

Kraftverk med delt eierskap, det vil si verk Statkraft driver, men der andre er medeiere, og verk andre driver, men der Statkraft er medeier, er regnskapsført etter bruttometoden. Produsert kraft, med unntak av konsesjonskraft, disponeres av medeierne direkte. Uttatt kraft fra deleid selskap organisert som aksjeselskap er inkludert i brutto kraftsalg. Statkrafts andel av øvrige driftsinntekter og driftskostnader er inkludert i henhold til aksjonæravtale. Aksjene regnskapsføres til kostpris.

Kraftverk som er utleid til andre, føres brutto i regnskapet. Brutto leieinntekter inngår i andre driftsinntekter, og driftskostnader regnskapsføres under vedkommende kostnadsart.

Tilknyttede selskaper

Eierandeler i selskaper hvor Statkraft har betydelig, men ikke bestemmende innflytelse er behandlet etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Dette innebærer at konsernets andel av selskapets årsresultat etter skatt, korrigert for merverdiavskrivninger, vises på egen linje i konsernets resultatoppstilling. I balansen er investeringen klassifisert som anleggsmiddel, og står oppført til kostpris korrigert for akkumulerte resultatandeler, fratrukket mottatte utbytter og hensyntatt eventuelle valutajusteringer.

Prinsipper for innarbeidelse av eierandeler ved kjøp av virksomhet er de samme som for datterselskaper. Investeringer som vurderes å være uvesentlige for konsernet, behandles til kostmetoden både i selskaps- og konsernregnskapet.

Vurderings- og klassifiseringsprinsipper

Prinsipper for inntekstføring og kostnadsføring

Inntekstføring av varer og tjenester foretas ved opptjening, mens kostnadsføring skjer etter sammenstillingsprinsippet. Resultater fra selskaper der man har bestemmende innflytelse, inntektsføres etter opptjeningsprinsippet, mens utbytte fra andre selskaper inntektsføres etter kontantprinsippet. Renteinntekter fra kontrakter med vesentlige forskuddsbetalinger klassifiseres som driftsinntekter.

Gevinst/tap ved salg av ordinære anleggsmidler behandles som driftsinntekter eller -kostnader.

Inntektsføring av krafthandel

Kraftproduksjon

Kraftproduksjonen i konsernet inntektsføres med produsert volum multiplisert med salgspris.

Statkraft prissikrer kraftproduksjonen ved inngåelse av fysiske og finansielle kontrakter. Finansielle instrumenter i krafthandelen er finansielle bilaterale kontrakter, terminmarkedskontrakter (futures og forwards) og opsjoner. Fysisk og finansiell handel for sikring av fremtidig produksjon regnskapsføres som sikring. Forutsetningen for sikringsvurdering er at sikringsnivået ligger innenfor egen produksjonsevne. Produksjonsevne defineres som den produksjon man med 80 % sikkerhet vil oppnå. Tap/gevinst på sikringskontrakter, beregnet som marginen mellom kontraktpris og spotpris, regnskapsføres ved levering og presenteres som en del av kraftsalgsinntektene. I mellomliggende perioder foretas ingen verddivurdering. Dersom netto salgsoverforpliktelse overstiger produksjonsevnen, behandles det overskytende til laveste verdis prinsipp basert på LIFO-prinsippet.

Betalte og mottatte opsjonspremier for fremtidige kraftleveranser på faste betingelser balanseføres og resultatføres i takt med realisert levering. Dersom samlet verdi av opsjoner i porteføljen er lavere enn balanseførte opsjonspremier, gjøres en nedskrivning til virkelig verdi.

Tradingvirksomhet

Selskapet har en egen tradingportefølje med finansielle kraftkontrakter som forvaltes uavhengig av selskapets forventede kraftproduksjon. Denne porteføljen agerer i markedet med tanke på gevinster på korte og lange endringer i markedspriser for elektrisk kraft. Porteføljen består i hovedsak av produkter omsatt på Nord Pool eller bilaterale standardiserte produkter. Porteføljen regnskapsføres til virkelig verdi etter regnskapslovens § 5-8.

Nettinntekter

Med virkning fra 1997 har Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) innført et reguleringsregime for nettvirksomheten. NVE fastsetter hvert år en maksimal inntektsramme for den enkelte netteier. Denne rammen reduseres årlig med et generelt effektivitetskrav på 1,5 %. I tillegg til dette kan netteier bli pålagt individuelle effektivitetskrav.

Hvert år beregnes en mer-/mindreinntekt som utgjør differansen mellom faktiske tariffinntekter og tillatte

inntekter (inntektsramme). Akkumulert mer-/mindreinntekt regnskapsføres som henholdsvis gjeld til eller fordring på nettkundene. Akkumulert mer-/mindreinntekt renteberegnes iht fastsatt rente fra NVE. Reguleringsmodellen inneholder også maksimums- og minimumsgrenser for avkastning på regnskapsført nettkapital som ved eventuell overskridelse skal behandles på samme måte som akkumulert mer-/mindreinntekt.

Mer-/mindreinntekt regnskapsføres som korreksjon av nettinntektene. Resultatført nettinntekt etter fratrukk for overføringskostnader fra overliggende nett vil således tilsvare tildelt inntektsramme fra NVE.

Offentlige tilskudd

Offentlige tilskudd vurderes særskilt, og blir regnskapsmessig behandlet som en korreksjon til den posten tilskuddet er ment å dekke.

Erstatninger

Konsernet betaler erstatninger til grunneiere for å få bruksrett til vannfall og grunn. I tillegg utbetales erstatninger til andre for skade påført skog, grunn, telenett og lignende. Erstatningsutbetalingene er dels engangsutbetalinger, og dels løpende, i form av utbetalinger eller plikt til å levere erstatningskraft m.v. Engangsersatninger blir for nye kraftanlegg balanseført sammen med anleggsinvesteringen, mens løpende utbetalinger blir kostnadsført når de påløper. Kapitalisert verdi av løpende fremtidige erstatningsutbetalinger er beregnet og vist i note.

Konsesjonsavgifter

Det blir årlig innbetalt konsesjonsavgifter til stat og kommuner for den økning av produksjonsevnen som innvinnes ved regulering og vannoverføringer. Konsesjonsavgifter blir kostnadsført når de påløper. Kapitalisert verdi av fremtidige avgifter er beregnet og vist i note.

Pensjonskostnader

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser regnskapsføres i henhold til Norsk Regnskapsstandard om pensjonskostnader. Konsernets pensjonsordninger er i hovedsak å anse som ytelsesplaner. Enkelte ordninger i datterselskaper er organisert i kommunale pensjonskasser og er behandlet som tilskuddsplaner.

Periodens netto pensjonskostnad er inkludert i lønn og andre personalkostnader, og består av summen av periodens pensjonsopptjening, rentekostnad på den beregnede forpliktelsen og forventet avkastning

på pensjonsmidlene. Virkning av planendring fordeles over gjenværende gjennomsnittlig opptjeningstid. For estimatavvik amortiseres akkumulerte avvik som overstiger 10 % av den største verdien av brutto pensjonsforpliktelse eller pensjonsmidler (korridor) over gjenværende gjennomsnittlig opptjeningstid. Netto pensjonsmidler for overfinansierte ordninger er balanseført som langsiktig eiendel, og består av differansen mellom virkelig verdi av pensjonsmidlene og nåverdien av de beregnede pensjonsforpliktelser, samt uamortisert effekt av planendringer og estimatavvik. Tilsvarende er netto pensjonsforpliktelser for underfinansierte ordninger klassifisert som avsetning for forpliktelser under langsiktig gjeld.

Utviklings- og forprosjekteringskostnader

Prosjektutvikling og forprosjektering kostnadsføres frem til nødvendige vedtak og godkjenning foreligger. For innenlandsprosjekter innebærer dette vedtak i styret samt eventuelt godkjent konsesjon, og for utenlandsprosjekter vedtak i styret og etablert finansiering.

Vedlikeholdsutgifter

Gjennomført vedlikehold blir løpende kostnadsført.

Skatter

Selskap i konsernet som driver med kraftproduksjon, er underlagt de særskilte reglene for beskatning av kraftforetak. Konsernet står derfor overfor fire forskjellige typer skatt; naturressursskatt, eiendomsskatt, overskuddsskatt og grunnrenteskatt.

Naturressursskatt

Naturressursskatt er en overskuddsuavhengig skatt og beregnes på grunnlag av det enkelte kraftverkets gjennomsnittlige produksjon de siste syv årene. Skattesatsen er satt til 1,3 øre pr kWh. Overskuddsskatt kan avregnes mot betalt naturressursskatt. Den andelen av naturressursskatt som overstiger overskuddsskatt, kan fremføres med renter til senere år, og blir balanseført som en forskuddsbetalt skatt.

Eiendomsskatt på kraftanlegg

Nye regler for beregning av eiendomsskatt for kraftverk ble innført med virkning fra 2001. Den nye eiendomsskatten er til en viss grad en overskuddsavhengig skatt, som blir beregnet på basis av faktisk produksjon, med fradrag for faktiske driftskostnader og betalt grunnrenteskatt i det enkelte kraftverk. Inntektssiden i eiendomsskatten er beregnet på

samme basis som i grunnrentebeskatningen, med utgangspunkt i verkets produksjon time for time, multiplisert med spotprisen i den korresponderende timen. For leveranser av konsesjonskraft benyttes faktisk kontraktpris.

Eiendomsskattegrunnlaget fremkommer ved å diskontere foregående 5 års netto driftsinntekter i kraftverket med fastsatt rente over all fremtid, og til fradrag kommer nåverdien av kraftverkets beregnede kostnader til utskifting av driftsmidler. Av eiendomsskattegrunnlaget beregnes fra 0,2 % til 0,7 % eiendomsskatt til den enkelte kommune.

Overskuddsskatt

Overskuddsskatt blir beregnet etter ordinære skatteregler. Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring i utsatt skatt/skattefordel. Betalbar skatt beregnes på grunnlag av årets skattemessige resultat. Utsatt skatt/skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi, samt skattevirkninger av underskudd til fremføring. Utsatt skattefordel vil bare bli balanseført i den grad det er sannsynlig at fordelene vil bli realisert i fremtiden. Skatt knyttet til egenkapitaltransaksjoner føres mot egenkapitalen.

Grunnrenteskatt

Grunnrenteskatt er til en viss grad overskuddsavhengig. Den blir beregnet på grunnlag av det enkelte verkets produksjon time for time, multiplisert med spotprisen i den korresponderende timen. For leveranser av konsesjonskraft og kraft på langsiktige kontrakter over syv år, brukes faktisk kontraktpris. Den beregnede inntekten reduseres med faktiske driftskostnader, avskrivninger og en friinntekt for å komme frem til skattegrunnlaget netto grunnrenteinntekt. Friinntekten utgjør 10,2 % av skattemessig verdi av driftsmidlene i kraftverket.

Grunnrenteskatten utgjør 27 % av netto grunnrenteinntekt ved det enkelte verk. Eventuell negativ grunnrenteinntekt pr kraftverk, kan fremføres mot senere positiv grunnrenteinntekt med renter i samme kraftverk. Denne inngår da som en del av grunnlaget for beregning av utsatt skattefordel i grunnrentebeskatningen, sammen med utsatt skattefordel knyttet til midlertidige forskjeller vedrørende driftsmidler i kraftproduksjonen. Ved beregning av utsatt skattefordel i grunnrentebeskatningen hensyntas friinntekt, basert på at denne fremstår som en korreksjon til nominell særskattesats. Estimert for effektiv grunnrenteskattesats er basert på beregninger foretatt for

alle kraftverk hvor det er sannsynliggjort positiv grunnrenteinntekt.

Klassifisering og vurdering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år, klassifiseres som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig lån er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes å ikke være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig lån balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet, korrigert for eventuell kapitalrabatt. Langsiktig lån med fast rente oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av rentendringer. Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig lån balanseføres til nominelt motatt beløp på etableringstidspunktet. Kortsiktig lån oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av rentendringer.

Immaterielle eiendeler

Utgifter til immaterielle eiendeler er balanseført i den utstrekning kriteriene for balanseføring er oppfylt. Utgifter til forskning og utvikling kostnadsføres imidlertid løpende.

Varige driftsmidler

Investeringer i produksjonsanlegg og andre varige driftsmidler blir balanseført og avskrevet lineært over antatt økonomisk levetid fra det tidspunktet driftsmidlet blir satt i ordinær drift. Investeringer i verk som ikke drives av Statkraft SF, avskrives tilsvarende etter en gjennomsnittlig avskrivningssats.

Pålopte kostnader til egne investeringsarbeider i konsernet balanseføres som anlegg under utførelse. Byggelånsrenter på større investeringer blir beregnet og balanseført. Vannfallrettigheter og rettigheter til å overta kraftverk som hjemfaller, er balanseført til kost og avskrives ikke. Fremtidige hjemfalte kraftverk vil bli avskrevet fra overtagelsestidspunktet.

Anleggsaksjer og -andeler

Alle langsiktige investeringer behandles til kostmetoden i selskapsregnskapet. Mottatt utbytte behandles som finansinntekt.

Lagerbeholdning/reservedeler

Innkjøpte standardvarer og reservedeler knyttet til drift av kraftverk klassifiseres som omløpsmidler, og vurderes til laveste verdis prinsipp. Reservedeler som ikke har karakter av standardvare, og som er knyttet til særskilte anleggsmidler eller grupper av anleggsmidler, balanseføres og avskrives over anleggsmidlenes levetider.

Magasinbeholdninger

Magasinert vann beholdningsføres ikke. Opplysninger om mengde vann i magasinene er gitt i note. Kjøp av vann balanseføres frem til produksjonstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap.

Aksjer, obligasjoner, sertifikater o.l.

Aksjer, klassifisert som omløpsmidler, og obligasjoner, sertifikater o.l. klassifisert som omløpsmidler, er for hver av gruppene vurdert til laveste verdis prinsipp på porteføljebasis.

Valuta

Pengeposter i valuta omregnes til balansedagens kurs. Forpliktelser i valuta som er etablert med sikte på å sikre eiendeler eller fremtidige inntekter i samme valuta, regnskapsføres til kursen på opptakstidspunktet. Gjeld i konsernregnskapet som sikrer eiendeler som er omregnet til dagskurs, omregnes også til dagskurs. Omregningsdifferanser føres direkte mot egenkapitalen.

Prinsipper for kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet med basis i den indirekte metoden. Dette innebærer at man i analysen tar utgangspunkt i foretakets årsresultat for å kunne presentere kontantstrømmer tilført fra henholdsvis ordinær drift, investeringsvirksomheten og finansieringsvirksomheten.

noter til regnskapet

NOTE 1 STORE ENKELTRANSASJONER

Oppkjøp

Statkraft kjøpte i 2002 100 % av aksjene i Trondheim Energiverk AS for 4 338 mill. kr og 45,5 % av aksjene i Agder Energi AS for 4 487 mill. kr. I tillegg økte Statkraft sin eierandel i Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) fra 26 til 49,9 %, og eierandelen i det svenske selskapet Sydkraft er økt fra 35,7 til 44,6 %. Statkraft betalte henholdsvis 3 224 og 3 451 mill. kr for de økte eierandelene.

Konkurransemyndighetene har godkjent ervervet av aksjer i Agder Energi AS. Som en del av godkjenningen pålegges imidlertid Statkraft avbøtende tiltak som innebærer salg av selskapets aksjer i Hedmark Energi Holding AS og E-CO Vannkraft AS. I tillegg må det avhendes produksjonskapasitet i Sør-Norge tilsvarende 1 TWh dersom ikke overføringskapasiteten til landsdelen økes med 200 MW.

Realisasjon av aksjene i Hedmark Energi Holding AS og E-CO Vannkraft AS antas ikke å skje til under balanseført verdi av investeringene. Det er derfor ikke foretatt noen avsetninger i forbindelse med dette i regnskapet for 2002.

Kostnad knyttet til økt overføringskapasitet er estimert til 260 mill. kr. Halvparten av dette er dekket av selgerne (dvs kommunene) gjennom redusert kjøpspris på aksjene. Statkrafts andel av estimerte kostnader er avsatt og balanseført som en del av kostprisen for aksjene i Agder Energi AS.

Også kjøpet av aksjer i Trondheim Energiverk har vært underlagt behandling av konkurransemyndighetene. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har i februar i 2003 vedtatt å opprettholde Konkurransetilsynets inngrep mot ervervet av aksjene. Dette betyr at Statkraft enten må selge alle aksjene i Trondheim Energiverk, selge ut den delen av energiverket som omfatter kraftproduksjon, eller selge seg ut av annen kraftproduksjon.

Forholdene er nærmere omtalt i årsberetningen og i note 16.

Annet

Statkraft og investeringsselskapet Norfund har etablert selskapet Statkraft Norfund Power Invest AS med like eierandeler. Statkrafts internasjonale virksomhet utenfor Europa er under overføring til Statkraft Norfund Power Invest AS. Det pågår forhandlinger om å overføre investeringene i Nepal og Laos til dette selskapet. Dette betinger imidlertid godkjenning fra konsesjonsmyndigheter, långivere og medeiere. Forholdet er også omtalt i årsberetningen.

NOTE 2 SEGMENTINFORMASJON

Statkraftkonsernet hadde følgende resultatall innenfor de viktigste virksomhetsområdene.

Det henvises til side 20 i årsrapporten for nærmere omtale av virksomhetsområdene.

Tall for Statkraft konsern 2002

Beløp i mill. kroner	Produksjon						Annet	Konsern- funksjon og elimineringer
	Konsern	og handel	Nett	Sluttbruker	Konsulent			
Brutto driftsinntekter	10 889	9 269	1 385	358	323	256	-702	
Driftsresultat	5 476	5 179	306	-9	15	54	-69	
Res.andel tilknyttede selskaper	871	661	421	-67	0	-51	-94	
Netto finans	-2 249	-1 805	-300	-21	-1	-67	-55	
Resultat før skatt	4 098	4 036	427	-96	14	-64	-218	
Årsresultat 2002	2 478	2 386	414	-89	10	-65	-177	
Herav minoritetsinteresser	-171	-146	-57	22	-1	2	8	
Årsresultat 2001	4 342	4 034	294	-66	7	2	71	

NOTE 3 KRAFTSALG

Statkraft optimaliserer sin kraftproduksjon ut fra en vurdering av verdien av tilgjengelig vann mot faktisk og forventet fremtidig spotpris. Dette gjøres uavhengig av inngåtte kontrakter. Dersom Statkraft har fysiske leveringsforpliktelser som avviker fra den faktiske produksjonen, kjøpes eller selges differansen i spotmarkedet. Nødvendige spotkjøp føres som en korreksjon mot kraftsalg. Fysiske og finansielle kontrakter benyttes for å sikre den underliggende produksjonen i form av inngåelse av salgs- eller kjøpsposisjoner. Salgsposisjoner inngås for å sikre prisen på en nærmere fastsatt andel av fremtidig planlagt produksjon. Kjøpsposisjoner inngås for å justere sikringsnivået dersom forutsetningene endres og det viser seg at Statkraft har en for høyt sikret posisjon. Alle kontrakter føres som en justering av den underliggende inntekten fra produksjonen basert på marginen mellom kontraktpris og spotpris.

Konsern			Statkraft SF		
2002	2001	Beløp i mill kroner	2002	2001	2000
10 111	6 473	Produksjon til spotpriser	8 766	6 236	4 142
-2 296	-1 622	Avvik fra spotpris på stortingsbestemte kontrakter ¹⁾	-2 128	-1 622	-45
-767	722	Prissikring frie kontrakter	-539	782	-124
932	1 465	Øvrige netto inntekter kraftsalg ²⁾	324	1 021	603
7 979	7 038	Sum	6 423	6 417	4 576

1) Industrikontrakter til priser fastsatt av Stortinget, samt konsesjonskraft til kommuner. I 2002 var prisen på denne kraften henholdsvis 10,7 og 8,9 øre/kWh
2) Inkluderer gevinst/tap på trading, margin ved produksjonsoptimalisering, utvekslingskontrakter med utlandet og konsesjonskraft fremmedverk.

Statkraft SF har følgende langsiktige fysiske salgskontrakter med kraftkrevende industri og treforedlingsindustrien til priser fastsatt av Stortinget, samt leveringsforpliktelser til konsesjonskraftavtagere til selvkost:

Tall i TWh	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Industriavtaler	17,6	17,5	15	13	10,9	9,4	8,8	8,9	0	0	0
Konsesjonsavtaler	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Sum faste salgskontrakter	20,3	20,2	17,7	15,7	13,6	12,1	11,5	11,6	2,7	2,7	2,7

Som følge av avtaler om foregrepet hjemfall inngått i perioden 1957 til 1966 har Statkraft SF eierskapet til kraftverkene Saudefaldene, Tyssefaldene, Bjølvo, Høyanger og Svelgen. Bjølvo og Høyanger drives av Statkraft. De øvrige er utleid på stortingsbestemte vilkår i samsvar med St.prp. nr. 52 (1998-99). I 2002 og frem til 2006 gjelder dette Saudefaldene, Tyssefaldene og Svelgen. Kraftverkene Tysso II og Sauda IV tilfaller Statkraft i henholdsvis 2007 og 2010 med middelproduksjon og utleid volum på til sammen 1,1 TWh. Fra 2011 vil Statkraft få tilbake disposisjonsretten til flere av kraftverkene i Tyssefaldene. De øvrige kraftverkene er utleid frem til 2030.

Tall i TWh	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011-2030
Utleid volum	1,7	1,7	1,7	1,7	2,6	2,6	2,6	2,8	2,2

I tillegg har Statkraft andre fysiske kontraktsforpliktelser av varierende varighet både til innenlandske og utenlandske kunder. Statkraft har ingen langsiktige fysiske kjøpsforpliktelser av vesentlig betydning.

Det omsatte energivolumet gjelder i sin helhet det nordiske hjemmemarkedet.

NOTE 4 MAGASINBEHOLDNING OG PRODUKSJON

Tall i TWh	Statkraft SF Magasinbeholdning				Statkraft SF Produksjon ¹⁾			
	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2000	Maksimal kapasitet	2002	2001	2000	Middel
	18,8	26,5	28,2	33,9	40,4	33,3	40,2	33,1

1) Etter tap

I et normalår vil magasinbeholdningen variere omkring en middelbeholdning med -11 TWh ved et minimum i april og +5 TWh ved et maksimalnivå i oktober. Tilsiget i første halvår 2002 var betydelig høyere enn normalt, mens andre halvår 2002 ble vesentlig tørrere enn normalt. Kombinasjonen av den høye produksjonen i deler av året samt tilsigssvikten i andre halvår, har gitt en magasinbefylling som ved årsskiftet er redusert med 7,7 TWh i forhold til året før.

NOTE 5 ANDRE DRIFTSINTEKTER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
315	245	239	Inntekter ved utleie av kraftverk	249	245	239
1 285	306	94	Netto inntekter fra nettvirksomhet	-13	120	93
430	-	-	Netto inntekter fra sluttbrukervirksomhet	-	-	-
700	337	255	Øvrige leieinntekter og salg av tjenester	83	47	66
180	16	11	Gevinst ved salg av anleggsmidler	208	16	69
-	2 452	-	Erstatninger	-	2 452	-
2 910	3 356	599	Sum	527	2 880	467

Negativ inntekt ved utleie av overføringsanlegg for Statkraft SF skyldes restoppgjør knyttet til tidligere år.

Statkraft SF solgte 1. januar 2002 alle sine sentralnettanlegg. Dette medførte en gevinst ved salg av anleggsmidler på 180 mill. kr. Statkraft SF driver etter dette ikke lenger med nettvirksomhet. Inntektsramme og nettkapital er overdratt til nye eiere. Det gis derfor ikke lenger opplysninger om monopolvirksomhet i regnskapet til Statkraft SF.

NOTE 6 LØNN OG ANDRE PERSONALKOSTNADER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
900	577	512	Lønn	343	357	371
145	87	27	Folketrygdavgift	65	56	51
178	48	17	Pensjonskostnader	66	20	13
155	29	69	Andre ytelser	2	1	1
1 379	741	625	Sum	476	434	436

Lønn til konsernsjef utgjør for 2002 kr 2 100 000. Årets pensjonskostnad utgjør kr 1 721 049 og andre ytelser kr 138 331.

Medlemmene av konsernledelsen har pensjonsalder 65 år med rett til 66 % av årslønnen. Ved avgang mellom 60 og 65 år har medlemmene av konsernledelsen avtaler som innebærer en gjensidig nedtrapping av arbeidsoppgaver og arbeidsvederlag. Medlemmene i konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har rett til en årlig bonus på inntil kr 200 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål.

Konsernsjef og konsernledelsen har ikke vederlagsordninger ved opphør utover det som er omtalt ovenfor. Det eksisterer heller ingen lån eller sikkerhetsstillelser. Styret har ikke avtaler om annet vederlag enn styrehonorar, og det er heller ikke ytt lån eller stilt sikkerhet til fordel for medlemmer av styret.

Honorar til styrets medlemmer har vært kr 1 243 000, herav kr 210 000 til styrets leder.

Gjennomsnittlig antall ansatte i 2002 var for konsernet 2 627 og for morselskapet 813.

NOTE 7 PENSJONSFORHOLD**Statens Pensjonskasse/annen kollektiv pensjonsordning**

Statkraft har en kollektiv pensjonsordning for sine ansatte i Statens Pensjonskasse. Pensjonsordningen i Statens Pensjonskasse omfatter ytelser etter lov om Statens Pensjonskasse. Ytelsene er alders-, uføre-, ektefelle- og barnepensjon samt avtalefestet førtidspensjonsordning (AFP). Pensjonsytelsene samordnes med folketrygdens ytelser. Statens Pensjonskasse har i 2000 økt ytelsene for pensjonsgrunnlag i intervallet 8G til 12G fra 22 % til 66 %. Effekten av dette er kostnadsført i 2002.

Premiefastsettelse og beregning av verdien av pensjonsforpliktelsene skjer etter aktuarielle prinsipper. Ordningen i Statens Pensjonskasse er ikke fondsbasert, og utbetalingen av pensjonene er garantert av staten (pensjonsloven §1). Det simuleres derfor en forvaltning av fondsmidler («fiktive fond») som om midlene var plassert i langsiktige statsobligasjoner. I simuleringen legges det til grunn at obligasjonene holdes til utløpstidspunkt. Pensjonsmidlene verdsettes derfor til regnskapsført verdi.

Statkrafts pensjonskasse

Statkraft har en supplerende pensjonsordning som kommer i tillegg til ytelser fra Statens Pensjonskasse. Tilleggsordningen dekket 44 % av pensjonsgrunnlaget i intervallet 8G til 12G frem til 2001, samt etterlattepensjon for alle ansatte. Fra og med 2001 opptjenes ikke ytterligere rettigheter til alderspensjon i Statkrafts Pensjonskasse, siden Statens Pensjonskasse nå dekker den ekstra ytelsen som Statkrafts Pensjonskasse opprinnelig var ment å dekke. Ordningen med etterlattepensjon er lukket for dem som er ansatt etter 1.7.02.

Udekkede pensjonsforpliktelser

Statkraft SF har i tillegg til de ovenfor nevnte også inngått pensjonsavtaler med 12 av lederne i konsernet. Disse pensjonene dekkes over driften. Statkraft Grøner har også pensjonsforpliktelser overfor ni personer som dekkes over driften.

Andre ordninger

Skagerak Energi og Statkraft Grøner har en kollektiv pensjonsordning for sine ansatte i et privat forsikringsselskap. I denne dekkes lønn opp til 12G. Trondheim Energiverk har pensjonsordning i Trondheim kommunale pensjonskasse. Ordningen er behandlet som en tilskuddsplan.

Samlet oppstilling

Ved beregning av årets netto pensjonskostnad og netto pensjonsmidler (forpliktelse) er følgende forutsetninger lagt til grunn:

Årlig diskonteringsrente	6,0 %
Lønnsregulering	3,3 %
Regulering av løpende pensjoner	2,9 %
Regulering av folketrygdens grunnbeløp	2,9 %
Forventet frivillig avgang	
• Opp til 45 år	2,5 %
• Mellom 45 og 60 år	0,5 %
• Over 60 år	0,0 %
Forventet avkastning	7,0 %
Inflasjonsrate	2,5 %

Sammenstilling av periodens pensjonskostnad

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
141	49	30	Nåverdi av opptjente pensjonsrettigheter i året	30	22	23
76	66	35	Rentekostnader på pensjonsforpliktelsen	32	26	25
217	115	65	Årets brutto pensjonskostnad	62	48	48
-78	-67	-40	Forventet avkastning på pensjonsmidler	-32	-26	-28
3	-	-	Resultatført virkning av estimatendringer	1	-	-
36	-	-10	Resultatført virkning av planendringer	35	-2	-1
178	48	15	Årets netto pensjonskostnad	66	20	19

Avstemming av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
1 456	1 204	610	Pensjonsforpliktelser brutto	555	480	444
1 240	1 095	645	Pensjonsmidler i pensjonskassene	499	456	461
-216	-109	35	Netto pensjonsmidler/(forpliktelser)	-56	-24	17
117	70	-	Ikke amortiserte estimatavvik	54	15	-
22	41	-	Ikke resultatført planendring	-	35	-
-15	-15	-2	Arbeidsgiveravgift – usikrede ordninger	-3	-2	-2
-92	-13	33	Netto balanseførte pensjonsmidler/(forpliktelser)	-5	24	15
-258	-123	-30	Forpliktelse pensjoner over drift – usikrede ordninger	-46	-20	-15
166	110	63	Pensjonsmidler – sikrede ordninger	41	44	30

Vi gjør oppmerksom på at balanseførte forpliktelser ikke er juridisk bindende for Statkraft.

NOTE 8 ERSTATNINGER OG KONSESJONSAVGIFTER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
236	221	201	Konsesjonsavgifter	201	213	200
67	50	51	Erstatninger	56	49	50
303	271	252	Sum	257	262	250

Konsesjonsavgifter prisjusteres med konsumprisindeksen ved første årsskifte fem år etter at konsesjonen ble gitt og deretter hvert 5. år. Årlige og varige erstatningsutbetalinger til kompensasjon for skade eller ulempe som er påført ved vannkraftutbygginger, prisjusteres etter samme regler som for konsesjonsavgifter. Nåverdien av løpende, og varige konsesjons- og erstatningsforpliktelser knyttet til kraftanleggene er beregnet til henholdsvis 2 870 mill kr og 400 mill kr diskontert med en rente på 7 % i henhold til forskrifter for innløsning.

NOTE 9 ANDRE DRIFTSKOSTNADER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
97	43	29	Materialer	44	30	29
663	442	309	Fremmedytelser	472	399	313
138	42	87	Kostnader utleide kraftverk	96	91	87
85	75	72	Kostnader kraftverk drevet av andre	59	65	72
0	91	17	Nedskrivning anleggsmidler	0	72	16
418	327	253	Øvrige driftskostnader	265	172	288
1 401	1 020	767	Sum	936	829	805

Foreslått revisjonshonorar for Statkraft SF utgjør for 2002 kr 920 000. Videre er det i 2002 fakturert 2,7 mill kr for internrevisjonstjenester og 6,3 mill kr for annen bistand. Tilsvarende honorar til konsernrevisor for norske datterselskaper er 1,7 mill kr for ekstern revisjon og kr 996 800 for annen bistand. Revisjonshonorar til andre revisjonsselskaper enn konsernrevisor er kr 458 000 for ekstern revisjon og kr 450 000 for annen bistand.

NOTE 10 FINANSINTEKTER OG -KOSTNADER

Finansinntekter:

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
-	-	-	Renteinntekter fra foretak i samme konsern	1 479	935	637
487	237	206	Renteinntekter	381	441	229
48	413	220	Andre finansinntekter	48	66	27
535	650	426	Sum	1 908	1 442	893

Finanskostnader:

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
-	-	-	Rentekostnader til foretak i samme konsern	-39	-	-
-2 637	-1 805	-1 555	Rentekostnader	-2 115	-1 704	-1 515
-146	-55	-13	Andre finanskostnader	-67	-57	-8
-2 783	-1 860	-1 568	Sum	-2 221	-1 761	-1 523

NOTE 11 SKATTER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
580	478	460	Naturressursskatt	470	455	454
334	279	342	Eiendomsskatter ¹⁾	270	266	338
-1	-1	-4	Tilbakebetalt/-ført skatt for tidligere år	-1	-1	-4
913	756	798	Overskuddsuavhengig skatt	739	720	788
602	1 503	242	Overskuddsskatt	901	1 552	333
-510	-1 385	-194	Utlignet overskuddsskatt ²⁾	-570	-1 507	-333
-70	924	-265	Fremført/tilbakeført ³⁾	100	1 052	-121
386	229	175	Grunnrenteskatt	339	222	175
-40	82	3	Endring vedr. tidligere år/omarbeiding	-37	14	3
368	1 353	-39	Overskuddsavhengig skatt	733	1 333	57
1 281	2 109	759	Betalbar skatt	1 472	2 053	845
339	118	159	Endring utsatt skatt	85	57	-49
1 620	2 227	918	Skattekostnad	1 557	2 110	796

1) Eiendomsskatt er fra 2001 beregnet etter nye regler for fastsettelse av formuesverdier, og er basert på lønnsomhet pr kraftverk, jfr prinsippbeskrivelsen.

2) Overskuddsskatt til staten utlignes mot betalt naturressursskatt.

3) Dersom naturressursskatt ikke fullt ut kan samordnes med overskuddsskatten, kan den overskytende delen av naturressursskatten fremføres med renter og benyttes i utligning av overskuddsskatt senere år.

Nedenfor er det vist hvordan man kommer fra regnskapsmessig resultat til skattegrunnlag for beregning av overskuddsskatt.

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
4 098	6 569	1 765	Resultat før skattekostnad	3 687	5 994	1 510
-765	-452	-819	Permanente forskjeller	-269	-268	-452
-456	0	0	Permanente forskjeller ført mot EK	0	0	0
-597	-455	38	Endring av midlertidige forskjeller	-184	-178	148
2 279	5 663	984	Årets skattegrunnlag	3 234	5 547	1 206
28/35 %	28/35 %	28 %	Skattesats	28 %	28 %	28 %
668	1 601	275	Beregnet overskuddsskatt	906	1 553	337
-66	-98	-33	Godtgjørelses-/kredittfradrag	-4	-1	-4
602	1 503	242	Overskuddsskatt før utligning	902	1 552	333
-510	-1 385	-194	Utligning naturressursskatt	-570	-1 507	-333
92	118	48	Overskuddsskatt etter utligning	332	45	-
40 %	34 %	52 %	Effektiv skattesats ¹⁾	42 %	35 %	53 %

1) Skattekostnad/resultat før skattekostnad

Nedenfor er det gitt en spesifisering av midlertidige forskjeller og fremførbart underskudd, samt beregning av utsatt skattefordel, jfr note 14. Utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynliggjort at den vil bli utnyttet. I utsatt skattefordel knyttet til driftsmidler er det inkludert midlertidige forskjeller i både overskuddsbeskatningen og grunnrentebeskatningen. Netto utsatt skattefordel som er presentert som en immateriell eiendel, gjelder selskap som etter skattereglene behandles som en skatteenhet. Endring utsatt skatt/utsatt skattefordel i konsernet fra 2001 til 2002 samsvarer ikke med endring i midlertidige forskjeller grunnet utsatt skatt i oppkjøpte selskaper.

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
-530	-265	-280	Omløpsmidler/kortsiktig gjeld	-413	-202	-396
-1 377	-2 398	-1 975	Anleggsmidler	-1 444	-1 838	-1 821
-76	-433	-60	Fremførbare underskudd/godtgjørelse	-	-	-
-1 983	-3 096	-2 315	Sum midlertidige forskjeller og fremførbare underskudd	-1 856	-2 040	-2 217
-564	-867	-648	Utsatt skattefordel	-519	-571	-621
386	20	-61	Midl. forskjeller grunnrentebeskatning	72	20	-60
35	4	-12	Utsatt skatt på midl. forskjeller grunnrenteskatt	14	4	-12
-184	-207	-198	Fremførbare negativ grunnrenteskatt	-184	-207	-198
-149	-203	-211	Utsatt skattefordel grunnrentebeskatning	-170	-203	-210
-713	-1 070	-859	Total utsatt skattefordel	-689	-774	-831
40/28/20 %	28/20 %	28/20 %	Anvendt skattesats	28/20 %	28/20 %	28/20 %

Nedenfor er det gitt en spesifisering av midlertidige forskjeller og utsatt skatt i konsernet som ikke er utlignet mot utsatt skattefordel, jfr note 22. For konsernet presenteres utsatt skattefordel og utsatt skatt knyttet til ulike skattesubjekter/regimer hver for seg. Det er beregnet utsatt skatt på resultatandeler fra utenlandske tilknyttede selskaper. Posten ble presentert som netto utsatt skattefordel i 2000.

Konsern			
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner
1 024	1 129	579	Resultatandeler
6 755	3 882	-	Merverdier oppkjøpte selskaper
7 779	5 011	579	Sum midlertidige forskjeller
2 178	1 403	162	Utsatt skatt
637	461	-	Midl. forskjeller grunnrentebeskatning
127	75	-	Utsatt skatt på midl. forskjeller grunnrenteskatt
-62	-33	-	Fremførbare grunnrenteskatt
65	42	-	Utsatt skatt grunnrentebeskatning
2 243	1 445	162	Total utsatt skatt
28/20 %	28/16 %	28 %	Anvendt skattesats

NOTE 12 ANDELER AV RESULTATPOSTER VEDRØRENDE EIERANDELER I KRAFTVERK DREVET AV ANDRE

I kraftselskaper hvor Statkraft SF har eierandeler uten driftsansvar, jfr note 15, tar foretaket ut for eget salg en andel av vedkommende selskaps kraftproduksjon som tilsvarer eierandelen. Denne kraften inngår som en del av ordinært kraftsalg på lik linje med kraft som produseres i egendrevne verk. Unntatt er pålagt salg av konsesjonskraft som ivaretas av vedkommende kraftselskap, og hvor salgsinntekten fordeles til eierne.

Ved slikt eierfellesskap fordeles vedkommende kraftselskaps driftskostnader og driftsinntekter knyttet til salg av konsesjonskraft m.v. på eierne gjennom løpende avregning. Nedenfor følger en oversikt over Statkraft SFs andel av resultatposter i disse kraftselskapene. Beregnet inntekt fremkommer som Statkrafts faktiske uttak av kraft fra eierandelene, multiplisert med gjennomsnittlig pris for salgbar produksjon, samt Statkrafts andel av konsesjonskraftinntektene.

Beløp i mill. kroner	Statkraft SF		
	2002	2001	2000
Beregnet inntekt	759	673	544
Andre driftsinntekter	10	10	10
Overføringskostnader	-52	-52	-52
Netto driftsinntekter	717	631	502
Erstatninger og konsesjonsavgifter	23	22	23
Andre driftskostnader	83	83	82
Ordinære avskrivninger	80	80	80
Driftskostnader	186	185	185
Netto finanskostnader	2	1	2
Beregnet resultat før skatter	530	445	315

NOTE 13 PROFORMATALL FOR KONSERNET

Beløp i mill. kroner	Statkraft konsern	
	2002	2001
Driftsinntekter	10 889	12 066
Driftsresultat	5 476	7 217
Resultat før skatt	4 098	6 270
Resultat etter skatt	2 478	3 962
Herav minoritetsinteresser	171	106

Proformatallene viser postene for konsernet som om oppkjøpene av datterselskapene Skagerak Energi og Trondheim Energiverk fant sted pr. 1. januar 2001.

Det er foretatt justeringer for resultatførte resultatandeler knyttet til Skagerak Energi i periodene før konsernetableringstidspunktet. Videre er det hensyntatt årlige merverdiavskrivninger slik disse er beregnet på oppkjøpstidspunktet.

Resultatet er justert for kalkulatorisk rente (7 %) knyttet til finansieringen av kjøpet.

NOTE 14 IMMATERIELLE EIENDELER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
2 039	2 063	1 409	Konsesjoner, fallrettigheter mv.	1 419	1418	1 404
713	1 070	859	Utsatt skattefordel	689	774	831
245	253	3	Goodwill	-	-	-
2 997	3 386	2 271	Sum	2 108	2 192	2 235

Beløp i mill. kroner	Rettigheter	Goodwill	Sum
Statkraft SF			
Anskaffelseskost 01.01.02	1 455	-	1 455
Tilgang 2002	20	-	20
Avgang 2002	-	-	-
Akk. avskrivning 31.12.02	57	-	38
Balanseført verdi 31.12.02	1 419	-	1 419
Årets ordinære avskrivning	19	-	19
Konsern			
Anskaffelseskost 01.01.02	2 068	330	2 398
Tilgang 2002	29	6	35
Avgang 2002	-	-	-
Akk. avskrivning 31.12.02	58	92	150
Balanseført verdi 31.12.02	2 039	245	2 283
Årets ordinære avskrivning	20	14	34
Antatt økonomisk levetid	7 år til uendelig	5 år	-

Utsatt skattefordel er nærmere omtalt i note 11.

NOTE 15 VARIGE DRIFTSMIDLER

Beløp i mill. kroner	Regu- lerings- anlegg	Turbiner, genera- torer, mv.	Nettanlegg	Andeler i kraftverk drevet av andre	Bygg, vei, bru og kaianlegg	Anlegg under utførelse	Annet	Sum
Statkraft SF								
Anskaffelseskost 01.01.02	15 885	6 456	-	2 733	4 663	346	984	31 066
Tilgang 2002	15	3	-	6	-	285	315	625
Avgang 2002	-	247	-	-	2	12	228	489
Balanseførte byggelånsrenter	-	-	-	-	-	28	-	28
Akk. av-/nedskr. 31.12.02	3 144	2 804	-	669	669	-	691	8 322
Balanseført verdi 31.12.02	12 757	3 408	-	2 070	1 014	647	380	22 908
Årets ordinære avskrivning	309	217	-	61	92	-	80	759
Konsern								
Anskaffelseskost 01.01.02	20 011	12 802	5 010	2 733	6 471	445	1 358	48 830
Tilgang 2002	2 576	3 556	1 463	801	20	431	1 048	9 867
Avgang 2002	-	255	13	-	16	101	284	669
Balanseførte byggelånsrenter	-	-	-	-	-	28	-	28
Valutadifferanser	-	-	-	-	-277	-	-	-277
Akk. av-/nedskr. 31.12.02	3 402	5 143	2 081	699	1 314	-	1 063	13 702
Balanseført verdi 31.12.02	19 185	10 960	4 379	2 835	4 884	775	1 059	44 077
Årets ordinære avskrivning	338	460	242	91	160	-	165	1 456
Antatt økonomisk levetid	30–60 år	15–30 år	25–30 år	5–50 år	50–60 år	-	3–40 år	-

Kraftverk mv. hvor det er delt eierskap med andre, eller hvor fylkeskommuner mv. har rettigheter til å ta ut og disponere en andel av kraftproduksjonen mot kostnadsdekning, er ført opp etter fradrag for verdien av de andres rettigheter beregnet som deres relative andel av uttak av kraft.

Fylkeskommuner og offentlig eide energiselskaper har følgende rettigheter til uttak av kraft i kraftanlegg som drives av Statkraft SF:

Kraftverk	Andres andeler
Kobbelv	17,50 %
Grytten	12,00 %
Svorka	50,00 %
Leirdøla	35,00 %
Vikfalli	12,00 %
Ulla-Førre	28,00 %
Folgefonn	14,94 %
Eidfjord	35,00 %

Statkraft SF har følgende eierandeler i kraftselskaper som drives av andre:

Beløp i mill. kroner	Eierandel	Andel varige driftsmidler
Aurlandsverkene	7,00 %	382
Kraftverkene i Øvre Namsen	50,00 %	262
Mørkfoss-Solbergfoss	33,33 %	69
Røldal-Suldal Kraft AS ¹⁾	8,74 %	-
I/S Sira-Kvina kraftselskap	32,10 %	1 356
Tyssefaldene	20,29 %	95
Sum		2 164

1) Statkraft SF eier 8,74 % av aksjene i Røldal-Suldal Kraft AS, som igjen eier 54,79 % i kraftverket IS Røldal-Suldal Kraft. Statkrafts indirekte eierandel i interessskapet er dermed 4,79 %.

NOTE 16 EIERANDELER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER

Aksjer i datterselskaper og tilknyttede selskaper er behandlet etter kostmetoden i selskapsregnskapet.

Beløp i 1 000 kroner	Forretnings- kontor	Eier- andel	Stemme- andel	Balansført verdi
<i>Aksjer i datterselskaper eid av morselskapet</i>				
Statkraft Holding AS	Oslo	100 %	100 %	6 038 128
Statkraft Energy Enterprise AS	Oslo	100 %	100 %	3 531 126
Statkraft Energy Europe AS	Oslo	100 %	100 %	490 837
Finnmark Energiverk AS	Alta	100 %	100 %	343 256
Nordic Hydropower AB	Stockholm	100 %	100 %	165 518
Himal Power Limited	Kathmandu	51 %	51 %	119 179
Statkraft Forsikring AS	Oslo	100 %	100 %	30 000
Statkraft Grøner AS	Oslo	92 %	92 %	18 500
Statkraft Peru AS ¹⁾	Oslo	99 %	99 %	99
Sum (A)				10 736 643

1) Statkraft Holding eier resterende 1 % av aksjene

Aksjer i tilknyttede selskaper og ikke-konsoliderte datterselskaper eid av morselskapet

Statkraft Norfund Power Invest AS	Bærum	50 %	50 %	100 000
Peru Hydro SA	Peru	100 %	100 %	20 046
Hitra Vind AS	Bærum	100 %	100 %	20 000
Andre				1318
Sum (B)				141 364
Sum (A+B) viser Statkraft SFs aksjer i DS/TS				10 878 007

Aksjer i konsoliderte datterselskaper eid av øvrige konsernselskaper

Navn	Forretningskontor	Morselskap	Eierandel	Andel stemmer
Statkraft Invest AB	Malmö	Statkraft Energy Enterprise AS	100 %	100 %
Statkraft Markets AB	Stockholm	Statkraft Energy Europe AS	100 %	100 %
Statkraft Markets GmbH	Düsseldorf	Statkraft Energy Europe AS	100 %	100 %
Skagerak Energi AS	Porsgrunn	Statkraft Holding AS	66,62 %	66,62 %
Smøla Vind AS	Oslo	Statkraft Holding AS	100 %	100 %
Trondheim Energiverk AS	Trondheim	Statkraft Holding AS	100 %	100 %
Statkraft Markets Austria GmbH	Wien	Statkraft Markets GmbH	100 %	100 %
Statkraft Markets BV	Amsterdam	Statkraft Markets GmbH	100 %	100 %
Enita AS	Trondheim	Trondheim Energiverk AS	66 %	66 %
Trondheim Energiverk Fjernvarme AS	Trondheim	Trondheim Energiverk AS	100 %	100 %
Trondheim Energiverk Kraft AS	Trondheim	Trondheim Energiverk AS	100 %	100 %
Trondheim Energiverk Kraftsalg AS	Trondheim	Trondheim Energiverk AS	100 %	100 %
Trondheim Energiverk Nett AS	Trondheim	Trondheim Energiverk AS	100 %	100 %
Skagerak Kraft AS	Porsgrunn	Skagerak Energi AS	100 %	100 %
Skagerak Nett AS	Sandefjord	Skagerak Energi AS	100 %	100 %
Telekraft AS	Porsgrunn	Skagerak Energi AS	100 %	100 %
Numedalsverkene AS	Porsgrunn	Skagerak Energi AS	100 %	100 %
Grøner Veritech AB	Stockholm	Statkraft Grøner AS	100 %	100 %
Mias AS	Bærum	Statkraft Grøner AS	100 %	100 %
Enco AS	Bærum	Statkraft Grøner AS	100 %	100 %
Småkraft AS	Oslo	¹⁾		

1) Småkraft eies med 16,67 % av Statkraft Holding, Skagerak Energi og Trondheim Energiverk. Gjennom dette anses det at man har bestemmende innflytelse.

Aksjer i datterselskaper og tilknyttede selskaper som anses å være av uvesentlig størrelse for konsernet, er behandlet etter kostmetoden også i konsernregnskapet. Dette gjelder alle morselskapets aksjer, jfr Sum (B), samt aksjene i tabellen nedenfor, Sum (D), eid av øvrige konsernselskaper.

Aksjer i tilknyttede selskaper

Aksjer i tilknyttede selskaper av vesentlig størrelse er behandlet etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Dette gjelder følgende selskaper:

Navn	Forretningskontor	Eierandel	Stemmeandel
BKK ¹⁾	Bergen	49,9 %	49,9 %
Agder Energi AS ²⁾	Kristiansand	45,5 %	45,5 %
Fjordkraft AS ³⁾	Bergen	3,2 %	3,2 %
Theun Hinboun Power Company Ltd	Laos	20 %	20 %
Sydkraft AB ⁴⁾	Malmö	44,6 %	43,4 %
Baltic Cable AB	Malmö	33,3 %	33,3 %
Istad AS	Molde	49 %	49 %
HEAS ⁵⁾	Hamar	49 %	49 %
E-CO ⁵⁾	Oslo	20 %	20 %

1) Statkraft har i 2002 kjøpt seg opp fra 26 % til 49,9 % i BKK.

2) Statkraft har i desember 2002 kjøpt 45,5 % i Agder Energi AS.

3) Fjordkraft AS eies av Statkraft SF (3,15 %), BKK AS (48,85 %) og Skagerak Energi AS (48 %) i fellesskap, og er ansett å være en felleskontrollert virksomhet for Statkraft-konsernet. Selskapet er behandlet etter egenkapitalmetoden i konsernet.

4) Statkraft har i 2002 kjøpt seg opp til 44,6 % i Sydkraft. Statkraft har en opsjon på å kunne selge sine andeler til majoritetsseieren E.ON innen 2005.

5) Eierandelene i HEAS og E-CO behandles etter kostmetoden fra 1.1.03 som følge av pålegget om salg av disse.

Beløp i mill. kroner	BKK	Agder	Fjordkraft	THPC	Sydkraft	Baltic Cable	Istad	HEAS	E-CO	SUM
Inngående balanse	2 602	-	379	392	11 472	-	-	1 956	2 160	18 960
Kjøp	3 224	4 487	-	-	3 451	206	365	-	-	11 733
Kapitalnedsettelse	-	-	-	-63	-	-	-	-	-	-63
Resultatandel	113	4	-88	43	678	3	6	17	94	871
Utbytte	-87	-	-	-32	-783	-	-	-34	-	-936
Omregningsdifferanse	-	-	-	-72	-934	-14	-	-	-	-1 020
Sum (C) Utgående balanse	5 852	4 491	344	268	13 884	195	371	1 939	2 254	29 545
Avskrevet merverdi i 2002	18	3	19	10	175	-3	13	18	-	253
Merverdi 31.12.02	2 469	2 785	260	243	5 603	-41	184	750	-	12 253
Avskrivbar merverdi 31.12.02	651	2 452	260	243	3 874	-41	184	514	-	8 137

Aksjer i selskaper som er tatt inn etter kostmetoden

Beløp i mill. kroner	Forretnings- kontor	Eier- andel	Stemme- andel	Balansført verdi
ScanEnergi AS	Herning	24 %	24 %	15
Energy Future Invest AS	Hamar	50 %	50 %	13
Andre (balansført verdi under 10 mill. kr)				36
Sum (D)				63
Sum (B+C+D) viser konsernets aksjer i TS og ikke-konsoliderte DS				29 749

NOTE 17 ØVRIGE FINANSIELLE ANLEGGSMIDLER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
1 003	629	732	Lån til tilknyttede selskaper	999	629	729
-	-	-	Lån til konsernselskaper	35 106	18 657	15 127
346	660	1 157	Obligasjoner og øvrige langsiktige fordringer	173	561	1 156
166	110	63	Pensjonsmidler	41	44	30
17	12	7	Andre aksjer og andeler ¹⁾	7	7	7
1 532	1 411	1 959	Sum	36 326	19 898	17 049

1) Inkluderer ansvarlig kapital i Statkraft Pensjonskasse på 5 mill. kr.

NOTE 18 FORDRINGER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
2 960	1 012	578	Kundefordringer	1 890	427	501
889	405	345	Periodiserte inntekter mv.	266	268	283
160	68	29	Forskuddsbetalte kostnader	42	41	26
5 232	2 198	88	Andre fordringer	4 587	1 828	273
-	-	-	Kortsiktige fordringer konsernselskap	1 024	535	16
9 241	3 683	1 040	Sum	7 809	3 099	1 099

Kundefordringer er ført opp etter fradrag for avsetning til tap. For Statkraft SF er avsetningen på 4 mill. kr for 2002. Tilsvarende beløp for 2001 og 2000 var henholdsvis 1 mill. kr og 18 mill. kr.

Andre fordringer inneholder 3 931 mill. kr som er innbetalinger på marginkonto hos Nord Pool og 512 mill. kr som er balanserte opsjonspremier for finansielle kraftkontrakter.

NOTE 19 INVESTERINGER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
20	-	-	Rentefond	-	-	-
40	50	38	Aksjer – finansplasseringer	-	-	-
157	213	112	Obligasjoner	-	-	-
217	263	150	Sum	-	-	-

Obligasjoner per debitorkategori

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
36	74	26	Forretnings-/sparebanker	-	-	-
7	10	9	Kredittforetak	-	-	-
28	18	5	Industri	-	-	-
86	111	72	Offentlig sektor	-	-	-
157	213	112	Sum	-	-	-

Alle obligasjoner er i norske kroner.

NOTE 20 LIKVIDE MIDLER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
300	1 562	650	Sertifikater og gjeldsbrev	300	1 562	300
1 218	3 582	1 864	Kontanter og bankinnskudd	424	2 618	762
-	1 757	-	Utenlandske sertifikater	-	1 757	-
1 518	6 901	2 514	Sum	724	5 937	1 062

Bundne bankinnskudd vedrørende skattetrekk utgjorde 75,5 mill. kr for konsernet og 23,3 mill. kr for Statkraft SF. Depotkonti knyttet til kraftomsetning over børs utgjør 198,4 mill. kr. Statkraft-konsernet har langsiktige kommitterte kredittlinjer på inntil 2 850 mill. kr, hvorav 1 016 mill. kr er benyttet, samt kassekreditt på 491 mill. kr.

NOTE 21 EGENKAPITAL

Beløp i mill. kroner	Konsern	Statkraft SF
Selskapskapital per 31.12.01	25 250	25 250
Selskapskapital per 31.12.02	25 250	25 250
Opptjent egenkapital per 31.12.01	3 378	2 722
Årets resultat	2 307	2 130
Ekstraordinært utbytte for 2001	-950	-950
Avsatt utbytte for 2002	-2 192	-2 192
Prinsippendring	-44	-47
Endring i omregningsdifferanse	-343	-
Andre endringer i egenkapitalen ¹⁾	-336	-
Opptjent egenkapital per 31.12.02	1 820	1 663
Minoritetsinteresser per 31.12.01	3 698	-
Årets resultat	171	-
Utbytte	-77	-
Endring som følge av oppkjøp	20	-
Endring i omregningsdifferanse	-38	-
Minoritetsinteresser per 31.12.02	3 774	-
Total egenkapital per 31.12.02	30 844	26 913

1) Gjelder nettoeffekten av opptjente resultater, endringer i egenkapital og renter på vederlaget i perioden mellom avtaletidspunktet og gjennomføringstidspunktet for kjøpet av aksjene i Agder Energi AS.

NOTE 22 AVSETNING FOR FORPLIKTELSER

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
258	123	30	Pensjonsforpliktelser	46	20	15
2 243	1 445	162	Utsatt skatt	-	-	-
230	346	364	Andre avsetninger for forpliktelser	235	271	216
2 731	1 914	556	Sum	281	291	231

Pensjonsforpliktelser er nærmere omtalt i note 7, mens utsatt skatt er omtalt i note 11.

Andre avsetninger for forpliktelser består hovedsakelig av balanseført valutagevinst. Denne oppstår ved rullering av inngåtte valutaterminkontrakter i SEK som brukes for å sikre investeringen i Sydkraft AB.

NOTE 23 RENTEBÆRENDE LANGSIKTIG GJELD

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
42 353	21 557	23 706	Obligasjonslån	41 297	21 902	23 706
2 331	4 101	1 618	Gjeld til kredittinstitusjoner	295	4 210	1 972
3 130	5 475	5 233	Øvrig langsiktig gjeld	4 409	4 873	4 804
47 814	31 133	30 557	Sum	46 001	30 985	30 482

Nærmere spesifikasjon av tabellen over:

Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
Lån fra staten	1 700	2 125	2 550
Øvrige langsiktige lån i norske kroner	29 654	14 284	12 545
Lån i svenske kroner	11 912	11 796	10 176
Lån i euro	-	-	2 921
Andel av lån i Sira-Kvina Kraftselskap	26	31	36
Forskuddsbetalinger/periodisert kraftsalg	1 717	1 743	1 741
Lån fra datterselskaper	992	1 006	513
Sum Statkraft SF	46 001	30 985	30 482

Valutafordelingen i tabellen over tar hensyn til underliggende valuta- og rentebytteavtaler.

Lån med svenske kroner som effektiv valuta, er tatt opp i sammenheng med Statkrafts investering i Sydkraft AB, og er balanseført til den opprinnelige vekslingskursen for lånene i selskapsregnskapet. Veiet balanseført gjennomsnittskurs SEK/NOK er 92,33. I konsernregnskapet er SEK-lånene og investeringen i Sydkraft vurdert til dagskurs. Gjennomsnittlig effektiv, løpende rente på Statkraft SFs lån ved årsslutt var på 6,5 % for lån i norske kroner og 4,6 % for lån i svenske kroner.

Avdragsplan

Beløp i mill. kroner	2003	2004	2005	2006	2007	Rest	Sum
Avdragsplan Statkraft SF	1 501	2 760	5 752	5 650	14 708	15 630	46 001
Avdragsplan andre foretak i konsernet	136	484	154	1 762	144	-867 ¹⁾	1 813
Sum konsern	1 637	3 244	5 906	7 412	14 852	17 414	47 814

1) Inneholder blant annet valutagevinst på sikringsgjeld i SEK som er ført mot egenkapitalen i konsernet.

Statkraft står fritt til å oppta lån i det private markedet, forutsatt at selskapets totale lån og garantiforpliktelser ikke overstiger verdien av selskapets eiendeler. Eiendelenes verdi fastsettes på grunnlag av siste offisielle balanse, med korreksjon for tilgang og avgang av eiendeler etter balansedagen. Det skal dessuten tas hensyn til verdireduksjoner som er inntruffet etter balansedagen, og som skyldes årsaker som ikke antas å være forbigående. Begrensningen gjelder ikke kreditter eller garantier med vanlig løpetid som er knyttet til ordinære forretningsavtaler. Stortinget har fastsatt en øvre ramme for selskapets totale lån og garantiforpliktelser på 52,5 milliarder kr. Pr. 31.12.2002 utgjorde totale lån og garantiforpliktelser for Statkraft SF 48,8 milliarder kr.

NOTE 24 RENTEBÆRENDE KORTSIKTIG GJELD

Rentebærende gjeld på totalt 729 mill. kr i konsernet består av sertifikatlån. I Statkraft SF ligger det i tillegg avsatt konsernbidrag på 1 803 mill. kr.

NOTE 25 ANNEN RENTEFRIGJELD

Konsern				Statkraft SF		
2002	2001	2000	Beløp i mill. kroner	2002	2001	2000
879	599	168	Leverandørgjeld	160	191	141
707	357	165	Skyldige offentlige avgifter	504	220	149
1 246	760	964	Periodiserte kostnader	923	635	899
1 015	322	116	Annen rentefri gjeld	460	42	36
2 243	2 767	631	Skyldig utbytte	2 166	2 690	631
-	-	-	Kortsiktig gjeld til konsernselskap	-	29	5
6 090	4 805	2 044	Sum	4 213	3 807	1 861

Annen rentefri gjeld i Statkraft SF er hovedsakelig mottatte balanseførte opsjonspremier for finansielle kraftkontrakter.

NOTE 26 PANTSTILLELSER, FORPLIKTELSER OG GARANTIANSVAR**Pantstillelser**

Fylkeskommuner og offentlig eide energiselskaper er i visse tilfeller gitt rett til å disponere en andel av kraftproduksjonen i Statkraft SFs kraftverk mot å dekke en andel av byggekostnadene, jfr note 12. Som grunnlag for å finansiere erverv av slike rettigheter er det gitt anledning for fylkeskommunene/selskapene til å stille til rådighet pant i vedkommende kraftverk overfor långiver. Pantegjeld som fylkeskommunene har tatt opp under denne ordningen, utgjør samlet 2 095 mill. kr. Balanseført verdi i Statkraft SF av pantsatte eiendeler utgjør 6 653 mill. kr per 31.12.2002.

Forpliktelser og garantiansvar

Statkraft-konsernet har til sammen garantier og forpliktelser som ikke er balanseført på totalt 3 802 mill. kr, mens tilsvarende tall for Statkraft SF er 3 583 mill. kr. For Statkraft SF vedrører 64 mill. kr prosjekter, 1 807 mill. kr kraftutvekslingsavtaler, 374 mill. kr morselskapsgarantier og 959 mill. kr husleieforpliktelser. Videre har Statkraft inngått avtale om kjøp av ytterligere eierandeler og overtagelse av gjeld i Baltic Cable for totalt 379 mill. kr. Datterselskapene har garantier, hovedsakelig vedrørende prosjekter og krafthandel, på til sammen 104 mill. kr. Statkraft leier kontorbygg i Lilleakerveien 6, Oslo, av Mustad Eiendom AS. Avtalen har en leieperiode på 20 år med opsjon på ytterligere 10 år. Årlig leie beløper seg til 51 mill. kr. Det er avsatt 20 mill. kr for fremtidig tap som knyttet til fremleie av lokaler.

NOTE 27 POSTER SOM IKKE BALANSEFØRES

Terminkontrakter, valuta

Valuta			Markedsverdi
Beløp i mill. kroner	Kjøpt	Solgt	i NOK
EUR	188	160	11,6
SEK	10	4 221	222,0
DKK	-	13	0,2
USD	1	463	162,9
Sum			396,7

Valutaterminene forfaller i perioden 2002 til 2010. Transaksjonene er relatert til avtalte salgsinntekter eller investeringer i de aktuelle valutaene. Valutaterminkontraktene klassifiseres derved som sikringstransaksjoner og skal i henhold til prinsipper for regnskapsføring av sikring ikke balanseføres til markedsverdi med regnskapsmessig virkning. Dette motsvares ved at salgsinntektene som sikres vil bli regnskapsført til avtalte terminkurser for sikringstransaksjonene. Valutaterminene vises brutto. Markedsverdien av kontraktene per 31.12.02 var NOK 396,7 mill. kr. Realisert, ikke inntektsført gevinst ved sikringskontrakter i valuta per 31.12.02 var NOK 222 mill. kr.

Rentebytteavtaler

Valuta			Markedsverdi
Beløp i mill. kroner	Sum brutto hovedstol i valuta		i NOK
NOK	39 692		-33
SEK	150		90
EUR	300		-110
CHF	400		
Sum			-53

Rentebytteavtaler inngås for å tilpasse rentesensitiviteten på foretakets lån til hva foretaket til enhver tid anser for å være et hensiktsmessig sikringsnivå. Markedsverdien av avtalene per 31.12.02 var negativ med NOK 52,6 mill. kr.

Rente- og valutabytteavtaler

Valuta			Markedsverdi
Beløp i mill. kroner	Sum brutto hovedstol i valuta		i NOK
Fra valuta til NOK	5 528		-792
Fra valuta til SEK	12 488		883
Fra valuta til USD	82		-22
Sum			69

Rente- og valutabytteavtaler inngås for å oppnå gunstig finansiering i ønsket valuta når en kombinasjon av finansiering i annen valuta og en skreddersydd rente- og valutabytteavtale gir lavere rentekostnader enn finansiering direkte i ønsket valuta. Statkraft har underliggende finansiering i EUR, CHF, FRF, DKK, NOK og JPY. Markedsverdien av avtalene per 31.12.02 var NOK 69 mill. kr.

Opsjoner på lån og rentebytteavtaler

Statkraft hadde ved årets utgang lån med opsjoner på innfrielse før forfall for totalt underliggende beløp på NOK 3 382 mill. kr.

Renteeksponering for Statkraft SF

Reprisingstabell (beløp i mill. kroner)

Reprisingperiode					
Durasjon	0–3 mnd.	3–6 mnd.	6–12 mnd.	1–3 år	>3 år
Bankinnskudd	424	-	-	-	-
Innlån, investeringer og derivater	-10 745	-7 952	-1 155	-14 066	-9 695

(positivt tall = investeringer, negativt tall = innlån)

Tabellen viser hvilke deler av Statkrafts investerings- og innlånsporteføljer som er eksponert for renteendringer i ulike durasjonsintervaller. Statkraft har opsjon til å innfri et obligasjonslån på NOK 3 milliarder med flytende rente i mars og i juni 2003. Dersom opsjonen utøves, vil beløpet som er eksponert for renteendring i perioden 0–3 måneder, eller 3–6 måneder, reduseres tilsvarende.

Eksposering for hver valuta per 31.12.02

Valuta	NOK	SEK
Modifisert durasjon 1)	2,3	0,3
Modifisert durasjon 2)	2,6	

1) Statkraft benytter modifisert durasjon for måling av rentesensitivitet i innlånsporteføljene. Tallet angir prosentvis endring i markedsverdi ved en endring i markedsrenten på ett prosentpoeng.

2) Eventuell innfrielse av obligasjonslån på NOK 3 milliarder med flytende rente i mars eller juni 2003 vil medføre økning i durasjonen for restporteføljen.

NOTE 28 MARKEDSMESSIG OG FINANSIELL RISIKO

I sin virksomhet utsetter Statkraft seg for ulike typer risiki. De viktigste er naturlig nok knyttet til produksjon av og handel med kraft, men foretaket er også utsatt for ulike finansielle risiki og operasjonell risiko.

Markedsrisiko

Statkrafts hovedvirksomhet er produksjon av og handel med kraft. I et marked med stort innslag av vannkraft, der tilgangen på vann varierer sterkt fra år til år, vil også pris og produksjonsevne variere betydelig. Dette kan gi store utslag på Statkrafts resultat. Da produksjon og pris ofte er negativt korrelert, dvs. at mye vann og høy produksjon medfører lav pris, og motsatt, gir dette en naturlig demping av det totale utfallsrommet for resultatet. I tillegg til dette driver Statkraft aktiv risikostyring tilpasset den aktuelle markedssituasjonen. På lang sikt søker Statkraft med dette å oppnå en maksimal inntjening fra produksjonen, hensyntatt foretakets risikokriterier.

Risikostyring Statkraft bruker i stor grad terminkontrakter og andre finansielle instrumenter til inntektssikring. Kontraktshandelen bidrar til å stabilisere Statkrafts inntekter fra år til år, noe som anses ønskelig med tanke på den store usikkerheten som ellers er knyttet til de samlede kraftsalgsinntektene. Disse avhenger både av volatile spotpriser og usikker produksjonsevne. I denne sammenhengen er det ingen forskjell mellom fysiske og finansielle kontrakter som handles bilateralt eller via megler, eller finansielle kontrakter i terminmarkedet (Nord Pool). Det er prisen som primært er den styrende faktoren ved valg av handelsform. Det viktigste er dermed at nye kontrakter er gode sett i sammenheng med eksisterende kraftkontrakter og utfallsrommet for både egenproduksjon og spotpriser. For å maksimere forventet inntjening innenfor gitte risikokriterier, justeres kontraktporteføljen kontinuerlig.

Handel med derivater for sikringsformål Statkraft handler med ulike fysiske og finansielle instrumenter for inntektssikring. Sikringshandelen, som altså tar hensyn til selskapets nåværende og fremtidige produksjonsevne, har som formål å sikre en optimal kontraktposisjon i forhold til risikokriterier. Statkraft er utsatt for både pris- og mengderisiko, fordi både framtidig pris og tilsig er ukjent. Ved utgangen av 2002 hadde selskapet forhåndssolgt mer enn 40 % av middelproduksjonen frem til og med år 2013. Den samlede markedsrisikoen kan tallfestes ved utfallsrommet for netto kraftsalgsinntekter, etter overføring, i forhold til forventningsverdien. Innenfor en sannsynlighet på 80 % anslås utfallsrommet for netto kraftsalg å ligge innenfor +/-800 mill. kr i 2003 og +/- 1 300 mill. kr i 2004 og +/- 1 200 mill. kr for 2005. Kraftverksbeskatningen vil dempe virkningen på selskapets resultat etter skatt.

Handel med derivater for tradingformål I tillegg til sikringshandelen bruker Statkraft finansielle derivater til å ta begrensede kortsiktige posisjoner i markedet. Value at Risk er her et viktig redskap i risikostyringen. Omsatt volum er betydelig, men den økonomiske eksponeringen er til enhver tid svært begrenset i forhold til sikringshandelen. For både sikrings- og tradingformål er det etablert interne retningslinjer for grad av eksponering i markedet.

Valutarisiko

Statkrafts målsetting for valutarisiko er å begrense svingningene i nåverdien av valutainntekter og aktiva i valuta samt å maksimere nåverdien av disse innenfor gitte rammer. For å oppfylle risikomålsettingen benyttes lån i aktuell valuta, rente- og valutabytteavtaler til ønsket valuta samt terminkontrakter i valuta. Statkrafts langsiktige investeringer i aktiva denominert i valuta gjelder i hovedsak eierandelen i Sydkraft. Rammen for maksimal beregnet årlig endring i markedsverdi av valutaposisjonen er 300 millioner kroner. Beregning av endring i markedsverdi tar hensyn til hvordan de valutaene eksponeringen er i historisk har variert mot norske kroner.

Renterisiko

Statkrafts målsetting for renterisiko er å minimere rentekostnadene, redusere svingningene i disse samt å begrense verdiendringene på foretakets netto gjeld. For å måle rentesensitivitet benyttes modifisert durasjon som angir endring i markedsverdi som følge av en endring i markedsrenten på ett prosentpoeng. Porteføljen i norske kroner skal ha modifisert durasjon mellom 1,5 og 3,5, mens porteføljen i svenske kroner skal ha modifisert durasjon mellom 0 og 1 år. For å oppfylle risikomålsettingen benyttes i hovedsak rentebytteavtaler.

Likviditetsrisiko

Statkraft påtar seg likviditetsrisiko ved at løpetiden på finansielle forpliktelse ikke stemmer overens med den kontantstrømmen som eiendelene genererer. Statkraft har en høy kredittverdighet, hvilket bekreftes av langsiktige kredittratinger på BBB+ / Baa2 fra henholdsvis Standard & Poor's og Moody's Investor Service. Statkraft har derfor gode lånemuligheter i det norske pengemarkedet og i bankmarkedet. Det er Statkrafts policy å ha fri likviditet tilsvarende minst 1 milliard kroner. Videre benyttes trekkfasiliteter for å sikre tilgang til kortsiktig finansiering. Det er foretakets policy å begrense kortsiktig belåning til sum av likviditetsbeholdning og kommitterte linjer. Kortsiktig finansiering benyttes primært til brofinansiering og ikke til å dekke langsiktige finansieringsbehov.

Kredittrisiko

Statkraft påtar seg også kredittrisiko ved plasseringer av overskuddslikviditet hos utstedere av verdipapirer, og ved bruk av sikringsinstrumenter som rentebytteavtaler, rente- og valutabytteavtaler og valutaterminer. Rammer for hver debitor fastslås med utgangspunkt i formell kredittrating eller antatt kredittverdighet. Kvantifisering av risiko ved plasseringer tar utgangspunkt i hovedstol på Statkrafts fordringer, mens det for finansielle instrumenter beregnes et tapspotensial ved manglende oppfyllelse av kontrakter fra motpartens side. Kredittrisiko og motpartsriskoen var i hovedsak fordelt mellom utenlandske finansinstitusjoner med A-rating eller bedre og de største nordiske bankene.

Forsikringsrisiko

Statkraft har en betydelig risikoeksponering i den operative driften gjennom skader/tap på eiendeler (primært kraftverk), tapt produksjon og skade på tredjemanns liv og eiendom, for eksempel ved brann, flom eller oversvømmelse etter damskader/-brudd. Statkrafts forsikringsdekninger kanaliseres i hovedsak gjennom det heleide captivet Statkraft Forsikring AS. Statkraft Forsikring AS tar risiko opp til 20 mill. kr per hendelse. Kostnaden ved skader ut over dette nivået har Statkraft Forsikring AS i all hovedsak reasurert i det internasjonale forsikringsmarkedet. Unntaket er tunneler og dammer, der det etter en samlet vurdering av risikoen er fastsatt et maksimalt erstatningsnivå per hendelse på NOK 400 mill. for dammer og NOK 50 mill. for tunneler. For øvrig er Statkraft SF sikret mot eventuelle konkurser og manglende betalingsevne hos norske forsikringsselskaper gjennom den statlige garantiordningen for denne type selskap.

NOTE 29 ANDRE FORHOLD

Tvistesaker

NVE har gitt pålegg om at rørgaten til kraftverkene Sauda I-III må skiftes ut. Kraftverkene er leid ut til AS Saudefaldene. Det er uenighet mellom Statkraft og Saudefaldene om hvem av partene som skal dekke kostnadene ved utskiftingen samt en del andre arbeider. Saken har vært behandlet av Ryfylke tingrett, som avsa dom hvor Saudefaldene ble frifunnet for å dekke kostnadene. Statkraft har anket saken inn for lagmannsretten.

Statkraft har til enhver tid et mindre antall saker i forbindelse med krav om erstatning på eiendommer og anlegg i regulerte vassdrag. Disse sakene gjelder beskjedne beløp.

revisjonsberetning for 2002

Vi har revidert årsregnskapet for Statkraft SF for regnskapsåret 2002, som viser et overskudd på kr 2.130 millioner for morselskapet og et overskudd på kr 2.478 millioner for konsernet. Vi har også revidert opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet. Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling, noteopplysninger og konsernregnskap. Årsregnskapet og årsberetningen er avgitt av foretakets styre og konsernsjef. Vår oppgave er å uttale oss om årsregnskapet og øvrige forhold i henhold til revisorlovens krav.

Vi har utført revisjonen i samsvar med revisorloven og god revisjonsskikk i Norge. God revisjonsskikk krever at vi planlegger og utfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon. Revisjon omfatter kontroll av utvalgte deler av materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, vurdering av de benyttede regnskapsprinsipper og vesentlige regnskapsestimater, samt vurdering av innholdet i og presentasjonen av årsregnskapet. I den grad det følger av god revisjonsskikk omfatter revisjon også en gjennomgåelse av foretakets formuesforvaltning og regnskaps- og interne kontrollsystemer. Vi mener at vår revisjon gir et forsvarlig grunnlag for vår uttalelse.

Vi mener at

- årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et uttrykk for foretakets og konsernets økonomiske stilling 31. desember 2002 og for resultatet og kontantstrømmene i regnskapsåret i overensstemmelse med god regnskapsskikk i Norge
- ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god regnskapsskikk i Norge
- opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet, og er i samsvar med lov og forskrifter.

Oslo, 19. mars 2003

ERNST & YOUNG AS

Olve Gravråk

statsautorisert revisor

Statkraft er et kommersielt selskap uten verken krav eller ønske om særbehandling. Vi vil bli målt på vår kommersielle suksess i form av langsiktig verdiskaping for våre eiere. Som statsforetak har Statkraft hittil dratt fordel av en statsgaranti ved opptak av lån, som definert i lov om statsforetak. Dette ga foretaket en lavere finansieringskostnad enn tilsvarende selskaper. Særfordelen falt bort da Stortinget i desember 2002 omgjorde lov om statsforetak. Dermed er Statkrafts finansielle handlefrihet redusert ved at kredittverdigheten er svekket. Statlige garantier har hittil kompensert for en relativt lav egenkapital målt mot de selskapene Statkraft konkurrerer med i det europeiske markedet.

Kredittverdighet som konkurranse- faktor

Kredittverdighet er en konkurransefaktor. Vurderingene som gjøres av Statkrafts kredittverdighet, får direkte innvirkning på selskapets finanskostnader og sender i tillegg sterke signaler til Statkrafts øvrige omgivelser. Lov om statsforetak er nå endret slik at lån utstedt av statsforetak fra og med 1. januar 2003 ikke lenger er garantert av staten. Staten vil stå ved sine forpliktelser for allerede utstedte lån, men for utestående lån med implisitt statsgaranti må Statkraft betale en garantipremie til staten som reflekterer den fordel som ble oppnådd ved at lånene kunne tas opp med implisitt garanti. Når det gjelder nye lån som Statkraft tar opp, vil disse også ha en høyere rentemargin enn gamle lån garantert av den norske stat. Statkraft arbeider med flere løsninger som vil kunne øke selskapets kredittverdighet og dermed ytterligere styrke konkurransekraften. Arbeidet skjer i tett dialog med eier.

Mulige løsninger

Det kan tenkes flere mulige tiltak for å forbedre Statkrafts finansielle stilling, og som vil være til hjelp for selskapets rating og lånekostnader. Statkraft vil i tiden fremover måtte

foreta en strammere prioritering av sine aktiviteter. De aktivitetene som får lavest prioritet, kan bygges ned. Dersom Statkraft skal forfølge sine ambisjoner og mål, er det imidlertid begrenset hvor mye som kan bygges ned eller avhendes. Betydelige salg av aktiva vil derfor innebære en justering av selskapets målsettinger. Statkraft kan også utsette investeringer. Men dette vil kunne gi Statkraft en ulempe i forhold til konkurrentene i en situasjon hvor markedet er i sterk endring og eierstrukturen innenfor sektoren forandres.

En lavere utbytteandel vil styrke den finansielle stillingen, ved at tilbakeholdt overskudd økes og bidrar til å styrke likviditet og egenkapital. I denne sammenhengen vil det være positivt dersom staten følger den vedtatte utbyttepolitikken på 50 % for Statkraft. For øvrig må tilførsel av ny egenkapital vurderes.

Økt fokus på gjeldsbetjeningsevne og gjeldsgrad

Når långivere skal vurdere risiko ved å gi et lån, ser de i stor grad på et selskaps likviditetssituasjon, gjeldsbetjeningsevne og soliditet. Selskaper bygger opp soliditet og likviditet blant

annet ved å beholde overskuddet de genererer i stedet for å utbetale det i utbytte. Betaling av utbytte svekker et selskaps likviditet og reduserer egenkapitalen. Som eeneier av Statkraft har staten bestemt hvor stort utbytte Statkraft har utbetalt. Så lenge staten implisitt har garantert for lånene Statkraft har utstedt, har dette ikke hatt avgjørende betydning for Statkrafts handlingsrom. Etter endringen i lov om statsforetak vil størrelsen på utbyttet påvirke selskapets gjeldsbetjeningsevne i vesentlig grad. Et annet sentralt element ved vurdering av et selskaps kredittverdighet er soliditet eller egenkapitalandel. Statkrafts egenkapitalandel er ved inngangen til 2003 på 34,5 %. For å kunne oppnå en god rating hos ratingselskapene kreves ofte en egenkapitalandel på om

lag 60 %. Flere av våre konkurrenter har egenkapitalandeler på dette nivået.

Kredittrating

Kredittverdighet dokumenteres gjennom formelle ratinger fra anerkjente ratingselskaper. Kredittrating tjener også som et kvalitetsstempel når det gjelder et selskaps attraktivitet som kontraktspart og samarbeidspartner. Ratingselskapene Standard & Poor's og Moody's har vurdert Statkrafts kredittverdighet for lån med og uten implisitt statsgaranti. Ratingen for Statkrafts langsiktige lån med implisitt garanti fra staten har en rating fra Standard & Poor's på «AA+» og fra Moody's på «Aaa». Nye lån som Statkraft opptar uten garanti, vil få en rating på «BBB+» fra Standard & Poor's og «Baa2» fra Moody's.

Tabellen under viser ratingkategoriene fra Standard & Poor's og Moody's:

	Kredittrating Standard & Poor's	Beskrivelse	Kredittrating Moody's
Akseptabel risiko	AAA	Laveste risiko.	Aaa
	AA+	Svært sterk evne til tidsriktig finansielt oppgjør.	Aa1
	AA		Aa2
	AA -		Aa3
	A+	Noe mer påvirkelig for negative hendelser og negative økonomiske forhold enn hva tilfellet er i klassene over.	A1
	A		A2
	A-		A3
	BBB+	Finansiering av rentebetalinger og sikring av hovedstol virker for tiden adekvat, men enkelte elementer av beskyttelse kan mangle.	Baa1
	BBB		Baa2
	BBB-		Baa3
Høy risiko	BB+	Har mer spekulative egenskaper.	Ba1
	BB		Ba2
	BB-		Ba3
	B+	Utsteder er for tiden i stand til å betale renter og avdrag, men er sårbar i forhold til de fleste negative endringer.	B1
	B		B2
	B-		B3
	CCC+	Høyeste risiko: Mislighold er et klart alternativ.	Caa1

For å nå målet om å bli ledende innen miljøvennlig energi i Europa må Statkraft samarbeide med andre kraftselskaper. Disse selskapene vil forvente at Statkraft har en høy kredittverdighet slik at risikoen ved å inngå kontrakter med Statkraft er begrenset. Det vil

derfor være en klar fordel at kredittverdigheten demonstreres gjennom god rating fra ratingbyråene. Statkrafts rating uten garanti er svakere enn for mange andre europeiske kraftselskaper som det er naturlig å sammenligne med.

Verdier, kultur, kompetanse og styring i Statkraft SF

Statkraft SF har i 2002 etablert
et felles verdigrunnlag for
selskapet som lyder:

«Vilje til varig verdiskaping»

Vår verdiskapingsmodell bygger på
to par med verdier som forutsetter
balanse seg imellom:

- ansvarlighet og dristighet
- kompetanse og engasjement

En verdidrevet virksomhet

Statkraft SFs fire grunnverdier er fremkommet gjennom en analyse av hva som har særpreget bedriften historisk, hva som særpreger oss i dag, og hva som vil være formålstjenlige verdier i fremtiden. Verdiene benyttes både i forretningsmessig, mellommenneskelig og ledelsesmessig sammenheng. Verdiprosessen som ble gjennomført i 2002, involverte en stor andel av bedriftens medarbeidere.

Statkraft arbeider systematisk med å forankre verdiene blant alle medarbeidere, og med å tydeliggjøre konsekvensene, blant annet gjennom diskusjoner omkring praktiske dilemmaer i hver enkelt avdeling. Verdigrunnlaget er en naturlig del av prosesser som rekruttering, introduksjon, leder- og medarbeiderutvikling. Forankringen av våre verdier i de ulike enhetene måles gjennom årlige organisasjonsevalueringer. I tillegg måles ledernes evne som rollemodeller for vårt verdigrunnlag.

Verdiene blir på denne måten et sentralt styringsvirkemiddel for å forsterke vår forretningskultur gjennom å binde sammen subkulturer i en felles Statkraft-identitet.

Kompetanse og kultur

Ved siden av naturressurser, er kompetanse Statkrafts viktigste innsatsfaktor. Både innen handel og produksjon av miljøvennlig energi har Statkraft kompetanse i verdensklasse. For å bevare og videreutvikle denne kompetansen, satser Statkraft på en sterk felles kultur som tiltrekker og utvikler kunnskapsrike mennesker. Spisskompetanse alene er ikke tilstrekkelig. I tillegg må alle trekke mot felles visjon og felles mål basert på en sterk verdiplattform.

Statkraft arbeider for å utvikle lederkompetanse innen fire hovedområder. Det er et mål at de aktuelle områdene skal kunne tallfestes i et kompetanseregnskap fra 2004. Hovedområdene for lederutvikling illustrerer godt Statkrafts systematiske arbeid med kompetanse.

Læring & prosess

- Evne til å utvikle en organisasjon preget av arbeidsglede og utvikling (sosial kapital).
- Totaloversikt over vår kunnskapskapital både formelt og i form av realkompetanse som basis for kunnskapsdeling (kunnskapskapital).

Styring

- Evne til å omsette vårt verdigrunnlag i praksis gjennom ansettelse, introduksjon og utviklingstiltak (organisasjonskapital).
- Tilrettelegging av incentivsystemer som gjør oss i stand til å tiltrekke og beholde medarbeidere og samtidig øke Statkrafts måloppnåelse i et helhetsperspektiv (motivasjonskapital).

Utvikling

- Evne til å gjennomføre verdiskapende organisatoriske endringsprosesser samtidig som vi ivaretar verdigrunnlag og motivasjon (organisasjonskapital).
- Videreutvikling av lederkompetanse på alle nivåer i organisasjonen og utvikling av samarbeid gjennom nettverk, allianser, partnerskap og prosjekter, internt og eksternt samt på tvers av divisjoner og selskaper (relasjonskapital).

Resultatoppfølging

- Evne til å koble strategiprosesser, strategiske mål og resultatoppfølging, samt skape glød og engasjement (strategikapital og organisasjonskapital).
- Evne til å skape sammenheng mellom avdelingenes handlingsplaner og den enkeltes mål og ønsker (strategikapital og medarbeiderkapital).

Statkraft SF, med ca. 850 ansatte, har en stabil arbeidsmasse som er godt tilpasset de arbeidsoppgavene som skal løses. Totalt har Statkraft SF en gjennomsnittsalder på 44 år, mens gjennomsnittsalderen på henholdsvis markeds- og produksjonssiden er 39 respektive 46 år. På produksjonssiden er mange eldre arbeidstagere de siste årene blitt tilbudt sluttpakker. Dette er en av hovedgrunnene til at selskapet har en lavere andel av arbeidstagere over 60 år. Gjennomsnittlig ansiennitet i Statkraft SF er 11,7 år, men variasjonen er stor i de ulike divisjonene. Turnover i Statkraft SF var i 2002 2,1 %, hvilket er noe lavere enn ønsket. Fremover vil vi fokusere mer på internmobilitet både mellom divisjoner og mellom fag- og lederstillinger.

Statkraft SF har ikke en tilfredsstillende kvinneandel blant våre ansatte. Totalt er kvinneandelen på 21 %, og med en stabil arbeidsmasse vil det ta tid å øke denne andelen. Statkraft SF arbeider spesielt for å få inn flere kvinner i ledende stillinger, blant annet ved å prioritere kvalifiserte kvinner i våre ledelsesprogrammer.

Når det gjelder kvinners styrerepresentasjon i Statkraft SF, er selskapet tilfreds med dagens situasjon: fire av åtte styremedlemmer er kvinner (én styreplass er vakant og skal besettes i 2003).

I forhold til kompetanse har 29 % av alle ansatte i Statkraft SF høyere akademisk utdanning, 21 % har ingeniøruddannelse eller annen høyskoleutdanning, 35 % har fagbrev eller teknisk fagskole og 15 % har allmennutdanning. Denne kompetansesammensetningen er godt tilpasset vår virksomhet i dag.

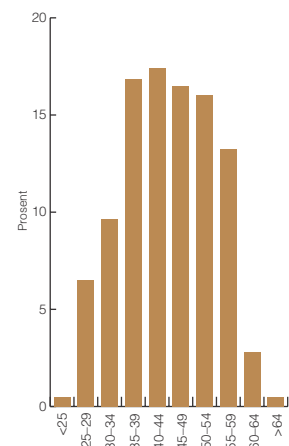

Målstyring

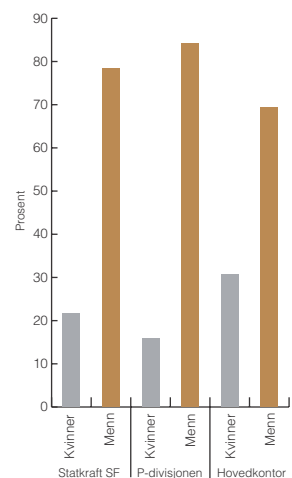
Statkraft har sertifiserte styringssystemer som bidrar til å sikre at våre definerte mål gir resultater. På konsernnivå har vi introdusert et konsernmålekort som samler trådene til styringssystemene i form av en Balanced Scorecard-modell. Konsernmålekortet videreutvikles løpende og tilføres ny aggregert informasjon fra underliggende variable i stadig forbedrede utgaver. Det er også utarbeidet tilsvarende målekort på divisjonsnivå.

Underlagsmaterialet til målekortene kommer fra alle deler av konsernet og omfatter en rekke sentrale måltall. Konsernmålekortet tar utgangspunkt i de sentrale verdidriverne Statkraft har identifisert som basis for konsernets samlede verdiskaping. Bare gjennom en balansert styring av verdidrivere, vil Statkraft kunne realisere sin visjon og sin grunnverdi om varig verdiskaping. Statkraft arbeider målrettet med å identifisere gode måltall. Ovennevnte kompetanseregnskap er et eksempel på det stadige utviklingsarbeidet som pågår på dette området. World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) omtaler sammenhengene mellom bærekraft og økonomiske verdier. Statkraft ønsker å kartlegge de viktigste positive sammenhengene mellom perspektivene

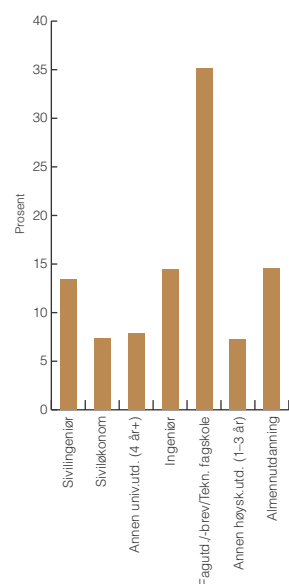
Aldersprofil

Kjønnsprofil

Kompetansesammensetning

økonomi, miljø og samfunn, for så å realisere selskapets muligheter ytterligere. Dette skal blant annet gjøres etter retningslinjer fra Global Reporting Initiative (GRI) med sikte på å fremskaffe trippel-bunnlinje-regnskaper. Eksempler på hvordan miljø- og samfunnsaktiviteter i Statkraft bidrar til økonomiske verdier for selskapet er:

- Satsing på styringsparametre som etikk, verdier og prinsipper antas å gi sterk positiv effekt på merkevare og omdømme. Når Statkraft styres etter etiske retningslinjer og med et godt verdigrunnlag; distig og ansvarlig, engasjert og kompetent, tror vi vårt omdømme bedres i folks bevissthet. Merkevaren Statkraft, og spesielt sertifisert fornybar energi, antas å oppnå høyere markedsverdi når selskapet viser sitt samfunnsansvar ved å tilby ren energi.
- Fokus på målbarhet og gjennomsiktighet i Statkrafts rapportering og styringssystemer antas å bidra til økt kapitaltilgang. Når Statkraft på denne måten redegjør for sine aktiviteter, reduseres risikoen for våre långivere ved at det ikke ligger uavdekkede forhold til grunn for verdivurderinger av selskapet. En systematisk åpenhet skaper også tillit og troverdighet til Statkraft som et seriøst selskap med evne til å skape fremtidige verdier.
- Gode forhold på arbeidsplassen antas å gi Statkraft store fordeler også i form av driftseffektivitet. Når våre ansatte trives, gjør de også en god jobb. Når organisasjonen kontinuerlig utvikles, blir også rutineene mer effektive og prosessene bedre.

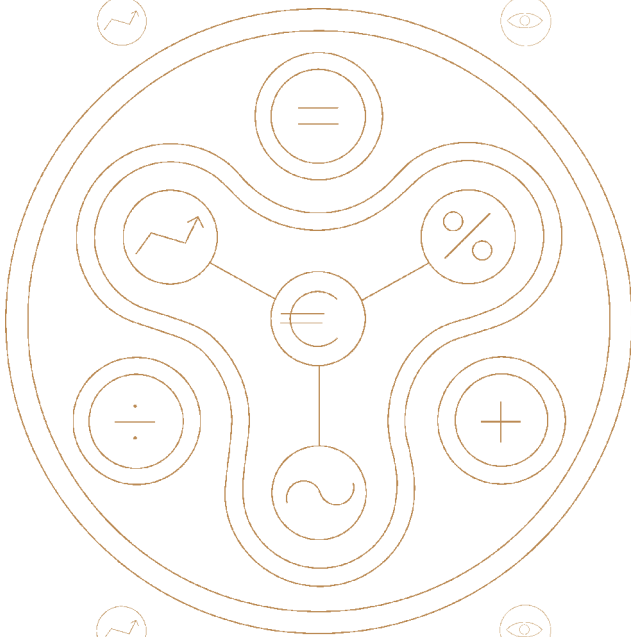
Organisering av miljøarbeidet

Statkrafts visjon krever en bevisst holdning til miljø i hele organisasjonen. Ansvar for miljørelaterte spørsmål er derfor tett integrert i den øvrige virksomheten i bedriften. I de operative divisjonene Produksjon og Utbygging er det egne miljørådgivere som deltar aktivt i det løpende arbeidet og bidrar til at miljøhensyn integreres i selskapets eksisterende og planlagte energiproduksjon. Hver region har en egen miljøkoordinator som sikrer at miljøspørsmål ivaretas i den daglige driften av den enkelte kraftstasjon. Produksjonsdivisjonen har i tillegg en egen sentral enhet som ivaretar miljøspørsmål og koordinerer Statkrafts betydelige FoU-virksomhet innen miljørelaterte temaer. Markedsdivisjonen har ansvaret for handel med miljøvennlig energi og markedsanalyser av tilhørende markeder. Statkraft har en egen konsernstab med ansvar for miljøstyringssystemer og rapportering. Konsernstaben har også ansvar for å identifisere og bidra til realisering av ulike forbedringspotensialer og er således en koordinerende støttefunksjon for de operative enhetene.

Den følgende systematiske gjennomgangen av Statkrafts verdiskaping, sett fra henholdsvis økonomi-, miljø- og samfunnsperspektivet, danner et bilde av Statkrafts balanserte tilnærming til verdiskaping, og gir dessuten et godt inntrykk av hvilke verdidrivere selskapet styres etter.

Statkraft i et økonomi- perspektiv

Statkraft skal skape langsiktige verdier for våre eiere, og skal måles på selskapets økonomiske utvikling. Langsiktige verdier skapes på måter som ikke alle er synlige ved bare å se på selskapets ordinære regnskapstall. Statkraft skal være en ledende kommersiell aktør som utnytter markedsfordelene som vår miljøvennlige kraftproduksjon gir.

Vi gir markedet et valg ved å tilby miljøvennlig energi – i dag vannkraft og vindkraft. Statkraft har solid erfaring i de frie kraftmarkedene, og vi ønsker å videreutvikle vår ledende posisjon innen energidisponering og energihandel.

På tross av sterkt varierende strømpris gjennom 2002 endte Statkraft med et resultat som anses som tilfredsstillende, og som var på linje med 2001 når vi justerer for spesielle inn-tekter. Det offisielle regnskapet for 2001 var påvirket av betydelige engangsposter, som gjør at sammenligning med dette regnskapet blir lite meningsfylt. I taloppstillingen har vi derfor også utarbeidet et regnskap som er justert for engangspostene i 2001. Det er dette korrigerede regnskapet vi vil benytte for sammenligningsformål. Det mest sentrale for Statkraft er at vi nå, etter de oppkjøpene som er gjennomført de senere årene, har en større kraftproduksjon enn noen gang, og vi er en av de betydelige aktørene i det nordiske markedet. I tillegg er vi i større grad representert med virksomhet innenfor nett- og sluttbrukervirksomhet. Den reelle omsetningen økte med vel 37 % målt i kroner. Driftskostnadene økte med 48 %, mens driftsresultatet økte med 28 % til over 5,4 milliarder kroner.

Omsetningsøkningen reflekterer Statkrafts vekst og ambisjoner i det nordiske, og på sikt det europeiske, markedet.

Soliditet og likviditet

Statkraft finansierer store deler av virksomheten gjennom låneopptak i finansmarkedene. Mulighetene for å oppta lån og størrelsen på lånerentene som må betales, avhenger direkte av långivernes vurdering av risikoen som knytter seg til lånene. Ut 2002 var våre langsiktige lån, i det vesentlige obligasjonslån, garantert av den norske staten. Fordi denne garantien ikke gjelder for lån gitt etter 1. januar 2003, blir Statkraft nå målt på sine egne økonomiske prestasjoner. Finansmarkedene legger i første rekke vekt på et selskaps likviditet, evne til å betjene gjeld og gjeldsgrad.

Funds From Operations (FFO) interest coverage måler evnen til å betjene gjeld og viser forholdet mellom en beregnet kontantstrøm fra driftsaktivitetene og rentekostnadene. Tallet har de senere årene variert fra 2,0 til 2,6. I 2002 var tallet 2,6, som er et nivå vi er relativt fornøyd med, gitt utgangspunktet for vår finansiering. Selskapets langsiktige mål er at tallet skal ligge på 4,5, som må til for å oppnå en kredittrating på A-nivå hos de internasjonale ratingbyråene. Dette er nivået som de fleste av de store kraftselskapene har.

Egenkapitalandelen har i løpet av året sunket til 34,5 % som en følge av lånefinansiering av store oppkjøp. I tillegg har store eieruttak i form av utbytte redusert egenkapitalen fra 32,3 milliarder kroner ved årets inngang til 30,8 milliarder kroner ved utgangen av året. Egenkapitalandel på under 40 % er ikke tilfredsstillende. Andre energiselskaper har egenkapitalandeler på opp mot 60 %, og dette er nødvendig for å kunne få en A-rating. En begrensning av det årlige utbyttet til 50 % av konsernresultatet, som styret har anbefalt, vil være positivt for utviklingen av egenkapitalen.

Investeringsnivået har vært høyt i 2002, særlig innen oppkjøp, hvor vi investerte nær 16 milliarder kroner. Et høyt investeringsnivå reflekterer Statkrafts ambisjoner, og dette krever en sterk egenkapital. Investeringer i egne anlegg og driftsmidler var i 2002 på ca. 1 150 millioner kroner. Når Statkraft fremover skal satse på nye miljøvennlige kraftkilder som blant annet vindkraft, vil det bety at en større andel av

selskapets investeringer vil rette seg mot disse områdene.

Ubenyttede trekkrettigheter viser Statkrafts evne til på kort sikt å hente inn kapital. Ubenyttede trekkrettigheter på 1,8 milliard kroner er midlertidig noe ned fra nivået de senere årene, fordi enkelte forfalte trekkretter er under reforhandling. Et annet viktig aspekt av soliditet er risikokontroll. Selskapets forskjellige risiki, både operasjonelle, økonomiske og finansielle, er behandlet i note 26 til regnskapet.

Omsetning og kostnader

Omsetningen økte fra 2001 til 2002 fordi Statkraft ervervet ny kapasitet gjennom kjøpet av Trondheim Energiverk (TEV) i 2002 og Skagerak Energi mot slutten av 2001. Fra år til år varierer omsetningen med prisutvikling og produsert kraft. Mye av Statkrafts produksjon er bundet opp i kontrakter til lavere pris enn markedspris. Dette er kontrakter som vi er pålagt av Stortinget. Det gjelder 17,9 TWh kraft til industrien som i 2002 ble solgt til en gjennomsnittspris på 10,7 øre/kWh. I tillegg kommer konsesjonskraft som er pålagt solgt til kommuner og fylkeskommuner til priser på 8,9 øre/kWh. Konsesjonskraften utgjør normalt ca. 10 % av produksjonsgrunnlaget i et kraftverk. Industrikontraktene varer til 2005–2010 og når de løper ut vil denne kraften selges på det åpne markedet.

Det aller meste av Statkrafts inntekter kommer i dag fra salg av vannkraft. Vår omsetning varierer med tilsiget til kraftverkene og med kraftprisen. Av kraften Statkraft produserte i 2002 ble bare 0,5 TWh solgt som spesifisert fornybar energi. Imidlertid har Statkraft sertifisert om lag 10 % av produksjonskapasiteten som fornybar energi. Det arbeides internasjonalt med etablering av markeder for grønne sertifikater, hvor fornybar energi i fremtiden vil kunne selges med et pristillegg i forhold til vanlig kraft. Statkraft har potensial til å sertifisere store deler av produksjonskapasiteten dersom markedsforsutsetningene er til stede.

Selv om Statkraft gjennom oppkjøp har gått inn på nye forretningsområder de senere årene, er det fortsatt produksjon og handel med kraft

som er av størst betydning for vår inntjening. I 2002 utgjorde produksjon og handel 80 % av omsetningen, mens nettvirksomhet utgjorde 12 %, sluttbruker 3 %, konsulentvirksomhet 3 % og andre aktiviteter 2 %. Målt etter driftsresultat utgjorde produksjon og handel 93 %. Vår virksomhet ga i 2002 en kontantstrøm fra driften på vel 2,7 milliarder kroner. Dette er omtrent på samme nivå som i 2001 og vesentlig bedre enn de foregående årene. Gjennom store låneopptak i obligasjonsmarkedene ble det netto tilført ytterligere likviditet på om lag 10,7 milliarder kroner. I tillegg hadde vi ved årets inngang en høy likviditetsbeholdning på 6,9 milliarder kroner. Disse store tilgangene ga det finansielle grunnlaget for de store oppkjøpene og investeringene på 17 milliarder kroner. Annen kortsiktig kapitalbinding som hadde likviditetseffekt mot slutten av året, bl.a. kapitalbinding mot Nord Pool som følge av de høye kraftprisene, la netto beslag på 2,7 milliarder kroner.

Resultat og avkastning

Statkraft styrer etter flere forholdstall som reflekterer avkastningen. Alle viser en økning de siste årene, og lå i 2001 på et nivå som vi anser som tilfredsstillende, også etter at vi justerer for de spesielle inntektene vi da hadde. Forholdstallene i 2002 er om lag like bra som 2001.

Avkastningen på selskapets egenkapital, egenkapitalrentabiliteten, var både i 2001 og 2002 på 12–13 % før skatt. Dette er tilfredsstillende sammenlignet med et gjennomsnitt av europeiske energiselskaper, som har en avkastning i intervallet 10–15 %.

ROACE (Return On Average Capital Employed) måler avkastningen av driftsaktivitetene og viser driftsresultatet (EBIT) i forhold til den kapitalen som er bundet opp i driften, såkalt sysselsatt kapital. ROACE før skatt er tilfredsstillende på 12,3 %. Vi anser 10 % for å være grensen for et tilfredsstillende nivå.

Statkrafts driftsmargin lå i flere år på rundt 40 %, men har de to siste årene økt til om lag 50 %. Dette er et nivå som må til for at avkastningen skal ligge på et tilfredsstillende nivå.

Statkrafts virksomhet er svært kapitalintensiv, og en stor del av kostnadene er faste. Driftsmarginen vil derfor først og fremst bli påvirket av inntektssiden og er derved svært følsom for utviklingen i kraftprisene.

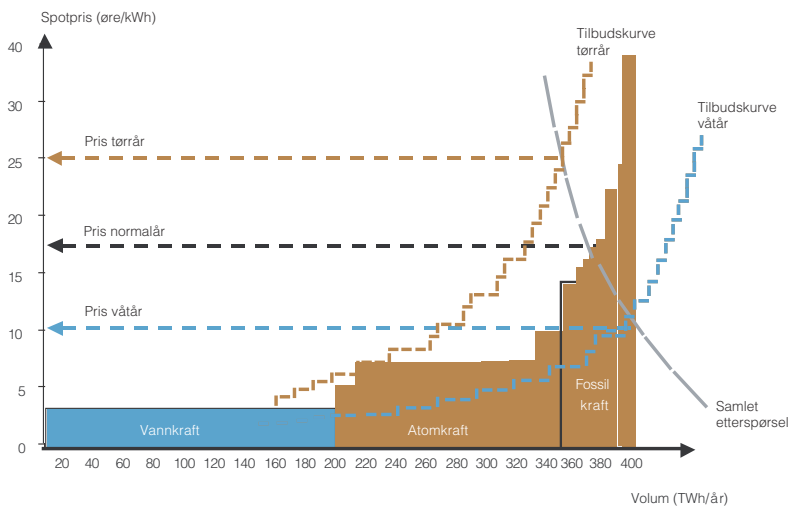
Avkastningsnivåene viser at Statkraft har mulighet til å bygge opp en sterkere egenkapital basert på egen virksomhet, forutsatt en rimelig utbytteandel.

Markedet

Statkrafts forretningsidé, strategi og planer har et internasjonalt perspektiv og peker ut over Norges og Nordens grenser. I dag er vårt hovedmarked Norden med omsetning over den nordiske kraftbørsen Nord Pool. I 2002 hadde Statkraft en markedsandel i det nordiske markedet på knapt 13 % innen produksjon av kraft, og andelen har økt noe de siste årene.

Kraftproduksjon og -forbruk i det nordiske markedet kan variere betydelig fra år til år. Forbruket varierer normalt med temperatursvingningene, men de siste månedene i 2002 og begynnelsen av 2003 viste at forbruket også kan variere med prisnivået. Kraftforbruket i 2002 var 2,3 % lavere enn i 2001. Vi hadde likevel et forbruk som var 4,7 TWh mer enn produksjonen. Selv i et år med normal produksjon har vi underdekning på kraft både i Norge og Sverige på anslagsvis 9 og 5 TWh (i følge Statnett) som i hovedsak må importeres fra kontinentet. Siden miljøvennlig energi, og da hovedsakelig vannkraft, står for en stor del av kraftproduksjonen i det nordiske markedet, vil nedbørsmengden i året påvirke den totale kraftproduksjonen. Nordens totale kraftproduksjon i 2002 var på 379,1 TWh, som var en reduksjon på 7,9 TWh, eller 2,0 %, i forhold til 2001.

Prisdannelsen i Norden – omsatt volum og gjennomsnittspriser på årsbasis

Figuren over viser tilbud av og etterspørsel etter energi. I markedslikevekt, der tilbud er lik etterspørsel, fastsettes prisene. Med kapasitetsbegrensninger på miljøvennlig norsk vannkraft, for eksempel ved ekstreme tørrår, ser vi at prisene stiger og åpner for en større andel ikke fornybar og forurensende energiproduksjon. For eksempel er det slik at når spotprisen går over 10 øre/kWh, kommer innslaget av fossil kraft.

Statkrafts produksjon og salg

I 2002 produserte Statkraft 48,8 TWh i konsernet, noe som er om lag 7,3 TWh mer enn middelproduksjonen, og 13,7 TWh mer enn i 2001. Om lag 6,6 TWh av økningen kommer fra oppkjøpt virksomhet. Sesongmessig var produksjonen høy på begynnelsen av året. På grunn av store tilsig av vann i første halvår hadde likevel Statkraft en magasinfylling ved inngangen til den tørre høsten som var opp mot det normale for årstiden. Vi kunne derfor holde en forholdsvis høy produksjon under perioden med stort behov. Dette har naturlig nok medført at vi tappet ned vannivået i magasinene. Imidlertid fikk vi godt betalt for kraften vi solgte på slutten av året.

Skattekostnad

I 2002 hadde Statkraft en skattekostnad på 1 620 MNOK. Skatteprosenten var 39,5 % og varierer betydelig fra år til år. Statkraft er underlagt særskilte regler for beskatning av kraftforetak. Reglene ble gjeldende fra 1997. Vi står overfor fire forskjellige typer skatt; eieendomsskatt, naturressursskatt, grunnrenteskatt og overskuddsskatt. De to førstnevnte betales til vertskommunene, mens de to sistnevnte er statsskatter. I tillegg betaler kraftselskapene konsesjonsavgift og leverer rimelig konsesjonskraft til kommuner og fylkeskommuner. Følgende finansielle forhold er behandlet i regnskapets note 26: valuta, generell risikostyring, handel med derivater for sikring og for trading, renterisiko, likviditetsrisiko, kredittisiko og forsikringsrisiko.

hovedtall

Konsernet	Enhet	2001						
		2002	justert*	2001	2000	1999	1998	1997
Fra resultatregnskapet								
Brutto driftsinntekter	Mill. kr	10 889	7 942	10 394	5 285	5 601	5 314	5 353
Driftsresultat/EBIT	Mill. kr	5 476	4 273	6 725	2 178	2 174	2 198	1 998
Resultatandel fra tilknyttede selskaper	Mill. kr	871	1 054	1 054	729	442	315	225
Netto finanskostnader	Mill. kr	2 249	1 210	1 210	1 142	925	882	976
Resultat før skatt	Mill. kr	4 098	4 117	6 569	1 765	1 691	1 631	1 277
Årsresultat ⁹⁾	Mill. kr	2 478	2 577	4 342	847	947	890	1 238
Utbytte	Mill. kr	2 192	3 640	3 640	631	600	309	-
Fra balansen								
Likvide midler	Mill. kr	1 518	6 901	6 901	2 514	1 299	1 796	751
Egenkapital	Mill. kr	30 844	30 561	32 326	21 742	21 503	17 322	16 669
Totalkapital	Mill. kr	89 375	69 529	71 294	55 778	47 067	42 430	40 075
Forholdstall resultatregnskapet								
Driftsmargin ¹⁾	%	50	54	65	41	39	41	37
FFO interest coverage ²⁾		2,6	2,6	3,5	1,9	2,4	2,6	2,1
Skatteprosent	%	39,5	37,4	33,9	52,0	44,0	45,4	3,1
Forholdstall balansen								
ROACE før skatt ³⁾	%	12,3	12,9	19,8	7,6	7,3	7,3	7,1
ROACE etter skatt ⁴⁾	%	7,3	7,2	12,2	3,3	3,9	4,0	6,0
Totalrentabilitet etter skatt ⁵⁾	%	6,5	6,3	9,8	4,7	4,7	4,7	6,1
Egenkapitalrentabilitet før skatt ⁶⁾	%	13,0	13,1	24,3	8,2	8,7	9,6	8,2
Egenkapitalrentabilitet etter skatt ⁷⁾	%	7,8	8,2	16,1	3,9	4,9	5,2	7,9
Egenkapitalandel ⁸⁾	%	34,5	44,0	45,3	39,0	45,7	40,8	41,6
Ubenyttede trekkrettigheter	Mill. kr	1 834	2 700	2 700	2 700	2 100	2 000	1 800
Langsiktig rating – Standard & Poor's		BBB+	AA+	AA+	AA+	AA+	AA+	AA+
Langsiktig rating – Moody's		Baa2	Aaa	Aaa	Aaa	Aaa	Aaa	Aaa
Kontantstrøm								
Kontantstrøm fra årets virksomhet	Mill. kr	2 744	2 611	4 376	1 043	1 407	943	1 182
EBITDA	Mill. kr	6 966	5 230	7 682	3 027	2 973	3 028	2 822
Investeringer								
Investeringer i eierandeler	Mill. kr	15 850	4 767	4 767	9 145	6 861	723	726
Investeringer i varige driftsmidler	Mill. kr	1 150	370	370	266	165	221	359
Personal								
Årsverk	Antall	2 370	2 035	2 035	1 276	1 430	1 535	1 400
Tall fra produksjon og handel**								
Produksjon, årsmiddel***	TWh	41,5	37,9	37,9	33,2	33,2	32,9	32,9
Produksjon, virkelig***	TWh	48,8	35,1	35,1	40,2	32,5	32,4	27,5
- Herav industri- og konsesjonskraft til faste priser	TWh	21,5	20,8	20,8	19,8	18,6	20,1	17,9
- Herav kraft med grønne sertifikater	TWh	0,5	-	-	-	-	-	-
Installert ytelse	MW	12 168	10 160	10 160	8 815	8 800	8 700	8 700
Magasinkapasitet	TWh	39,5	37,5	37,5	33,9	33,1	33,1	33,1
Hel- og deleide kraftverk	Antall	152	132	132	93	91	91	86
Tall fra andre segmenter (Statkraftalliansen)								
Antall sluttbrukerkunder	1 000	567	460	460	-	-	-	-
Antall nettkunder	1 000	575	445	445	-	-	-	-
Overføringsnett	Km	59 100	52 200	52 200	-	-	-	-
Markedstall								
Andel av produksjonen i det nordiske markedet	%	12,9	9,1	9,1	10,4	8,6	8,6	7,5
Makroøkonomiske tall som er viktige for Statkraft								
Kraftforbruk i det nordiske markedet	TWh	383,8	393,0	393,0	384,0	376,0	376,0	366,0
Kraftproduksjon i det nordiske markedet, virkelig	TWh	379,1	387,0	387,0	386,0	377,0	378,0	365,0

* Korrigert for engangserstatninger vedr. terminering av kraftutvekslingsavtale og pålagt stans av kraftutbyggingsprosjekter.

** Norsk del av konsernet. Viser volum til disposisjon for eget salg. Statkraft har samlet eierskap til 42,1 TWh.

*** Etter pumping og tap.

$$1) \frac{\text{Driftsresultat} \times 100}{\text{Brutto driftsinntekter}} \quad 2) \frac{\text{Driftsresultat} + \text{finansinnt.} + \text{avskrivninger} + \text{utbytte fra tilkn. selsk.} \div \text{betalbar skatt}}{\text{Finanskostnader}}$$

$$3) \frac{\text{Driftsresultat}}{\text{Gjennomsnittlig (egenkap.} \div \text{inv. tilkn. selsk.} \div \text{likvide midler} + \text{rentebærende gjeld)}} \quad 4) \frac{\text{Årsresultat} + (\text{netto finansposter} \times 0,72) \div \text{resultatandel tilkn. selsk.}}{\text{Gjennomsnittlig (egenkap.} \div \text{inv. tilkn. selsk.} \div \text{likvide midler} + \text{rentebærende gjeld)}}$$

$$5) \frac{(\text{Årsresultat} + \text{finanskostnader}) \times 100}{\text{Gjennomsnittlig totalkap.}} \quad 6) \frac{\text{Resultat før skatt} \times 100}{\text{Gjennomsnittlig EK}} \quad 7) \frac{\text{Årsresultat} \times 100}{\text{Gjennomsnittlig EK}} \quad 8) \frac{\text{Egenkapital} \times 100}{\text{Eiendeler}}$$

Grønt sertifikat

Hvorfor

- Et grønt sertifikatmarked i Norge vil fremme investeringer i ny fornybar energi.
- Statkraft er klar til å bygge ut mer produksjon fra fornybare energikilder.
- Statkraft satses på utvikling av nye fornybare energiteknologier som saltkraft, tidevannsenergi og hydrogen.
- Dagens rammebetingelser, støtteordninger og elektrisitetspriser gjør det ikke lønnsomt å selge grønne sertifikater.

Hvordan

- I et sertifikatmarked utsteder produsentene av fornybar energi grønne sertifikater tilsvarende den mengden strøm de leverer på nettet.
- Energibrukerne plikter å kjøpe en viss mengde grønne sertifikater som andel av forbruket.
- Elektrisiteten selges i det vanlige kraftmarkedet, sertifikatene omsettes finansielt.
- Grønne sertifikater omsettes i dag i RECS-ordningen (Renewable Energy Certification System).

Statkraft anbefaler at

- Norge innfører et teknologinøytralt obligatorisk grønt sertifikatmarked som kan knyttes til et fremtidig internasjonalt sertifikatmarked.
- Norge og Sverige etablerer et felles norsk-svensk marked for grønne sertifikater, som senere utvides.
- Norge raskest mulig fremforhandler en tilslutningsavtale til EUs direktiv om elproduksjon fra fornybare energikilder.

Markeder for grønn elektrisitet

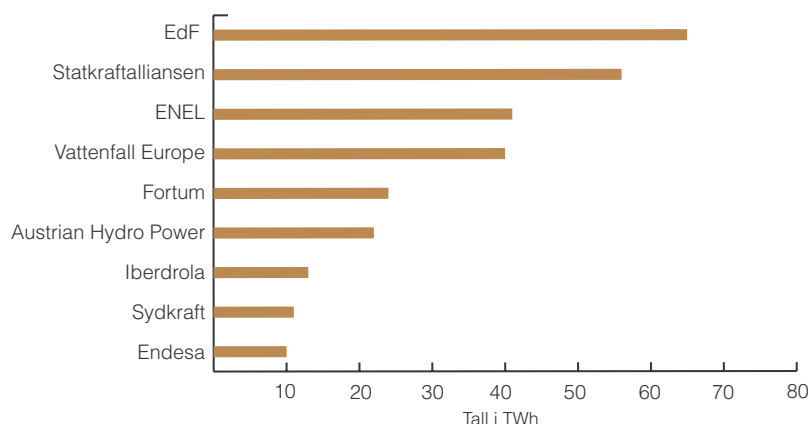
Grønne sertifikater er på innmarsj, og land som Sverige, Storbritannia, Nederland, Belgia, Italia og Østerrike har allerede vedtatt å innføre grønne sertifikater. Dersom Norge følger etter Europa og fremforhandler en tilslutningsavtale til EUs direktiv om energiproduksjon fra fornybare energikilder (RES-direktivet), vil den økte etterspørselen etter grønne sertifikater stimulere til mer utbygging av fornybar energi. Dette vil ha svært positiv miljømessig betydning for samfunnet – ikke bare nasjonalt, men også internasjonalt.

Stortinget behandlet innføring av grønne sertifikater i mars 2003 som del av til St.meld. nr. 9 (2002–2003) «Om innenlands bruk av gass».

Stortinget vedtok da enstemmig å innføre pliktlige grønne sertifikater. Regjeringen skal utrede ordningen med grønne sertifikater innen våren 2004. Ventelig trer ordningen i kraft fra 1. januar 2005.

Statkraft arbeider systematisk for å miljøgodkjenne vår energiproduksjon etter internasjonale standarder. Slike godkjennelser vil ytterligere øke verdien av våre produkter i et internasjonalt marked for dokumentert miljøvennlig energi.

Produksjon av fornybar kraft i 2000 (Statkraftalliansen 2002)

Mål: miljømerket elektrisitet

- Statkraft skal tilby miljømerket elektrisitet og bidra til at slik elektrisitet blir verdsett mer enn andre energikilder.

Omsetningen av fornybar kraft med grønne sertifikater skjer først og fremst gjennom Statkraft Markets Continental (SMC) i Nederland, der handelen med slike sertifikater er kommet lengst. I 2002 ble det omsatt ca. 184 000 MWh fra Statkrafts norske produksjon, noe lavere enn produsert mengde. Avviket skyldes blant annet at hovedoverføringskabelen fra Skandinavia til kontinentet, Baltic Cable, ble påkjørt av et skip og var ute av drift i 1,5 måned. Totalt omsatte SMC ca. 2 TWh i 2002. Statkraft produserte 0,5 TWh spesifisert fornybar energi med grønne sertifikater i 2002. Produksjonen var omtrent jevnt fordelt mellom Statkraft SF og Skagerak Energi. Innenfor RECS-ordningen (Renewable Energy Certification System) ble det totalt i 2001–2002 omsatt ca. 14 TWh, som er 13 TWh mer enn oppgitt målsetning. 15 land deltok i denne testperioden, som er 10 land flere enn målsetningen. Statkraft anslår eget potensial for økt produksjon gjennom opprusting og utvidelse av vannkraftsanlegg med lav miljømessig konfliktgrad, til om lag 2,5–3 TWh. Mange prosjekter vil kunne realiseres med tilskudd fra salg av grønne sertifikater på 5–10 øre/kWh. Statkraft har som mål å realisere 2 TWh vindkraft innen 2010 i Norge. Smøla trinn 1 (40 MW) ble satt i drift i september 2002, og Statkraft plan-

legger anleggstart på Smøla trinn 2 (110 MW) samt Hitra (56 MW) i 2003. Samlet produksjon fra Smøla beregnes til 0,45 TWh, mens det på Hitra beregnes en produksjon på 0,15 TWh. Statkraft arbeider med ytterligere ni vindkraftprosjekter i Norge, som til sammen utgjør en samlet installasjon på ca. 700 MW, og en samlet produksjon på om lag 2 TWh. Samfunnets mål om reduserte klimautslipp gjør at myndighetene i stadig flere land stimulerer til økt bruk av miljøvennlig energi. Særlig vil fossile brensler utsettes for tiltak bestemt i Kyotoavtalen. Klimavoter og CO₂-avgifter er også eksempler på virkemidler som øker konkurransefortrinnene til ren, fornybar energi. Statkraft er Europas nest største selskap innen fornybar energi, og med vår lange erfaring i de frie kraftmarkeder er vi godt posisjonert til å være en sentral aktør i dette voksende markedet.

Statkraft i et miljø- perspektiv

Statkrafts visjon er å være ledende i Europa innen miljøvennlig energi. Denne visjonen er retningsgivende for konsernets samlede virksomhet og selve bærebjelken i vår miljø-satsing. Statkraft er sammen med sine partnere Europas nest største produsent av fornybar energi. Vår portefølje består av 100 % ren fornybar energi. Likevel er Statkraft et lite selskap, sammenlignet med våre europeiske konkurrenter, når det kommer til total energiproduksjon. Dette skyldes våre konkurrenters store andel av varmekraft. Trenden er dog klar; forurensende kraft må vike for mer miljøvennlige løsninger.

Statkrafts energiproduksjon representerer et av Europas mest miljøvennlige alternativer. Vannkraft og vindkraft, både alene og i kombinasjon, gir bedre miljøbetingelser for naturen og de urbane miljøene enn alternativene. Vann- og vindkraftens miljøprestasjon er svært god i forhold til de store grenseoverskridende effektene, slik som luftforurensning og klimavirkninger. På de lokale effektene, slik som påvirkning av det enkelte vassdraget eller visuelle virkninger av vindparker, kommer disse teknologiene noe dårligere ut. Når effektene totalt sett vektet mot andre energikilder, kommer vann og vind langt bedre ut enn kull, olje og atomkraft. De mindre og lokale effektene kan ofte avbøtes, og her arbeider Statkraft kontinuerlig for å forbedre det enkelte kraftverkets miljøprestasjon.

Nøkkeltall – miljø

	2002	2001
Vannkraft	48,6	35,1
Vindkraft	0,2	0
Total produksjon	48,8	35,1

Konserntall i TWh.

Miljømål i Statkraft SF

1. Statkraft skal tilby miljømerket elektrisitet

- Statkraft omsatte i 2002 fornybar energi gjennom ordningen med grønne sertifikater (RECS). Statkraft var dermed med på å realisere et europeisk marked for miljøvennlig energi.
- Statkraft og det nederlandske selskapet Nuon inngikk i november 2002 et samarbeid som kan sikre videre vindkraftutbygging på Smøla og Hitra. Nuon skal i kommende 15-årsperiode kjøpe grønne sertifikater som utstedes i tilknytning til de to planlagte vindparkene. Statkraft har konsesjon til videre vindkraftutbygging på Smøla (trinn 2), samt på Hitra.
- Det ble i 2002 utarbeidet en egen Miljøvaredeklarasjon (EPD) for Trollheim kraftverk. Denne gir kundene en etterprøvable og sammenlignbar oversikt over miljøvirkningene av innkjøpt kraft fra Trollheim kraftverk. Klimagassutslippene fra Trollheim kraftverk kan også adderes til utslipp fra andre industrielle prosesser, når disse er beregnet etter samme metode. Deklarasjonen er utarbeidet i henhold til ISO-14040-43 og ISO-14025. Tilsvarende produktdeklarasjoner vil utarbeides for andre kraftverk dersom dette etterspørres i markedet.
- Statkraft deltar i styret for Stiftelsen for norske miljøvaredeklarasjoner, organisert av Næringslivets hovedorganisasjon (NHO). Målet er å implementere standardisering etter ISO-14025 og initiere utbredelse av slike miljøvaredeklarasjoner.

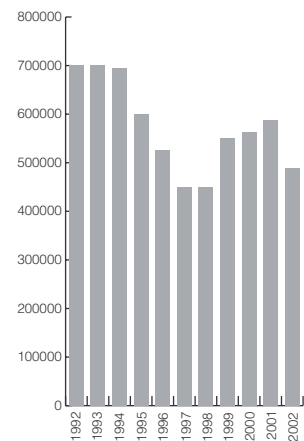
2. Statkraft skal være ledende i å utvikle og å ta i bruk miljøriktige produksjonsløsninger av energi

- I 2002 ble det startet et større prosjekt for optimalisering av vannkraftproduksjonen med hensyn til marked, teknikk og miljø. Prosjektet skal frembringe beslutningsgrunnlag og beslutningsmodeller for miljøtilpasset vannkraftproduksjon.
- Statkraft gjennomførte i 2002 biotopjusterende tiltak i Sima, Jondalselvi og Austerpollselvi.

Tiltakene ble utført i samarbeid med kommunen og inkluderte tilrettelegging for fiske og turgjeng. Pålegg om utsetting av fisk i Sima er midlertidig frafalt som følge av tiltakene. Pålegg om fiskeutsetting er anbefalt frafalt på ytterligere fem lokaliteter.

- I 2002 ble det lagt ut gytegrus i Bjornesfjorden og Bjoreio som biotopjusterende tiltak.
- Statkraft samarbeider med SINTEF om avansert vassdragssimulering, der ulike habitatmodeller analyseres for storskala vannsystem. Hensikten er å forutsi virkninger og sikre at biotopjusterende tiltak virker etter hensikten, økologisk så vel som økonomisk.
- Utsetting av fisk er i dag et av de mest vanlige tiltakene for å bøte på manglende rekruttering av fisk i regulerte vassdrag. Statkraft satte i 2002 ut ca. 490 000 fisk fordelt på i underkant av 100 lokaliteter. Dette er noe færre enn i de tre foregående år og begrunnes med bedre selvrekuttering.
- I 2002 har det blitt utarbeidet egne miljøplaner ved samtlige utbyggingsprosjekter og planlagte større rehabiliteringer. Vindkraftverket som ble åpnet på Smøla i 2002, er bygget i et område med sårbar natur. Det ble utarbeidet egen miljøplan for prosjektet, som sørget for at negative miljøkonsekvenser av selve utbyggingen ble redusert til et minimum. Miljøplanen omfatter naturmiljø, landbruk, kulturmiljø, støy og friluftsliv. Videre er det planlagt systematiske etterundersøkelser som skal kartlegge anleggets innvirkning på det lokale miljø og dyreliv på Smøla.
- Statkraft satser betydelig innen saltkraft, tidevannenergi og hydrogen.

Fiskeutsettinger

3. Statkraft skal oppfattes som en offensiv og seriøs miljøbedrift i markedet, i forvaltningen og i det politiske beslutningsapparatet

- Statkraft har i 2002 etablert en kommunikasjonsplan med klare kommunikasjonsmål og skal jevnlig foreta målinger for å kunne iverksette forbedringstiltak.
- Statkraft har i arbeidet med nye prosjekter i 2002 trukket inn viktige interessenter tidlig i planleggingen. Dette bidrar til å sikre berørte

parter innflytelse samt at vesentlige miljøaspekter identifiseres og ivaretas på en akseptabel måte i planleggingen av prosjektene.

- Statkraft har registrert egne anlegg i et geografisk informasjonssystem (GIS). Registreringene tilbys som et innspill til vertskommunenes planprosesser. I Vinje kommune har Statkraft i tillegg bidratt ved utarbeiding av lokal energiplan.
- Som tilrettelegging for friluftsliv holdes anleggsveier i Statkrafts reguleringsområder på en høy standard og brøytes for å gi allmennheten tilgang til viktig turterreng.

4. Statkraft skal ha et bevisst og åpent forhold til de miljømessige konsekvensene ved vår virksomhet

- Miljøbrudd som egen indikator er inkludert på konsernmålekortet i 2002. Dette har sikret at uønskede miljøhendelser og brudd på manøvreringsreglementet er blitt registrert og fulgt opp. Det er gjennomført holdningsskapende tiltak for å etablere åpenhet rundt negative hendelser og samtidig slå fast at brudd på manøvreringsreglementene er både alvorlig og uønsket. Tiltakene har gitt gode resultater.
- I 2001 gjennomførte samtlige kraftverksgrupper en vurdering av miljøaspekter i forbindelse med egen virksomhet. Det ble utarbeidet lokale tiltaksplaner for 2002. Dette arbeidet er evaluert, og det er planlagt lokal opplæring av samtlige ansatte på grunnlag av erfaringene fra arbeidet så langt. I miljøopplæringsprogrammene for kraftverksgruppene er også informasjon om biologisk mangfold inkludert.
- I løpet av 2002 er nye rutiner for avfallshåndtering implementert i den daglige driften.
- I 2002 er det opprettet et felles elektronisk stoffkartotek for hele Statkrafts virksomhet. Dette gir oss oversikt over farlige stoffer som lagres og brukes i vår virksomhet. Oversikten danner videre grunnlag for en pågående sanering og utskifting av helse- og miljøfarlige stoffer.
- For å sikre forsvarlig oppfølging av vesentlige kulturverdier knyttet til egne anlegg har Statkraft deltatt i styringsgruppa til «Verneplan for kraftverk» i regi av Norges vassdrags- og energidirektorat og utarbeidet rapporten «Tekniske kulturminner i Statkraft».

Brudd på manøvreringsreglement

Statkraft praktiserer full åpenhet omkring etterlevelse av gjeldende manøvreringsreglement. Vår målsetting er klar – konsesjonsbetingelsene skal overholdes. Likevel hadde Statkraft syv mindre brudd på manøvreringsreglementet i 2002. Ingen av hendelsene hadde langsiktige miljøkonsekvenser. Hendelsene er nøyte gjennomgått og analysert, og har avdekket potensielle svakheter i rutiner og måleutstyr. Disse forholdene er det tatt tak i. Samtidig bidrar oppfølgingen av slike hendelser internt til å tydeliggjøre et absolutt krav til ansvarlighet i forhold til eksterne rammebetingelser. Hendelsene har derfor bidratt til minsket risiko for fremtidige brudd.

Andre miljørelaterte avvik

Statkraft hadde i 2002 fire andre miljørelaterte avvik som består i mindre utslipp av petroleumsprodukter med begrenset skadeomfang. Disse fire inngår i Statkrafts konsernmålekort sammen med de syv bruddene på manøvreringsreglementet. Planlagt risikovurdering av oljeutslipp ved alle anlegg har ikke blitt gjennomført i løpet av 2002. I tillegg ble Bjerka genbank 15. januar 2002 angrepet av *Gyrodactylus salaris*. Det henvises til Statkrafts bærekraftrapport for en fullstendig oversikt over registrerte miljørelaterte brudd og avvik.

Stoffregnskap

Statkraft SF har i flere år utarbeidet stoffregnskap for å ha god oversikt over forbruk, lagerbeholdning og svinn av ulike produkter. Stoffregnskapet dokumenterer også mengde spesialavfall som er blitt levert til godkjent mottager. Regnskapet inkluderer alle kraftverksgruppene og omfatter oljeprodukter, drivstoff, kjemikalier og gasser.

I 2002 var svinnet av oljeprodukter og gasser henholdsvis 1 700 liter og 60 kg. Disse tallene inkluderer både lekkasjer og avgassing. Statkraft SF vurderer vårt svinn som for høyt, og arbeider aktivt for å minimere svinn så langt det lar seg gjøre.

Rapporteringsrutinene knyttet til stoffregnskapet er fortsatt under etablering, og vil forbedres ytterligere for å oppnå bedre datakvalitet.

Nøkkeltall – stoffregnskap

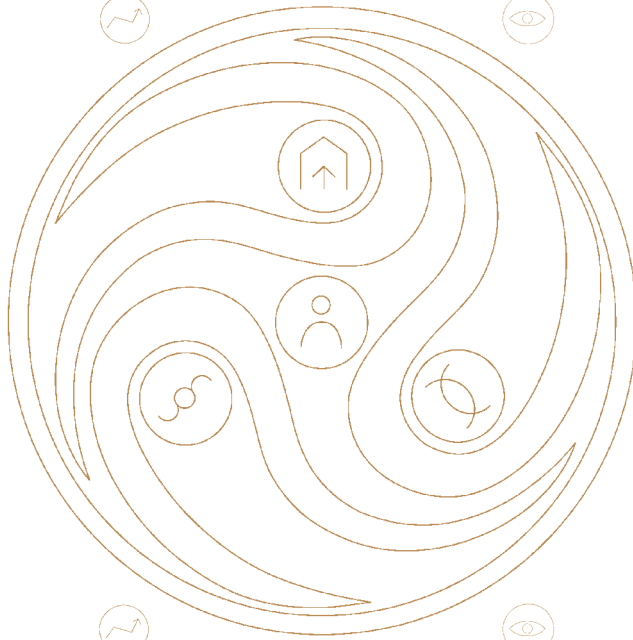
	2002	2001	2000
Svinn av oljeprodukter	1 700 liter	1 900 liter	4 100 liter
Bruk av drivstoff	160 000 liter	270 000 liter	280 000 liter
Bruk av kjemikalier	13 100 liter	*	1 400 liter
Svinn av gasser	60 kg	90 kg	240 kg
Spesialavfall	126 tonn	*	*

* Mangler data

Rapportert bruk av kjemikalier var vesentlig høyere i 2002 enn i 2000. Dette skyldes særlig bedrede rapporteringsrutiner som følge av etablering av elektronisk stoffkartotek.

Statkraft i et samfunns- perspektiv

Statkrafts virksomhet innebærer forvaltning av fellesskapets naturressurser. Ansvarlighet, effektivitet og langsiktighet er viktige stikkord for vår tilnærming til denne forvalterrollen. Vårt overordnede mål er varig verdiskaping for Statkraft og for samfunnet. Vi er også bevisst vårt ansvar som samfunnsaktør både på den lokale, nasjonale og internasjonale arenaen. Med vannkraft og vindkraft som utgangspunkt, bygger og vedlikeholder Statkraft anlegg for miljøvennlig energiproduksjon. Disse anleggene er en sentral del av Norges infrastruktur og avgjørende for vårt lands energiforsyning. Statkraft innehar også en unik kompetanse innen miljøvennlig energi, og vi avsetter årlig betydelige midler til forskning og videreutvikling av vår kjernekompetanse. Vi mener dette er en investering i vår felles fremtid.

Vi er bevisst at vår virksomhet påvirker omgivelsene, og vi forholder oss aktivt og ansvarlig til de rammebetingelsene samfunnet setter. Samtidig bidrar vi til å løse ulike samfunnsoppgaver ved utbyttet staten som eier tar ut og ved betydelige skatteinntekter til staten og til våre vertskommuner. Som et av Norges største selskaper representerer Statkraft også en vesentlig arbeidsplass, og vi er opptatt av å være en sikker og attraktiv arbeidsgiver. Statkraft har dessuten en samfunnsmessig rolle i europeisk sammenheng. Vi bidrar til en mer miljøvennlig energibruk, som vil gi positive helseeffekter spesielt i storbyregionene. Statkraft legger stor vekt på å ha en god dialog med de lokalsamfunn som berøres av vår virksomhet. Vår erfaring er at en tett dialog med lokale interessenter i planfasen av nye prosjekter, resulterer i bedre løsninger både for miljøet og lokalsamfunnet. Også i driftsfasen samarbeider vi nært med lokale myndigheter og organisasjoner, for best mulig å ivareta hensyn til friluftsliv og andre samfunnsinteresser. Statkraft ønsker videre å bidra til et bredt kultur- og samfunnsliv. Derfor har vi valgt å være

sponsor for både lokale og nasjonale institusjoner, aktører og arrangementer.

Samfunnsregnskap og verdiskaping

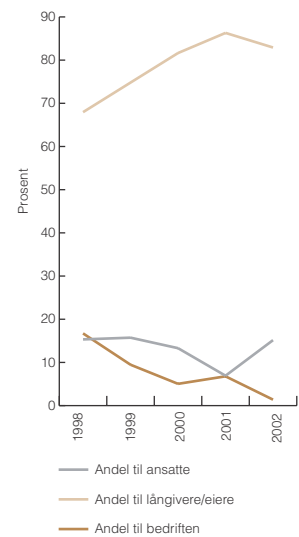
Verdiskapingen i Statkraft tilbakeføres til samfunnet, dels som lønn og sosiale ytelser til ansatte, dels som skatter og avgifter samt i økende grad også som utbytte til våre eiere og som renter til långivere. I tillegg er differansen mellom markedspris og kontraktspris på kraft til industri et samfunnsbidrag.

Tabellen for verdiskapingen viser en nedgang i tallene fra 2001 til 2002. Dette skyldes at det i 2001 ble inntektsført store engangserstatninger. Hvis vi korrigerer for dette, har verdiskapingen økt i 2002. Økningen skyldes at konsernet er utvidet gjennom oppkjøp av andeler

i andre selskaper. Dette gjelder først og fremst de nye datterselskapene Skagerak Energi og Trondheim Energiverk (TEV). Resultatet av den løpende virksomheten i resten av konsernet var i store trekk på samme nivå i 2002 som i 2001.

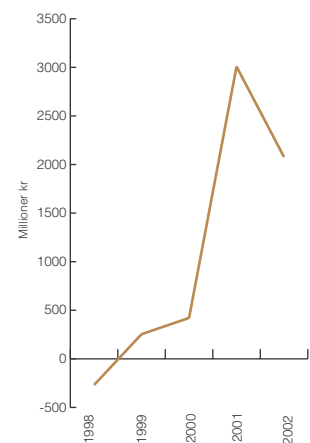
Av verdiskapingen i 2002 ble hele 83 % fordelt til långivere og eiere samt til skatter og avgifter. Bidraget til långiverne utgjør 33 % og gjen-speiler at de store oppkjøpene som er gjort de senere årene, er finansiert med lån. 50 % av verdiskapingen, eller mer enn 4 milliarder kroner, er fordelt til stat og kommuner i form av utbytte samt skatter og avgifter med omtrent like mye på hver. 15 % av verdiskapingen går tilbake til de ansatte i form av lønn, og viser at Statkraft er en svært kapitalintensiv bedrift. Bare 1,4 % av verdiskapingen ble holdt tilbake i bedriften som økt egenkapital.

Fordeling av verdiskaping

SAMFUNNSTALL (MNOK)	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Totale driftsinntekter	10 889	10 394	5 285	5 601	5 314	5 353
- Forbruk av innkjøpte varer og tjenester	2 309	1 750	1 419	1 798	1 495	1 458
Brutto verdiskaping	8 580	8 644	3 866	3 803	3 819	3 895
- Ordinære avskrivninger	1 490	957	849	799	830	824
Netto verdiskaping	7 090	7 687	3 017	3 004	2 989	3 071
+ Finansinntekter	535	650	426	210	156	217
+ Resultatandel i tilknyttede selskaper	871	1 054	729	443	315	255
- Minoritetsandeler av resultat	171	70	6	1	3	10
Verdier til fordeling	8 325	9 321	4 166	3 655	3 457	3 533
Fordeling av verdiskaping						
Ansatte:						
1. Brutto lønn og sosiale ytelser	1262	645	554	575	530	396
Långivere/eiere:						
1. Renter	2 783	1 860	1 568	1 135	1 038	1 193
2. Utbytte	2 192	3 640	631	600	309	-
3. Skatter og avgifter	1 973	2 544	1 202	999	1 002	716
Bedriften:						
1. Endring egenkapital	115	632	210	346	578	1 228
Sum fordelte verdier	8 325	9 321	4 166	3 655	3 457	3 533

Differansen mellom utbytte og endring egenkapital

Som en del av rammebetingelsene for virksomheten er Statkraft pålagt å levere kraft til reduserte priser, som er bestemt av Stortinget, til kraftkrevende industri og som konsesjonskraft til kommuner. For Statkraft SF utgjør disse

leveransene i sum 60 % av vår normale produksjonskapasitet. Differansen mellom markedspris som denne kraften kunne vært solgt til og den mye lavere kontraktsprisen, er et vesentlig samfunnsbidrag.

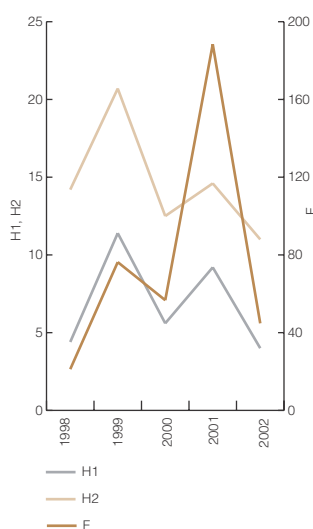
Industri- og konsesjonskraft*	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Markedsverdi	4 241	3 847	2 139	2 371	2 444	2 460
- Inntekter	2 113	2 225	2 094	2 105	1 992	1 973
Samfunnsbidrag	2 128	1 622	45	266	452	487

*Statkraft SF tall

I tabellen presenteres Statkraft SFs 10 største skattekommuner samt vårt totale skattebidrag til norske kommuner (MNOK):

Kommune	2002	2001	2000	1999	1998
Vinje	66,0	64,5	65,6	65,3	64,6
Hemnes	59,2	59,0	57,2	57,4	60,1
Rana	49,0	48,4	48,8	49,5	51,2
Suldal	47,0	48,5	60,2	59,1	60,1
Tokke	36,1	35,1	42,7	42,3	42,6
Eidfjord	33,4	33,5	36,6	36,7	37,7
Narvik	29,7	29,0	31,9	32,0	32,5
Nore og Uvdal	29,3	28,7	27,7	27,4	27,3
Luster	28,9	28,4	38,1	35,9	35,9
Meløy	27,6	26,2	32,8	33,7	41,7
Totalt, 10 største skattekommuner	406,2	401,3	441,6	439,4	453,6
Totalt, samtlige skattekommuner	812,1	807,9	868,2	856,8	880,5

Skadefrekvens,
Statkraft konsern

For 2002 viser tallene en god utvikling for skader med og uten fravær. Statkrafts H1-verdi var 4,0 i 2002, mot 9,2 i 2001.

Statkrafts interne samfunnsansvar Helse, miljø og sikkerhet

Statkraft har de siste årene lagt ned et omfattende arbeid innen helse, miljø og sikkerhet (HMS), og selskapet har hatt en meget gledelig utvikling. Det er flere forhold som har bidratt til de positive resultatene, ikke minst at ledelsen på alle plan har et klart fokus på holdninger. Andre tiltak er en stadig forbedring av rutiner, kurs innenfor sikkerhetsarbeid og forbedring av vernevernerunder.

Mål: skadefrekvens

- Statkrafts visjon på lang sikt er 0 skader i tilknytning til selskapets virksomhet. Målet for morselskapets produksjonsdivisjon er 5,0 i 2003, mens målet var 10,0 i 2002.

Statkrafts måltall for skadefrekvens, H1-verdi, er definert som antall skader med fravær per million arbeidstimer.

Hensikten med måltallet er å synliggjøre selskapets skadehyppighet. Statkrafts overordnede prinsipp er at skader ikke skal tolereres, og den langsiktige visjonen er helt å unngå skader i tilknytning til Statkrafts virksomhet. I 2002 var H1-målet for morselskapets produksjonsdivisjon satt til 10,0. Resultatet ble 6,8, mot 11,7 i 2001. Totalt for Statkraft ble H1-verdien 4,0 i 2002, mot 9,2 i 2001.

I figuren presenteres også data for H2-verdi og F-verdi. H2-verdien er definert som antall skader med og uten fraværsdager per million arbeidstimer, mens F-verdien er definert som antall skadefraværsdager per million arbeidstimer.

Mål: sykefravær

- Statkraft skal være blant de 33 % beste i bransjen i forhold til sykefravær.

Statkrafts måltall for sykefravær er definert som totalt fravær grunnet sykdom i forhold til antall arbeidsdager. Måltallet er en sunnhetsindikator på fysisk, psykisk og sosialt arbeidsmiljø i bedriften, og tallet gir ledelsen mulighet til å reagere på en uheldig utvikling. Måltallet er beregnet ut fra målet om å være blant den beste tredjedelen i bransjen. Måltallet for 2002 var dermed 3,5 %, mens resultatet ble 4,2 %.

Rekruttering

Kompetanse er en vesentlig innsatsfaktor for Statkrafts verdiskaping. For at Statkraft skal opprettholde og videreutvikle sin spisskompetanse, må selskapet være attraktivt nok til å beholde og tiltrekke seg de beste arbeidstagerne.

Mål: rekruttering

- Statkraft SF skal innen 2005 være blant de 25 mest populære arbeidsplassene i Norge, målt blant nyutdannede studenter.

Statkraft etablerte i 2002 en ambisiøs rekrutteringsstrategi som skal bringe Statkraft opp blant landets 25 mest attraktive arbeidsplasser. Bakgrunnen for denne satsingen er en undersøkelse utført av Universum Communications som gir en oversikt over de 100 mest attraktive bedriftene for nyutdannede studenter. Statkraft har deltatt i undersøkelsen de siste to årene. Blant økonomistudentene kom Statkraft i 2002 på 84. plass som ønsket arbeidsgiver – ned syv plasser fra 2001. Både i konsernet generelt, og særlig innen våre handelsaktiviteter, er spisskompetanse innen økonomi og finans en viktig innsatsfaktor. Vi må fremstå som en attraktiv arbeidsgiver for å bevare og videreutvikle vår posisjon på dette området. Blant ingeniørstudentene er bildet mer positivt. Der opplevde vi en klar forbedring fra 85. plass i 2001 til en 50. plass i 2002 som følge av målrettet satsing. Det er i løpet av 2002 iverksatt en rekke tiltak for å nå vårt Topp 25 mål, og

allerede i 2003 har Statkraft som mål å være blant de 50 mest attraktive selskapene også blant økonomistudentene.

Ledelse

Statkraft gjennomførte også i 2002 en organisasjons- og lederevaluering (OLE-måling). Undersøkelsen måler medarbeidernes oppfatning av organisatorisk effektivitet, trivsel og involvering i mål og verdier. I tillegg blir nærmeste leder evaluert på ulike kompetanseområder.

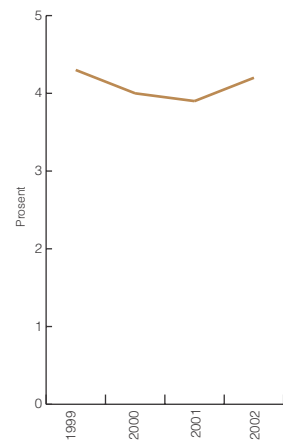
Mål: organisasjons- og lederevaluering

- Statkrafts mål i forhold til selskapets OLE-måling er 3,67 for 2003.

Måltallet for OLE-målingen er en aggregert verdi for de ulike måleområdene og danner grunnlaget for organisatoriske tiltak i konsernet. Målet for 2002 var 3,67, mens resultatet ble 3,61 på en skala fra 1 til 5. Målsettingen for 2002 ble med andre ord nesten oppnådd, men det er fortsatt store variasjoner mellom de ulike selskapene og enhetene.

I 2001 ble undersøkelsen bare gjennomført i Statkraft SF, som forbedret sin score fra 3,61 det året til 3,70 i 2002. Denne fremgangen skyldes flere tiltak, blant annet ledelses- og kompetanseutvikling, organisasjonsendringer og endrede informasjonsrutiner. Det området som kom svakest ut i årets OLE-undersøkelse, var informasjon. Det er derfor satt i verk flere tiltak både sentralt og lokalt.

Sykefravær, Statkraft konsern

Sykefraværet i Statkraft gikk noe opp fra 2001 til 2002, fra 3,9 % i 2001 til 4,2 % i 2002.

Forskning og utvikling

Forskning og utvikling, FoU, i Statkraft skal bygge opp under vår visjon. Formålet med FoU-satsingen i Statkraft er å gi oss konkurransefortrinn.

Mål: FoU-virksomhet

- Statkraft SFs FoU-virksomhet skal balansere behovet for forbedring av eksisterende produksjon og satsing på nye energiteknologier. Vi ønsker også å etablere langsiktige samarbeid med ledende forskningsinstitusjoner og industrielle partnere.

Videre mener vi at det er viktig at størrelsen på FoU-budsjettet er relativt stabilt over tid, for på den måten å sikre den nødvendige forutsigbarheten for planlegging og gjennomføring av FoU-virksomheten. Det er også lagt opp til jevnlig evaluering av FoU-aktivitetene for å vurdere resultatene i forhold til ressursinnsatsen.

Statkraft har i 2002 satset mer på fremtidige teknologier enn hva som tidligere har vært tilfelle. Selskapet har blant annet satt av midler til demonstrasjonsanlegg for hydrogen og pilotanlegg for saltkraft. I tillegg kommer videreføring av et prosjekt knyttet til tidevann. Flere prosjekter har hatt et lavere forbruk enn forventet i 2002, blant annet medførte utsatt investering i hydrogenprosjektet en nedgang i benyttede midler på ca. 6 millioner kroner.

I 2002 undertegnet Statkraft en femårig samarbeidsavtale med SINTEF Energiforskning. Avtalen innebærer at Statkraft i samarbeid med SINTEF Energiforskning skal gjennomføre forsknings- og utviklingsoppdrag innen ulike energirelaterte områder for inntil 50 millioner kroner. Hovedformålet er å finne gode løsninger knyttet til miljøvennlig kraftproduksjon. Det vil bli lagt vekt på samarbeid innenfor EUs rammeprogram for forskning og utvikling.

Nye tanker og ny kunnskap skal drive oss fremover. Det er mennesker i utvikling som skal realisere Statkrafts visjon.

Utvikling i FoU-midler

